

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของ
ประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้า
อาเซียน

ดร.ธนวันต์ สิทธิไทย

พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของ
ประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้า
อาเซียน

ดร.ธนวันต์ สิทธิไทย

พ.ศ. 2560

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ผู้วิจัย ดร.ธนวันต์ สิทธิไทย

มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ปีที่พิมพ์ 2560

บทคัดย่อ

ในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน” มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ คือ 1) เพื่อสำรวจสภาพและความคิดเห็นของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในปัจจุบัน 2) เพื่อสำรวจสภาพและแนวทางการให้บริการของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในประเทศไทย 3) เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่างชาติดังกล่าวเกี่ยวกับรูปแบบการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของประเทศไทย 4) เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ที่เหมาะสมของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตลอดจนการใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่จะทำการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาครัฐกับธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคเอกชน ตัวแทนของผู้บริหารหรือผู้จัดการสปาและสุขภาพความงาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์ด้านสปาและสุขภาพความงาม ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติชาวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทย 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์สถิติ SPSS และโปรแกรมสถิติขั้นสูง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) พบว่า สภาพของธุรกิจสปาและสุขภาพความงามในปัจจุบันเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง เนื่องจากมีสปาและสุขภาพความงามที่เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยสภาพทั่วไปของสปาและสุขภาพความงามส่วนใหญ่เป็นสปาแบบ day spa ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาใช้บริการในประเทศไทย จุดแข็งของสปาและสุขภาพความงามตามผลการวิเคราะห์ตามทฤษฎี diamond model ด้านเงื่อนไขของปัจจัยผลิต (Factor Condition) ร่วมกับการ SWOT พบว่า การให้พบเงื่อนไขของปัจจัยการผลิตผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม คือ การที่ผู้ประกอบการจะต้องมีใบประกอบอาชีพด้านแพทย์แผนไทย หรือมีใบประกอบคุณวุฒิวิชาชีพของผู้ประกอบการสปา มีผู้เชี่ยวชาญในการคุมสถานประกอบการ มีสถานที่และมีพนักงาน

เพียงพอกับจำนวนผู้รับบริการ โดยเจ้าหน้าที่ต้องผ่านการฝึกอบรมการนวดมาแล้วเป็นอย่างดี โดยผ่านการเรียนวิชาพื้นฐานวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา และเรียนวิชาอื่นๆเช่น การนวดอินเดีย นเฮท โยคะ ฯลฯ 2) จากการวิเคราะห์ SWOT จุดแข็งของสปาและสุขภาพความงาม พบว่า การให้ พบว่าเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจระหว่างคือ การมีเครือข่ายทางธุรกิจต้นทางและปลายทาง ทำให้ มีเครือข่ายและความสัมพันธ์เชิงธุรกิจมากกว่าการทำเพียงแค่ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพ ความงาม3)คุณลักษณะผู้ใช้บริการด้านปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้ คุณลักษณะของผู้ใช้บริการสปา และสุขภาพความงามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 51 – 60 ปี สัญชาติ Europe การศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 40,000 - 50,000 บาท สถานภาพโสด 4) ตัวแบบของผู้ใช้บริการสปาและสุขภาพความงามที่ค้นพบของ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน หลังจากนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) พบองค์ประกอบ ที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ และค้นพบโมเดลชื่อ คือ “5 M’s”

”

TITLE The model development of Spa business in Thailand to create the competitiveness in AEC
AUTHOR Dr.Thanawan Sittithai
UNIVERSITY Petchaburi Rajabhat University
YEAR 2017

Abstract

The objectives of research were 1) to survey a real situation of Spa business in nowadays. 2) to analyze and SWOT The model development of Spa business in Thailand to create the competitiveness in AEC, and 3) to survey the needs of tourists towards the wellness program in Thailand. 4) To develop the model of “The model development of Spa business in Thailand to create the competitiveness in AEC”.The research methodology combined between qualitative and quantitative as well as Focus Group and Depth. The sampling are 400 tourists. The use of Social Sciences for Windows (SPSS/FW) and advance statistic.

The research findings indicated that found that Mostly spa business are day spa which is have a high competitive among business according to the growth of spa business located rapidly in Thailand.The strength of spa business in factor condition found that the entrepreneur must have a spa certificate to run their businesses legally. The staffs have to learn the anatomy and physiology before massage and serve the customers. 2) By analyzing SWOT ,the strength is the network and cooperation between the entrepreneurs. 3)The personal information of spa usage are female age 51 – 60 years old ,Europe ,bachelor degree ,private company ,average income 40,000 - 50,000 monthly and single 4)) In this study, the researcher found that the five favorable The model development of Spa business in Thailand to create the competitiveness in AEC ,the Confirmatory Factor Analysis process (CFA), the model referred to as ““5 M’s”” was revealed

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาอย่างสูงจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร ดร.คุณานันท์ สุขพาสน์เจริญ และผศ.ดร.ธิดินันท์ ชาญโกศล ซึ่งเป็นที่ปรึกษางานวิจัยในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การตรวจประเมินแบบสอบถาม การดำเนินการวิจัย และการตรวจผลการวิจัยที่ได้ให้ความเมตตา สละเวลา ช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้ และการตรวจเครื่องมือวิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

การศึกษาครั้งนี้ต้องขอขอบคุณในความกรุณานายกสมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกสมาคมธุรกิจโรงแรมแห่งประเทศไทย นายกสมาคมสปาไทย ที่ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และประเมินผลการนำไปใช้ของงานวิจัยชิ้นนี้ ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาครัฐ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ผู้บริหารแผนกต่างๆในโรงแรม ที่ให้การสนับสนุน และอนุเคราะห์ข้อมูล และตอบแบบสอบถามทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถเอ่ยนามได้หมด ณ ที่นี้ สำหรับความอนุเคราะห์ข้อมูล และได้เสียสละเวลา

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และพี่ๆที่เป็นกำลังใจ และให้คำแนะนำ ช่วยเหลือด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ขอขอบพระคุณ ครู-อาจารย์ทุกท่านที่ได้มีส่วนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้อ้างอิงไว้ในงานวิจัยฉบับนี้

ท้ายที่สุดนี้ ขอสำนึกในพระคุณบิดา และญาติทุกคนที่คอยห่วงใยให้ความช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่และเป็นกำลังใจเสมอมา

ธันวาคม สิริไทย

	หน้า
คำนำ	(1)
สารบัญ	(3)
สารบัญภาพ	(7)
สารบัญตาราง	(8)
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	10
สมมติฐานการวิจัย	10
ขอบเขตของการวิจัย	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวความคิดแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสุขภาพ	13
แนวความคิดแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพองค์รวมและสปา	15
แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจสปา	18
ธุรกิจสปาในประเทศไทย	29
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ	36
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
กรอบแนวคิดในการวิจัย	42
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	43
ขั้นตอนการวิจัย	43
กิจกรรมการวิจัย	45
การสร้างกรอบแนวทางการดำเนินการวิจัย	45
ลำดับขั้นตอนกิจกรรมการวิจัย	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	54
การหาคุนภาพของเครื่องมือ	54
การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	55
การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (ข้อมูลทั่วไป)	59
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการสปา	63
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA)	69
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)	79
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	106
สรุปผลการวิจัย	108
อภิปรายผล	114
ข้อเสนอแนะ	124
บรรณานุกรม	125
ภาคผนวก	
แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับภาษาไทย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2.1	ลักษณะของการบำบัดรักษาด้วยโปรแกรมต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	19
4.1	ปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม	59
4.2	ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวและใช้บริการสปาและสุขภาพความงามในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย	63
4.3	ปัจจัยทางด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวและใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม	65
4.4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	57
4.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)	72
4.6	ค่า KMO and Bartlett's Test of Sphericity	77
4.7	ค่า Initial และ Extraction ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	78
4.8	ค่า Total Variance Explained	82
4.9	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)	83
4.10	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ที่ยังไม่มีภาระหมุนแกนองค์ประกอบของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	85
4.11	สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรแฝง (Latent Variable)	58
4.12	แสดงค่าสถิติประเมินความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลองค์ประกอบความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	90
4.13	แสดงผลของโมเดลองค์ประกอบความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม)	93

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.14 ผลการแยกส่วนขององค์ประกอบปัจจัยด้าน ทริทเมนต์หลายทางเลือก	97
4.15 ผลการแยกส่วนขององค์ประกอบปัจจัยด้าน การนัดและศัลยกรรม	99
4.16 ผลการแยกส่วนขององค์ประกอบปัจจัยด้านสมาธิบำบัด ชิโดดารา และ นัดกระตุ้น การย่อยอาหาร	100
4.17 ผลการแยกส่วนขององค์ประกอบปัจจัยความรู้ด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษ (Ability of english skills)ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน	101
4.18 ผลการแยกส่วนขององค์ประกอบปัจจัยด้านการนัด 3 แบบ	101
4.19 สรุปลักษณะที่ตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity)	103
4.20 สรุปลักษณะที่ตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) Confirmatory Factor Analysis)	120
5.1 ผลการประเมินการนำไปประยุกต์ของโมเดลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปา และสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน	112
5.2 การวิเคราะห์ SWOT	116

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า	
1.1	จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากที่สุด 10 อันดับแรก	2
1.2	สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยปี 2555	3
2.1	การรักษาสุขภาพองค์กรรวม	4
2.2	กรอบแนวคิดการวิจัย	42
3.1	กรอบแนวทางการดำเนินการวิจัย	52
4.1	โมเดลองค์ประกอบการเชิงยืนยันของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) (ก่อนปรับโมเดล)	88
4.2	โมเดลองค์ประกอบการเชิงยืนยันของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน (ภายหลังปรับโมเดล)	92
5.1	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน	111
5.2	ตัวแบบของผู้ใช้บริการสปาและสุขภาพความงามที่ค้นพบของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน	119

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

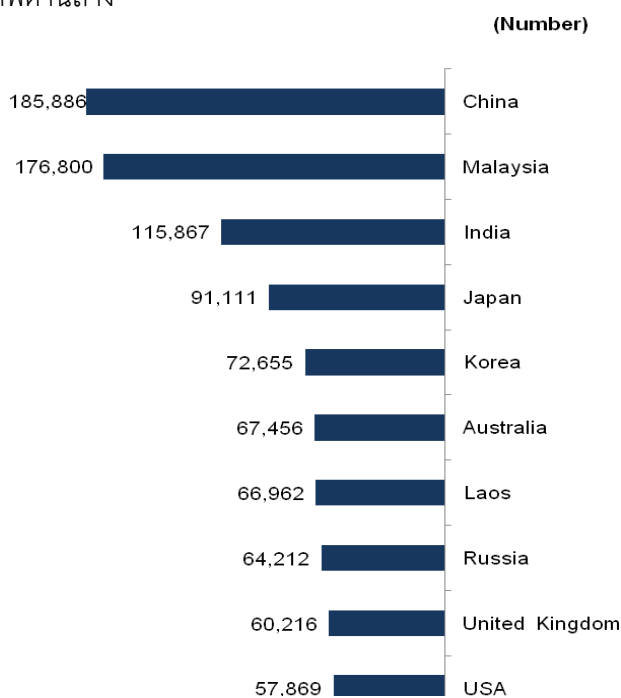
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นธุรกิจบริการที่เริ่มมีบทบาทในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของโลก ทั้งนี้ในปี 2006 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจำนวนถึง 842 ล้านคนและคาดว่าจะเติบโตถึง 1.6 พันล้านคนในปี 2020 ซึ่งสัดส่วนของธุรกิจ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมาจากธุรกิจการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยคิดเป็น 11% ของรายได้ทั้งหมด (Wanlanai Saiprasert ,2011) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถสร้างรายได้ประมาณ 617 ล้านบาทในแต่ละประเทศ และมีสัดส่วนการเติบโตในทุกประเทศที่ 3.9% ของทุกประเทศต่อปี (Carrera & Bridges, 2006)

สาเหตุหนึ่งที่มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้รับความนิยมสูง เป็นผลมาจากผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเอาใจใส่ดูแลสุขภาพมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดโรคร้ายต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเยียวรักษา และเกิดค่าใช้จ่ายตามมาจำนวนมหาศาล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tourism Research and Marketing (2006) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะเดินทางด้วยจุดประสงค์การท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไป ได้แก่ การเดินทางพักผ่อน Regarding the purpose of travel, 50% เดินทางเยี่ยมญาติและเพื่อนฝูง 25% เดินทางเชิงสุขภาพจากการแพทย์ทางเลือก (สปาและสุขภาพความงาม) 16% และที่เหลือคือการติดต่อทางธุรกิจ (Travel Exhibitions, 2007) ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการด้านสุขภาพ ทั้งโรงพยาบาลเอกชน และสปาและสุขภาพความงามต่างๆ ขยายบริการด้านสุขภาพในวงกว้าง จากเดิมที่มุ่งเน้นการบำบัดรักษาโรคร้ายต่างๆ ให้ครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง เพื่อป้องกันโรคร้ายต่างๆ และการฟื้นฟูสุขภาพหลังการบำบัดรักษา รวมไปถึงบริการเสริมความงามเพื่อเสริมบุคลิกภาพที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในระยะหลัง (ศุนย์วิจัยกสิกร ,2555)

จากกระแสความใส่ใจด้านสุขภาพที่เติบโตอย่างรวดเร็วดังกล่าว ทำให้หน่วยงานภาครัฐในหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยต่างให้การสนับสนุนธุรกิจภาคเอกชนที่ให้บริการด้านสุขภาพ เพื่อขยายตลาดในต่างประเทศ ซึ่งครอบคลุมทั้งกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา สอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พศ 2555-2559 ซึ่งจากผลการวิจัยทางการตลาดการท่องเที่ยว พบว่า การเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะนิยมเดินทางไปใช้บริการในประเทศกำลังพัฒนา (Matto & Rathindran, 2006 ;Ramirez de Arellano (2007; Morrison, 2005; Bookman & Bookman, 2007) ทำให้ธุรกิจสปาและสุขภาพความงามของไทย ซึ่งถือเป็นการแพทย์ทางเลือก ซึ่งแต่เดิมเน้นบริการด้านการรักษาโรคต่างๆด้วยการนวดเพื่อบำบัดรักษาหันมาพัฒนาบริการด้านส่งเสริมสุขภาพรวมทั้งบริการด้านเสริมความงาม เพื่อสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น โดยอาศัยความได้เปรียบจากความน่าเชื่อถือในด้านบุคลากร ทั้งนี้มีผู้ประกอบการเข้ามา

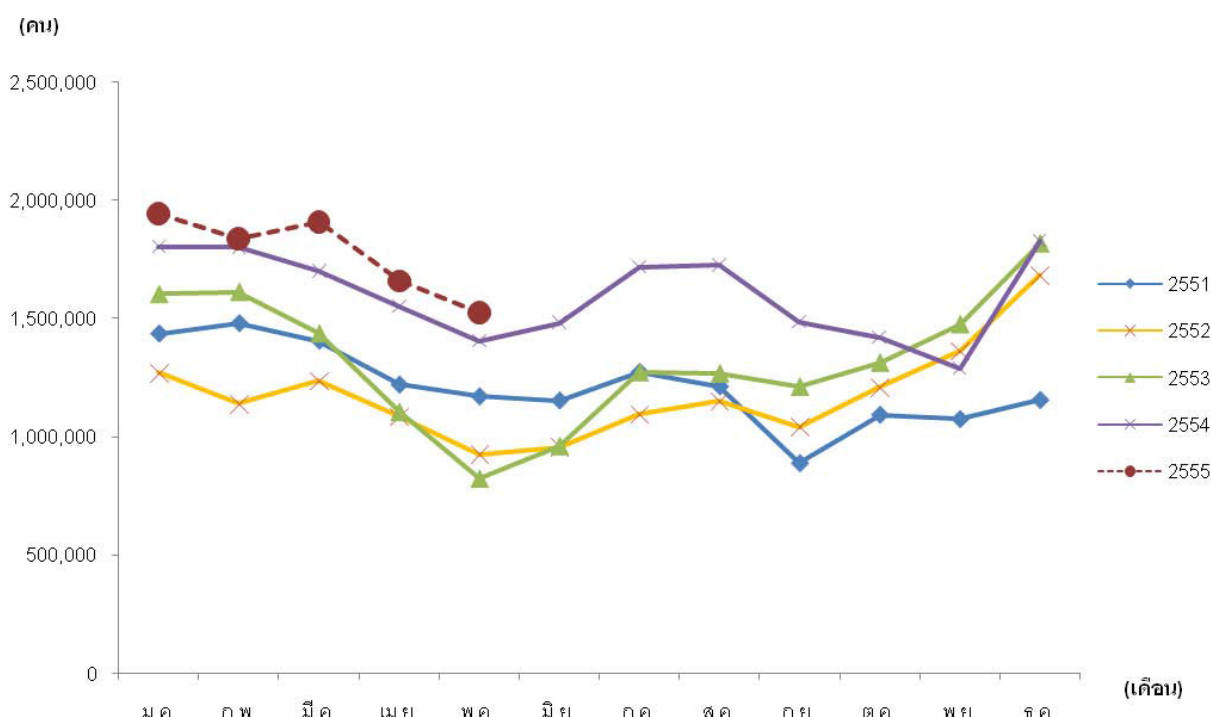
ให้บริการเพิ่มขึ้นจำนวนมาก และพัฒนาบริการส่งเสริมสุขภาพในหลากหลายรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น โดยมีบริการนวดแผนไทย และสปา เป็นกิจกรรมที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในต่างประเทศหลัง ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวประเทศไทย ให้ใช้บริการเพื่อสัมผัสบริการนวดแผนไทย และบริการสปาที่เลืองชื่อด้วยสมุนไพรไทย

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2555) กล่าวว่า การเดินทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จะสร้างรายได้สะพัด เนื่องจาก ยังมีค่าใช้จ่ายในด้านอื่นๆของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเชิงสุขภาพ และผู้ติดตาม ที่สะพัดสู่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องด้านการท่องเที่ยว (อาทิ ธุรกิจด้านที่พัก อาหารสินค้าของที่ระลึก เป็นต้น) คิดเป็นมูลค่าประมาณ 50,000 ล้านบาท รวมทั้งยังมีการใช้จ่ายในบริการแพทย์ทางเลือก (อาทิ นวดแผนไทย และสปา) จากสถานบริการนอกโรงพยาบาล ของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่างชาติทั่วไปของไทย คิดเป็นมูลค่าประมาณ 20,000 ล้านบาท โดยรวมเข้าประเทศคิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า 1.4 แสนล้านบาท เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 18 โดยตลาดที่สำคัญได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากตลาดอาเซียนสร้างรายได้มูลค่าประมาณ 2,500 ล้านบาท การใช้จ่ายในด้านอื่นๆของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเชิงสุขภาพจากอาเซียน และผู้ติดตามผู้ป่วยจากอาเซียน ที่สะพัดสู่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องด้านการท่องเที่ยว (อาทิ ธุรกิจด้านที่พัก อาหาร สินค้าของที่ระลึก เป็นต้น) คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1,370 ล้านบาท รวมทั้งยังมีการใช้จ่ายในบริการแพทย์ทางเลือก (อาทิ นวดแผนไทย และสปา) ซึ่งสอดคล้องกับสถิติการเดินทางเข้าประเทศของนักท่องเที่ยวต่างชาติชาวต่างชาติของกรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในปี 2555 ของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติมากที่สุด 10 อันดับแรก ประกอบด้วย จีน มาเลเซีย อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลี ออสเตรเลีย ลาว รัสเซีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศในภูมิภาคอาเซียนถึง 7 ประเทศ และอีก 3 ประเทศเป็นประเทศที่อยู่ในทวีปยุโรป และอเมริกา ดังรูปภาพด้านล่าง

รูปภาพที่ 1 : จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติมากที่สุด 10 อันดับแรก

ที่มา : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558)

รูปภาพที่ 1.2 : สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยปี 2555

ที่มา : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2555)

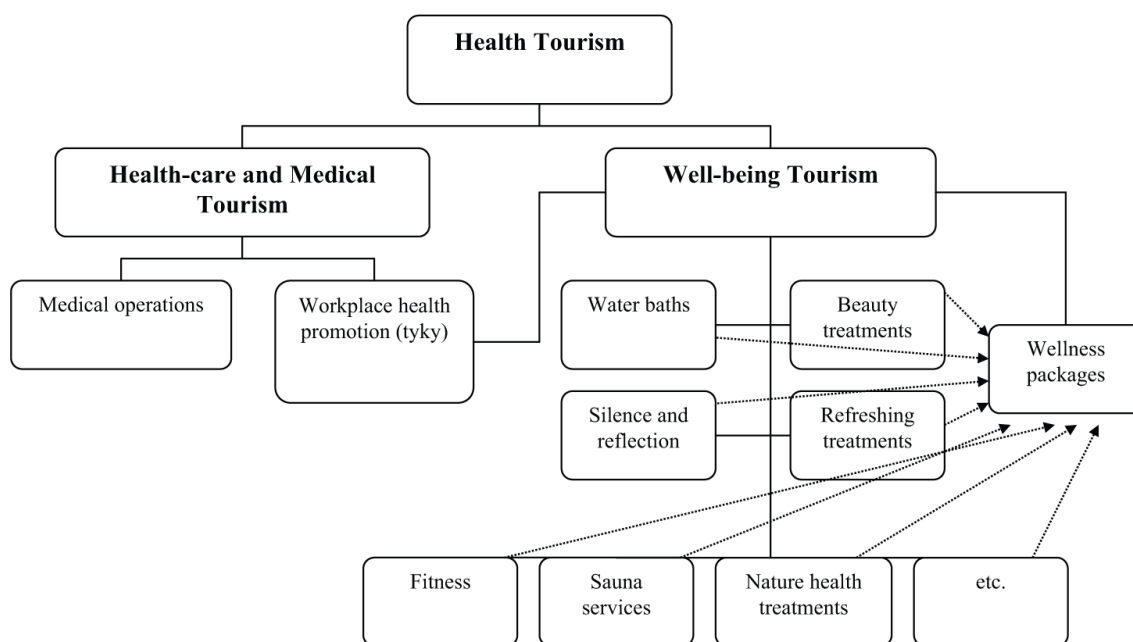
ทั้งนี้จากสถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2551 –2555 จากกราฟข้างต้น จะสังเกตได้ว่าในเดือนพฤษภาคม ปี 2555 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติต่างชาตินับจำนวน 1,523,782 คน เพิ่มขึ้น 116,375 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 8.27 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติดังกล่าว สถานการณ์ท่องเที่ยวดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างชาติทั่วโลก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยุโรปและอเมริกาที่แม้ว่าภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศจะยังคงผันผวน แต่นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทยยังขยายตัวในอัตราที่ค่อนข้างสูง (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติเชิงสุขภาพ จะเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศพร้อมใช้บริการด้านสุขภาพ เช่น ตรวจสุขภาพ ทำฟัน ศัลยกรรมความงาม ฯลฯ ของประเทศนั้นๆ) (El Taguri, 2007; Hutchison, 2005; Ramirez de Arellan, 2007).

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขยายตัวอย่างต่อเนื่องในระดับโลก ในหลายประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศในแถบตะวันออกกลาง ทั้งนี้ตลาดของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีนักท่องเที่ยวต่างชาติจากนานาอารยประเทศที่ต่างชาติ ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม แต่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อการดูแลสุขภาพ สุขภาพควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว (Teh & Chu, 2005; Tourism Research and Marketing, 2006). เนื่องจากความไม่เอื้ออำนวยในการดูแลสุขภาพในประเทศของตน เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบสวัสดิการสุขภาพที่ภาครัฐบาลต้องจ่ายให้ประชาชนเป็นงบประมาณถึง 47 ล้านบาท และมีประชาชนจำนวนหนึ่งที่ไม่มีระบบประกันสุขภาพจากภาครัฐบาลและต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนั้นด้วยตนเอง จึงทำให้ประชาชนต้องเสาะแสวงหาแนวทางในการดูแลสุขภาพตนเองด้วยการเดินทางออกนอกประเทศเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย (Bies & Zacharia, 2007; Forgione & Smith, 2007; Rogers, 2008)

การรักษาสุขภาพแบบองค์รวม จึงเป็นหนึ่งทางเลือกที่จะลดต้นทุนในการรักษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งบรรณรังค์ให้ผู้ประกอบการสร้างมาตรการการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพให้กับพนักงานบริษัทของตน ผลออกมาว่าสามารถลดต้นทุนการรักษาและการรับผิดชอบด้านค่าใช้จ่ายได้ประมาณ 30-40 % (Carol W.; Danise D.; Jim Przytulski, 1998) ดังนั้นนักวิชาการในหลายประเทศให้ความสนใจในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมมากขึ้นจากการนำประเทศสหรัฐอเมริการาเป็นกรณีศึกษา (Ardell 1977; Bird 2001; Corbin & Pangrazi 2001; Dunn 1959; Mackey 2000; Schuster, Dobson, Jauregui & Blanks 2004; Hawks 2004) ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพให้สมบูรณ์ทั้งกาย ใจ

Source: Matkailun edistämiskeskus (2005, p. 55) translated by Konu (2008)

รูปภาพที่ 1.3 : การรักษาสุขภาพแบบองค์รวม

ที่มา : Matkailun edistämiskeskus (2005) translated by Konu (2008)

การรักษาสุขภาพแบบองค์รวม (Wellness) เป็นคำที่ WHO ใช้มาตั้งแต่ปี 1984 (WHO, 1948) ที่ใช้เพื่อสร้างรูปแบบการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นของมนุษย์ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ (Emotional) ด้านสติปัญญา (Intellectual) ด้านการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental) ด้านร่างกาย (Physical) ด้านจิตวิญญาณ (Spiritual) และด้านสังคม (Social) (Sackney, Noonan & Miller, 2000)

ทั้งนี้การรักษาด้วยการใช้ Wellness จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง (Self-Responsibility), การดูแลสุขภาพด้านการกิน (Nutritional

Awareness), การดูแลเรื่องการลดความเครียด (Stress Management) การออกกำลังกาย (Physical Fitness) การดูแลตนเองในสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน (Environmental Sensitivity) (Ardell ,1977)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของนักวิชาการอีกหลายคน que แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นธุรกิจที่สร้างมูลค่ามหาศาล และหลายประเทศต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบการดูแลรักษาสุขภาพให้ประชาชนในประเทศอย่างเหมาะสม เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐบาล จากการที่ต้องจ่ายในระบบประกันสุขภาพและสวัสดิการ (Bies and Zacharia ,2007 ;Burkett, 2007; Forgione & Smith, 2007; Horowitz & Rosensweig, 2007; United States Congress Senate Special Committee on Aging, 2006).

ทั้งนี้ นักวิชาการหลายท่านพยายามที่จะวิเคราะห์มุมมองของผู้ประกอบการในแต่ละประเทศว่า ศักยภาพการให้บริการของประเทศแต่ละประเทศเป็นอย่างไร จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาสนั้น อยู่ตรงจุดใด เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการให้บริการทางสุขภาพในประเทศและกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเดินทางไปรักษาสุขภาพ (Bernal, 2007; Caballero-Danell & Mugomba, 2006; Diaz- Briques, 2001; Tourism Research and Marketing, 2006). และสร้างโอกาสในการแข่งขันกับประเทศอื่นๆ

ทั้งนี้ จากข้อมูลในการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พิจารณาเฉพาะชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาใช้บริการด้านสุขภาพจากโรงพยาบาลเอกชนในไทย) ซึ่งได้ประมาณการว่า ในปี 2555 ตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโลกจะมีมูลค่าสูงถึง 1,740,000 ล้านบาท (58,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) โดยภูมิภาคเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครองส่วนแบ่งตลาดอยู่ที่ร้อยละ 15 ของมูลค่าตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโลก หรือคิดเป็นมูลค่าตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคเอเชียใต้และตะวันออกเฉียงใต้ มีประเทศผู้ให้บริการด้านสุขภาพที่สำคัญ คือ สิงคโปร์ ไทย อินเดีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ โดยสิงคโปร์มีส่วนแบ่งการตลาดมากที่สุด โดยมีสัดส่วนร้อยละ 33 คิดเป็นมูลค่าประมาณ 90,000 ล้านบาท รองลงมา คือ ไทย สัดส่วนร้อยละ 26 คิดเป็นมูลค่าประมาณ 70,000 ล้านบาท และอินเดียสัดส่วนร้อยละ 19 คิดเป็นมูลค่าประมาณกว่า 50,000 ล้านบาท ตามลำดับ (ศูนย์วิจัยกสิกร,2555)

สำหรับประเทศไทยประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับยกย่องว่าเป็นประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางในการเดินทางไปท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากทั้งหมด 7 ประเทศ ได้แก่ อินเดีย โปแลนด์ คิวบา คอสตาริกา เม็กซิโก ยีเมน (Yemen) และประเทศไทย (Ramirez de Arellano, 2007; Nolan & Schneider, nd.) แม้ว่า จะพัฒนาบริการด้านสุขภาพเพื่อขยายตลาดในต่างประเทศตามหลังสิงคโปร์ แต่ก็นับว่ามี การเติบโตในด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างรวดเร็ว จากบทสัมภาษณ์ของคุณกรด โรจนเสถียร นายกสมาคมสปาไทย กล่าวว่า ประเทศไทยได้เปรียบในบริการด้านสุขภาพหลายประการ เมื่อเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียด้วยกัน โดยเฉพาะความพร้อมด้านบุคลากรที่มีความสามารถ มีการบริการแบบ Thai Hospitality และค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่า รวมทั้งยังมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น การเดินทางด้วยการคมนาคมที่สะดวกสบาย ระบบสาธารณูปโภคที่ดี ซึ่งเกื้อหนุนต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

สอดคล้องกับแนวความคิดของคณะรัฐมนตรี ในการประชุมเชิงนโยบายการพัฒนาศูนย์กลางบริการด้านสุขภาพ Medical Hub ในวันที่ 9 พ.ค.56 ซึ่งได้กำหนดแนวทางการพัฒนา 4 ด้าน มุ่งพัฒนาวงการแพทย์ของไทยให้เป็นศูนย์กลางการบริการด้านสุขภาพ (Medical Hub) เพื่อพัฒนางานการแพทย์ของไทยให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาด้านสุขภาพ ซึ่งในส่วนยุทธศาสตร์ของประเทศ รัฐบาลอยากเห็นการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศในด้านสุขภาพด้วยการเติมเต็มขั้นพื้นฐานของสุขภาพ ดูแลยกระดับมาตรฐานการดูแลสุขภาพต่าง ๆ ดูแลสุขภาพในเชิงของการท่องเที่ยว รวมทั้งการต่อยอดในการสร้างอาชีพ และการพัฒนาให้เกิดความเป็นเลิศในศูนย์กลางการบริการด้านสุขภาพ ทั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนา Medical Hub เป็น 4 ด้านคือ 1. เป็นศูนย์กลางบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ Wellness Hub ที่เป็นการบริการอย่างครบวงจร 2. เป็นศูนย์กลางบริการสุขภาพ Medical Service Hub ที่ต่อยอดกับระบบสปา ระบบการทำงานเพื่อสร้างสุขภาพ รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของประเทศไทยและเป็นจุดหนึ่งที่หลายประเทศเข้ามาใช้บริการ 3. เป็นศูนย์กลางการศึกษาวิชาการและงานวิจัย Academic Hub ที่เกี่ยวกับสุขภาพ และ 4. เป็นศูนย์กลางยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ Product Hub (<http://www.thaigov.go.th/th/governmental/>)

ดังนั้นจึงเป็นความท้าทายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เติบโตแบบก้าวกระโดด และขยายตลาดต่อเนื่องในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีกำลังซื้อสูงในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว กัมพูชา รวมถึงตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอินโดนีเซีย ที่ปัจจุบันมีหลายปัจจัยหนุนให้ประชาชนเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ อาทิ สภาพสังคมและเศรษฐกิจภายในประเทศ

นอกจากนี้การขยายตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเชิงสุขภาพจากนอกภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพในประเทศสูงกว่าประเทศในอาเซียนหลายเท่าตัวรวมทั้งประเทศผู้ผลิตน้ำมันในภูมิภาคตะวันออกกลาง จุดเด่นในด้านการให้บริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐานระดับสากลของธุรกิจบริการด้านการแพทย์ทางเลือกของไทยด้านสปาและสุขภาพ ความงามของไทย การมีจิตใจในการให้บริการ (Service Mind) ถือเป็นจุดแข็งที่ช่วยสร้างโอกาสในการเข้าไปลงทุน หรือเข้าไปรับบริการในกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม)

สมาคมสปาไทยได้พยายามจัดงานเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยการจัดงาน "World Spa & Well-being Convention 2013" ระหว่างวันที่ 18-21 กันยายน 2556 ณ อิมแพ็ค เมืองทองธานี โดยใช้แนวคิด "ธาตุน้ำ" มาเป็นแนวคิดในการจัดงาน โดยงานนี้มีเป้าหมายเพื่อยกระดับมาตรฐานสปาไทย เรียนรู้ และรับทราบนวัตกรรมล่าสุดและบริการใหม่ๆ ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีแนวโน้มจะยิ่งเพิ่มระดับความรุนแรงของการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการด้านสุขภาพในภูมิภาคอาเซียน โดยนักลงทุนจากประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียนจะขยายการลงทุนเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น โดยเฉพาะในธุรกิจบริการด้านการแพทย์ทางเลือก ที่มุ่งเน้นด้านการส่งเสริมสุขภาพ (อาทิ ธุรกิจนวดแผนไทย และธุรกิจสปา) ซึ่งมุ่งเน้นทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพ การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสุขภาพ รวมทั้งการเสริมความงาม

รวมถึงการเจริญเติบโตของธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และธุรกิจที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ธุรกิจด้านที่พัก อาति โรงแรม เป็นต้น ซึ่งเป็นผลพลอยได้มาจากการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

จากงานวิจัยของกลีกร (2555) พบว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ เป็นเกาะเล็กๆที่ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แต่รัฐบาลสิงคโปร์ให้การสนับสนุนทั้งด้านเงินทุนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นและด้านกิจกรรมส่งเสริมการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เดินทางเข้ามาเที่ยวตลอดทั้งปี ขณะที่ตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้เข้าประเทศของสิงคโปร์ โดยมีการประสานงานอย่างเป็นระบบของหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุนภาคเอกชน ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางตำแหน่งทางการตลาด (Positioning) ของสิงคโปร์ ให้เป็นการตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับ High-End เนื่องจากการให้บริการทางการแพทย์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง โดยมีชื่อเสียงที่โดดเด่นในด้านคุณภาพของบริการรักษาพยาบาลในระดับแนวหน้าของโลกเป็นจุดขายที่ชัดเจน สิงคโปร์เน้นเจาะลูกค้าที่เป็นองค์กร และขยายจากตลาดกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และตะวันออกกลางในระยะแรก ไปยังตลาดขนาดใหญ่ในเอเชียคือ จีน และอินเดีย รวมทั้งกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และประเทศอื่นๆ ในยุโรป ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบกับไทยแล้วพบว่าการมีจิตใจในการให้บริการในระดับที่ต่ำกว่าและค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าน่าจะเป็นข้อเสียเปรียบของสิงคโปร์ แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยในด้านคุณภาพการบริการด้านการแพทย์ด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง และความสะอาด ถูกสุขอนามัยของสภาพแวดล้อมในสิงคโปร์ รวมทั้งความได้เปรียบด้านภาษาต่างประเทศ ทำให้สิงคโปร์ครองส่วนแบ่งในตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสัดส่วนที่สูงกว่าไทย คือ ร้อยละ 33 เทียบกับร้อยละ 26 ของไทย (ศูนย์วิจัยกลีกร,2555)

ประเทศมาเลเซียสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเชิงสุขภาพที่นับถือศาสนาอิสลามจากบรรดาประเทศสมาชิกในอาเซียน ค่าบริการด้านการรักษาสุขภาพของมาเลเซียถูกกว่าสิงคโปร์ โดยตลาดในภูมิภาคอาเซียนที่สำคัญ คือ ตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอินโดนีเซียที่มีกำลังซื้อสูง ขณะที่ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการด้านการแพทย์ และด้านการมีจิตใจในการให้บริการยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำหากเทียบกับประเทศไทย ในขณะที่ฟิลิปปินส์ แม้จะเริ่มพัฒนาบริการด้านสุขภาพหลังประเทศไทยและมาเลเซีย ด้านทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษเป็นข้อได้เปรียบของฟิลิปปินส์ และความสามารถของบุคลากรทางการแพทย์ ที่ถูกส่งไปฝึกอบรมในสหรัฐอเมริกา และยุโรป ซึ่งน่าจะหนุนให้ฟิลิปปินส์สามารถพัฒนาบริการด้านสุขภาพขึ้นมาทัดเทียมมาเลเซียได้ในไม่ช้า

ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย เป็นประเทศที่มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ความคุ้มค่าเงินที่จ่ายไปทั้งด้านการท่องเที่ยวและด้านสุขภาพ รวมทั้งการมีจิตใจในการให้บริการที่สามารถสร้างความประทับใจ และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่างกลับมาใช้บริการอีก อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังไม่มีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมในด้านการแพทย์ทางเลือก (สปาและสุขภาพความงาม) ทำให้ยังไม่มีความแปลกใหม่ และยังไม่รู้ว่าสิ่งที่

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต้องการเดินทางมารักษาทั้งร่างกาย จิตใจ และวิญญาณภายในกาย คืออะไร ทำให้ธุรกิจต่างๆยังคงดำเนินธุรกิจของตนเหมือนเช่นเดิม เช่น การนวดไทย นวดน้ำมัน การนวดหน้า ฯลฯ หากแต่ยังไม่มีมีการบูรณาการศาสตร์ของการรักษาสุขภาพแบบองค์รวม (Wellness) มาใช้เพื่อพัฒนารูปแบบการให้บริการแบบใหม่ จึงยังคงเป็นข้อจำกัดและอาจจะเป็นอุปสรรคที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประเทศไทยเป็นปลายทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายแอนดรู แจคก้า อดีตนายกสมาคมสปาไทย กล่าวว่า ด้วยอัตราการเติบโตของอุตสาหกรรม สปาเพิ่มสูงขึ้นเป็นตัวเลขสองหลักทุกปี ทำให้สปาเป็นธุรกิจที่ดึงดูดนักลงทุนและกลายเป็นส่วนที่มีความสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทยในตลาดสปาโลกโดยการประสานคุณภาพของผู้ประกอบการและซัพพลายเออร์ทางธุรกิจ แสดงการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของบริการและนวัตกรรมต่างๆ ต่อกลุ่มเป้าหมายทั่วภูมิภาคจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนต้องให้ความสำคัญร่วมกัน

จากเหตุผลข้างต้นที่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีความสำคัญในฐานะที่เป็นธุรกิจที่นำเงินตราเข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก การศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่แท้จริงจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะสามารถนำมาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมของประเทศไทยต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่าในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความต้องการให้รูปแบบการให้บริการในอนาคตมีการบริการแบบครบวงจร และมีบริการหลากหลาย ให้เลือกทั้งอาหารและที่พักเพื่อสุขภาพ มีบริการโยคะและฟิตเนส และเปิดบริการตลอดวัน ควรพัฒนารูปแบบการให้บริการอยู่ตลอดเวลา เพิ่มความแปลกใหม่ในแต่ละทริตเมนต์ มีเครื่องมือทันสมัย มีผู้เชี่ยวชาญการนวด พนักงานเป็นมืออาชีพ เพิ่มลีลาการนวดมากขึ้น มีความสะอาด สบาย สะอาด และปลอดภัย เน้นความเป็นไทย มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยให้บริการ ให้บริการด้วยวัฒนธรรมชาติมากกว่าสารเคมี(สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (ปาลีรัตน์ การดี ศรีศักดิ์ สุนทรไชย นภัสวรรณ เพชรคอน และพิยะดา มะลา, 2549 (http://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/9_2549/planThai.htm))

ในประเทศไทยมีงานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเชิงสุขภาพและการเตรียมความพร้อมในการเป็นจุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ยังไม่เพียงพอต่อการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ดังนั้นการพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาสุขภาพแบบองค์รวม (Wellness) จึงมีความสำคัญกับประเทศไทยเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเบื้องต้นก่อนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งนี้จะสามารถเป็นองค์ความรู้เบื้องต้นที่สมาคมสปาไทยจะสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาธุรกิจและสุขภาพความงามของประเทศ ตลอดจนธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประเทศไทยมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ของการได้รับยกย่องในการเป็น (Wellness Destination) ต่อไป

ทั้งนี้งานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียนมีความสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์และนโยบายของชาติดังนี้

1) ความสอดคล้องของโครงการวิจัยกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผน พัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

ประเด็นที่ 2 เรื่อง การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของ ประเทศ ข้อ ตรงกับยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อ 2 การปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจสู่ทิศทางการเติบโตในรูปแบบใหม่ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อลดการ พึ่งพาปัจจัยภายนอก โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 2.2 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมี คุณภาพและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้าง การค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับสาขาบริการที่มีศักยภาพ พัฒนาภาคอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์

ตรงกับยุทธศาสตร์ข้อ 5.5 ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความ มั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ความสำคัญกับ 5.5.3 การสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคม อาเซียน เป็นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนที่มีศักยภาพในการพัฒนา บุคลากรในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มี มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ยกกระตือรือร้นที่มีเอื้ออำนวย กากหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของ คุณภาพสินค้าและบริการ ที่เป็นการป้องกันสินค้าและบริการนำเข้าที่ไม่ได้คุณภาพทั้งในประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ข้อ 5.6 การเตรียมความพร้อมของไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ให้ความสำคัญใน การสร้างความตระหนักในความสำคัญของประชาคมอาเซียน และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น พัฒนาขีด ความสามารถของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้และใช้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พัฒนาทักษะแรงงานให้มีความสามารถเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานอาเซียน รวมทั้งการปรับกฎ ระเบียบ และการจัดการเชิงสถาบันให้สอดคล้องกับกติกาของอาเซียน

2) ความสอดคล้องของโครงการวิจัยกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559)

ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 2 การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เป้าประสงค์การวิจัย อุตสาหกรรมบริการ ซึ่งครอบคลุมถึงการท่องเที่ยว การพัฒนาด้านพลังงาน โลจิสติกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างเสริมองค์ความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานสู่การสร้างศักยภาพและ ความสามารถเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่เท่าเทียมและเป็นธรรมอย่างสร้างสรรค์ สมดุลและยั่งยืน และ ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 4 ข้อ 4.10 การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ

3) ความสอดคล้องของโครงการวิจัยกับนโยบายรัฐบาล

กลุ่มเรื่องที่ 10 การบริหารจัดการท่องเที่ยว กลยุทธ์การวิจัยที่ 4:วิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพทาง เศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว แผนงานวิจัยที่ 1:แผนงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการบริหาร จัดการด้านการท่องเที่ยว ข้อ 1.7 การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพวิจัย เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางอุตสาหกรรมให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน แผน งานวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของการเป็นฐานการผลิตภาคอุตสาหกรรม

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย (Purpose and Objectives of the Study)

- 1) เพื่อสำรวจสภาพและความคิดเห็นของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในปัจจุบัน
- 2) เพื่อสำรวจสภาพและแนวทางการให้บริการของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในประเทศไทย
- 3) เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่างชาติดังกล่าวเกี่ยวกับรูปแบบการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมของประเทศไทย
- 4) เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ที่เหมาะสมของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

1.3 สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 โมเดลองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ที่เหมาะสมของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานที่ 2 ไม่มีความแปรเปลี่ยนของโมเดลองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ที่เหมาะสมของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียนผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ประเภทของการวิจัย เป็นการดำเนินระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตลอดจนการใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย (Research Content) ศึกษาถึงสถานการณ์การดำเนินงานในปัจจุบันของธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม การบริหารจัดการ ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม และผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม รวมถึงอธิบายเนื้อหาสาระสำคัญการวิจัยที่เกี่ยวกับการนำเสนอการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

3. ขอบเขตด้านประชากรของการวิจัย เป็นการดำเนินการด้านประชากรที่จะทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

3.1 ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาครัฐกับธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม จำนวน 10 คน

3.2 ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาคเอกชน ตัวแทนของผู้บริหารหรือผู้จัดการสปาและสุขภาพความงาม จำนวน 10 คน

3.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์ด้านสปาและสุขภาพความงาม จำนวน 8 ท่าน

3.4 ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ชาวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทย ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลจากสำนักงานสถิติกรมการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2555 พบว่า มีจำนวนเท่ากับ 1,523,782 คน ซึ่งจากการคำนวณสูตร Taro Yamane ได้เท่ากับ 399.99 จึงใช้ประชากรนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 400 คน

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยจะยึดจากกรอบแนวคิดข้างต้น โดยสามารถดำเนินการวิจัย ได้ดังนี้

1.5.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะทำในครั้งนี้

1.5.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ทั้งที่เป็นตำรา บทความเชิงวิชาการ วารสาร งานวิจัยและสิ่งตีพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อช่วยในการกำหนดขอบเขตของการทำวิจัยและการตั้งสมมติฐานในการวิจัยต่อไป

1.5.3 ทำแบบสอบถามเพื่อเป็นการสำรวจการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

1.5.4 เริ่มกระบวนการดำเนินงานโดยการเก็บข้อมูลการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสำรวจจากแบบสอบถาม

1.5.5 สรุปผลการวิจัยและเสนอข้อเสนอแนะ

1.5.6 แก้ไข ตรวจสอบเพิ่มเติมสิ่งต่างๆในรายงานการวิจัยเพื่อให้สมบูรณ์

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้รับทราบสภาพและความคิดเห็นของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในปัจจุบัน

2. ได้รับทราบสภาพและแนวทางการให้บริการของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในประเทศไทย

3. ได้รับทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่างๆเกี่ยวกับรูปแบบการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมของประเทศไทย

4. ได้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ที่เหมาะสมของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ (Definition of Terms)

1. การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภาคบริการ ด้านการท่องเที่ยว หมายถึง กรอบข้อตกลงทางการค้าและบริการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดข้อจำกัด หรือลดอุปสรรคต่าง ๆ ในภาคบริการ ระหว่างสมาชิกและเปิดโอกาสให้ผู้แข่งขันในอุตสาหกรรมเดียวกันจากประเทศต่าง ๆ เข้าสู่ตลาดในการมา ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมเดียวกันด้วยความเสมอภาค และให้การปฏิบัติเสมือนหนึ่งว่าเป็นประชากรในประเทศของตน

2. การรักษาสุขภาพแบบองค์รวม (Wellness) ที่ใช้เพื่อสร้างรูปแบบการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นของมนุษย์ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ (Emotional) ด้านสติปัญญา (Intellectual) ด้านการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental) ด้านร่างกาย (Physical) ด้านจิตวิญญาณ (Spiritual) และด้านสังคม (Social)

3. โปรแกรมสปาและสุขภาพความงาม จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญต่าง ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง (Self-Responsibility), การดูแลสุขภาพด้านการกิน (Nutritional Awareness), การดูแลเรื่องการลดความเครียด (Stress Management) การออกกำลังกาย (Physical Fitness) การดูแลตนเองในสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน (Environmental Sensitivity)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

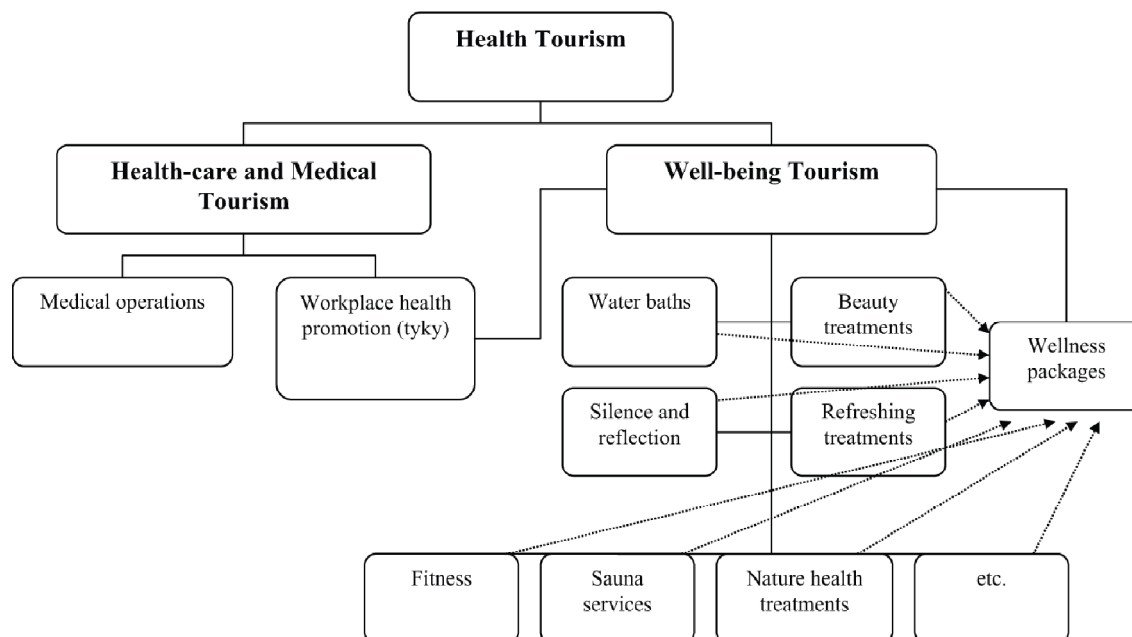
- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสุขภาพ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพองค์รวมและสปา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจสปา
- 2.4 ธุรกิจสปาในประเทศไทย
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นธุรกิจบริการที่เริ่มมีบทบาทในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของโลก ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาใช้บริการของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จะเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศพร้อมใช้บริการด้านสุขภาพ เช่น ตรวจสุขภาพ ทำฟัน ศัลยกรรมความงาม ฯลฯ ของประเทศนั้นๆ (El Taguri, 2007; Hutchison, 2005; Ramirez de Arellan, 2007).

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขยายตัวอย่างต่อเนื่องในระดับโลก ในหลายประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศในแถบตะวันออกกลาง ทั้งนี้ตลาดของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจากนำนำ อารยประเทศที่ต่างชาติ ต่างศาสนาต่างวัฒนธรรม แต่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อการดูแลสุขภาพควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว (Teh & Chu, 2005; Tourism Research and Marketing, 2006). เนื่องจากความไม่เอื้ออำนวยในการดูแลสุขภาพในประเทศของตน เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา ระบบสวัสดิการสุขภาพที่ภาครัฐบาลต้องจ่ายให้ประชาชนเป็นงบประมาณถึง 47 ล้านบาท และมีประชาชนจำนวนหนึ่งที่ไม่มีระบบประกันสุขภาพจากภาครัฐบาลและต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนั้นด้วยตนเอง จึงทำให้ประชาชนต้องแสวงหาแนวทางในการดูแลสุขภาพตนเองด้วยการเดินทางออกนอกประเทศเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย (Bies & Zacharia, 2007; Forgione & Smith, 2007; Rogers, 2008)

การรักษาสุขภาพแบบองค์รวม จึงเป็นหนึ่งทางเลือกที่จะลดต้นทุนในการรักษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการสร้างมาตรการการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพให้กับพนักงานบริษัทของตน ผลออกมาว่าสามารถลดต้นทุนการรักษาและการรับผิดชอบด้านค่าใช้จ่ายได้ประมาณ 30-40 % (Carol W.; Danise D.; Jim Przytulski, 1998) ดังนั้นนักวิชาการในหลายประเทศให้ความสนใจในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมมากขึ้นจากการนำประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นกรณีศึกษา (Ardell 1977; Bird 2001; Corbin & Pangrazi 2001; Dunn 1959; Mackey 2000; Schuster, Dobson, Jauregui & Blanks 2004; Hawks 2004) ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพให้สมบูรณ์ทั้งกาย ใจ

Source: Matkailun edistämiskeskus (2005, p. 55) translated by Konu (2008)

รูปภาพที่ 2.1 การรักษาสุขภาพแบบองค์รวม (Wellness)

ที่มา: Matkailun edistämiskeskus (2005,p.55) translated by Konu (2008)

การรักษาสุขภาพแบบองค์รวม (Wellness) เป็นคำที่ WHO ใช้มาตั้งแต่ปี 1984 (WHO, 1948) ที่ใช้เพื่อสร้างรูปแบบการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นของมนุษย์ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ (Emotional) ด้านสติปัญญา (Intellectual) ด้านการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental) ด้านร่างกาย (Physical) ด้านจิตวิญญาณ (Spiritual) และด้านสังคม (Social) (Sackney, Noonan & Miller, 2000)

ทั้งนี้การรักษาด้วยการใช้ Wellness จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ ความรับผิดชอบตนเอง (Self-Responsibility), การดูแลสุขภาพด้านการกิน (Nutritional Awareness), การดูแลเรื่องการลดความเครียด (Stress Management) การออกกำลังกาย (Physical Fitness) การดูแลตนเองในสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน (Environmental Sensitivity) (Ardell ,1977)

สาเหตุหนึ่งที่มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้รับความนิยมสูง เป็นผลมาจากผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเอาใจใส่ดูแลสุขภาพมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดโรคร้ายต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเยียวยารักษา และเกิดค่าใช้จ่ายตามมาจำนวนมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tourism Research and Marketing (2006) พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติจะเดินทางด้วยจุดประสงค์การท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไป ได้แก่ การเดินทางพักผ่อน Regarding the purpose of travel, 50% เดินทางเยี่ยมญาติและเพื่อนฝูง 25% เดินทางเชิงสุขภาพจากการแพทย์ทางเลือก (สปาและสุขภาพความงาม) 16% และที่เหลือคือการติดต่อทางธุรกิจ (Travel Exhibitions, 2007) ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจบริการด้านสุขภาพ ทั้งโรงพยาบาลเอกชน และสปาและสุขภาพความงามต่างๆ ขยายบริการด้านสุขภาพในวงกว้าง จากเดิมที่มุ่งเน้นการบำบัดรักษาโรคร้ายต่างๆ ให้ครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง เพื่อป้องกันโรคร้ายต่างๆ และการฟื้นฟูสุขภาพหลังการบำบัดรักษา รวมไปถึงบริการเสริมความงามเพื่อเสริมบุคลิกภาพที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในระยะหลัง (ศุภย์วิจัยกสิกร,2555)

จากกระแสความใส่ใจด้านสุขภาพที่เติบโตอย่างรวดเร็วดังกล่าว ทำให้หน่วยงานภาครัฐในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยต่างให้การสนับสนุนธุรกิจภาคเอกชนที่ให้บริการด้านสุขภาพ เพื่อขยายตลาดใน

ต่างประเทศ ซึ่งครอบคลุมทั้งกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา สอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พศ 2555-2559 ซึ่งจากผลการวิจัยทางการตลาดการท่องเที่ยว พบว่า การเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะนิยมเดินทางไปใช้บริการในประเทศกำลังพัฒนา (Matto & Rathindran, 2006 ; Ramirez de Arellano (2007; Morrison, 2005; Bookman & Bookman, 2007) ทำให้ธุรกิจสปาและสุขภาพความงามของไทย ซึ่งถือเป็นการแพทย์ทางเลือก ซึ่งแต่เดิมเน้นบริการด้านการรักษาโรคต่างๆด้วยการนวดเพื่อบำบัดรักษา หันมาพัฒนาบริการด้านส่งเสริมสุขภาพรวมทั้งบริการด้านเสริมความงาม เพื่อสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น โดยอาศัยความได้เปรียบจากความน่าเชื่อถือในด้านบุคลากร ทั้งนี้มีผู้ประกอบการเข้ามาให้บริการเพิ่มขึ้นจำนวนมาก และพัฒนาบริการส่งเสริมสุขภาพในหลากหลายรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น โดยมีบริการนวดแผนไทย และสปา เป็นกิจกรรมที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในต่างประเทศหลัง ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวประเทศไทย ให้ใช้บริการเพื่อสัมผัสบริการนวดแผนไทย และบริการสปาที่เลื่องชื่อด้วยสมุนไพรไทย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพองค์รวม

คำว่า “Holistic” หมายถึง “การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม” ซึ่งความหมาย ดั้งเดิมของ Holistic มาจากภาษากรีก คือ คำว่า “Holos” หมายถึง “Whole” แปลว่าทั้งหมด ในทางการแพทย์องค์รวม หมายถึง การดูแลสุขภาพทั้งหมดคือ ร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ (Body mind and spirit) (กนกพร สุคำวัง, 2549)

การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม หรือการแพทย์ทางเลือกเป็นศาสตร์และศิลป์ในการดูแล สุขภาพ เป็นปรัชญาการสร้างสุขภาพและการรักษาโรค ซึ่งพิจารณาตัวคนรวมทั้งหมดทุกอย่าง คือทุกอย่างที่นำมาประกอบกันเป็นมนุษย์ เป็นชีวิต ไม่ว่าจะเป็นร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพที่ดี และความสุขในชีวิต สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการแพทย์ทางเลือก หรือการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมคือ มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการบำบัดมีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัดรักษา หรือปฏิบัติตนเพื่อให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บด้วยตนเอง ซึ่งการแพทย์แผนองค์รวมเป็นวิธีการสร้างสุขภาพที่แตกต่างไปจากการแพทย์ในระบบหรือการแพทย์ทั่วไปตรงที่มีใช้ “รักษา” อาการของโรคอย่างเดียว หากแต่เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำหรือหาทางเป็นเสมือนให้ผู้เข้ารับการบำบัดเลือกวิธีการบำบัดที่เหมาะสมให้กับตนเอง รู้จักประเมินตนเอง รักตนเองช่วยเหลือตนเองร่วมไปกับการบำบัดรักษาที่ตนเองเลือก ซึ่งจะเป็นการรวมประสานกาย ใจ อารมณ์และจิตวิญญาณเข้าด้วยกัน อย่างที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรืออย่างดีที่สุด การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม หรือการแพทย์แบบองค์รวมไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะสาขา หากครอบคลุมถึงวิธีการวินิจฉัยโรค และบำบัด รักษาโรคในแบบต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

วิธีการบำบัดรักษาแบบโบราณหลายอย่างได้ถูกนำกลับมาใช้และเริ่มเป็นที่ยอมรับกัน อย่างกว้างขวางอีกครั้ง เนื่องจากทางการแพทย์สมัยใหม่ได้พบว่า อาการเจ็บไข้ได้ป่วยต่างๆ และ สาเหตุของโรคร้ายหลายๆ ชนิด เกิดมาจากภาวะความเครียด ความไม่สบายกาย สบายใจ เป็นสาเหตุใหญ่ และอาการเหล่านั้นอาจหาย หรือป้องกันได้ด้วยการหันกลับมาดูแลสุขภาพกายและใจควบคู่กันไป ซึ่งอาการต่าง ๆ หรือโรคร้ายไข้เจ็บทั้งหลาย อาจจะมีมองได้ว่าเป็นคำเตือนหรือดัชนีบ่งชี้ว่า มีแง่มุมบางอย่าง หรือหลายอย่างในชีวิต กำลังวิปริตผิดไปจากธรรมดา ไม่ประสมกลมกลืนกัน และเป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญลักษณ์หรืออาการที่เตือนในระยะเริ่มแรกเป็นสิ่งละเอียดอ่อน อาจมองไม่เห็น มองยาก แต่ต้องคอยสังเกตอย่างพิถีพิถันและเอาใจใส่ตนเองอย่างดี

การดูแลสุขภาพ หรือการแพทย์แบบองค์รวม ได้นำศาสตร์และบำบัดรักษาหลายอย่างเข้ามาใช้ในการส่งเสริม ฟันฟู ดูแลสุขภาพ ทั้งด้านโภชนาการ การใช้สมุนไพรรักษา การออกกำลังกายการใช้พลังรักษา การนวดบำบัด รวมทั้งการจัดพิชในรูปแบบต่างๆ

องค์ประกอบของสุขภาพรวมมี 5 มิติ (ประเวศ วะสี, 2545) ได้แก่

1. มิติทางกาย (Physical dimension) เป็นมิติทางร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจากโรค หรือความเจ็บป่วย มีปัจจัยองค์ประกอบทั้งด้านอาหาร สิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัย ปัจจัยเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจที่เพียงพอและส่งเสริมภาวะสุขภาพ

2. มิติทางจิตใจ (Psychological dimension) เป็นมิติที่บุคคลมีสถานะทางจิตใจที่แจ่มใสปลอดโปร่ง ไม่มีความกังวล มีความสุข มีเมตตา และลดความเห็นแก่ตัว

3. มิติทางสังคม (Social dimension) เป็นความผาสุกของครอบครัว สังคมและชุมชนโดยชุมชนสามารถให้การดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สังคมมีความเป็นอยู่ที่เอื้ออาทร เสมอภาค มีความยุติธรรม และมีระบบบริการที่ดีและทั่วถึง

4. มิติทางจิตวิญญาณ (Spiritual dimension) เป็นความผาสุก ที่เกิดจากจิตสัมผัสกับสิ่งที่มีบุคคลยึดมั่นและเคารพสูงสุด ทำให้เกิดความหวัง ความเชื่อมั่นศรัทธา มีการปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งงามด้วยความมีเมตตา กรุณา ไม่เห็นแก่ตัว มีความเสียสละ และยินดีในการที่ได้มองเห็นความสุขหรือ

ความสำเร็จของบุคคลอื่น ทั้งนี้สุภาพทางจิตวิญญาณจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความหลุดพ้นจากตัวเอง (Self transcending)

5. มิติทางอารมณ์ (Emotional dimension) คนเราจะตอบสนองต่ออารมณ์ทั้งทางด้านบวกและลบ ผลที่จะเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความควบคุมของแต่ละบุคคล

มิติสุขภาพองค์รวมทั้ง 5 มิติ ซึ่งถือเป็นสุขภาพจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยสุขภาพทางจิตวิญญาณจะเป็นมิติที่สำคัญที่บูรณาการความเป็นองค์รวมของกาย จิต อารมณ์ และสังคมของบุคคลและชุมชนให้สอดคล้องประสานเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จิตวิญญาณเป็นสิ่งสำคัญของสุขภาพที่จะยึดกุมสุขภาพในมิติอื่นๆ ให้ปรับตัวประสานกันอย่างครอบคลุมและครบถ้วน ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และชุมชน หากขาดสุขภาพทางจิตวิญญาณ มนุษย์จะไม่พบความสุขที่แท้จริง ขาดความสมบูรณ์ในตนเอง มีความรู้สึกบกพร่อง หากมีความพร้อมถึงสิ่งอันมีคุณค่าสูงสุดก็จะมีสุขหรือสุขภาพที่ดีได้แม้ว่าจะบกพร่องทางกาย เช่น มีความพิการ หรือเป็นโรคเรื้อรังหรือร้ายแรง

ความสมดุลของสุขภาพ ทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าวจะก่อให้เกิดความผาสุกของสุขภาพ 4 อย่าง คือ สุขภาพทางจิตใจ สุขภาพทางสังคม สุขภาพทางอารมณ์ และสุขภาพทางจิตวิญญาณ มีรายละเอียดดังนี้

1. สุขภาพทางจิตใจ อาจรู้จักในมุมมองด้านจิตวิทยา ความมีเหตุผลแลความเฉลียวฉลาดสุขภาพทางจิตใจที่ดี คือ ความยอมรับในความจริงของชีวิตและการรู้จักเลือกใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้มีสุขภาพจิตที่ดี

2. สุขภาพทางสังคม ทุกคนมีความต้องการการสนับสนุน ความรัก และความยอมรับของสังคม ในทางตรงกันข้ามบางคนรู้สึกเป็นทุกข์อันเป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คนที่มีสุขภาพทางสังคมที่ดีมักจะมีทัศนคติที่ดีในการติดต่อกับคนอื่น และมักจะแสดงออกในลักษณะจะเป็นประโยชน์ และให้ความร่วมมือที่ดี ดังนั้น ปัจจัยที่บ่งบอกการมีสุขภาพทางสังคมที่ดีคือ การมีทักษะในการบริหารจัดการความขัดแย้งเป็นสำคัญ

3. สุขภาพทางอารมณ์ เป็นที่ทราบว่าการอารมณ์แต่ละคน ทั้งง่ายและยากที่จะเข้าใจหลายคนมีปัญหาในการควบคุมหรือเข้าใจในเหตุและผลกระทบบของอารมณ์ กฎเกณฑ์สำคัญ คือ ต้องตระหนักว่า คนเราจะตอบสนองต่ออารมณ์ทั้งทางด้านบวกและลบ คนที่มีสุขภาพทางอารมณ์ที่ดีคือ บุคคลที่

เข้าใจในการตอบสนองของอารมณ์ตนเองและผู้อื่น และสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผลที่จะเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี

4. สุขภาพทางจิตวิญญาณ ประวัติศาสตร์ของมนุษย์บ่งชี้ว่าทุกสังคมจะมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อเสมอ ความมีสุขภาพจิตวิญญาณที่ดี คือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเองศรัทธา ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นใจในตนเอง และความเชื่อเหล่านี้ไม่มีผลใด ๆ ต่อผู้อื่น

ศาสตร์การแพทย์ (สุพจน์ วงศ์ใหญ่, 2549 : 20-22) ได้กล่าวถึงศาสตร์การแพทย์ทางเลือกการแพทย์แผนตะวันออก การแพทย์ของประเทศอินเดีย และการแพทย์แผนจีน ตามรายละเอียด ต่อไปนี้

การแพทย์ทางเลือกคือ ศาสตร์เพื่อการวินิจฉัย รักษาและป้องกันโรค นอกเหนือจากศาสตร์การแพทย์แผนปัจจุบัน พบว่ามีการใช้ศาสตร์การแพทย์ทางเลือกทั่วโลกประมาณ 350 แขนง โดยในประเทศไทยมีประมาณ 30 แขนง และใช้ในโรงพยาบาล 129 แห่ง ในโรงพยาบาลของรัฐบาล ทั้งหมด 371 แห่ง

ตัวอย่างการแพทย์ทางเลือก ได้แก่ การฝังเข็ม การแพทย์อายุรเวท สมุนไพร ธาราบำบัด การสะกดจิต ในศาสตร์การแพทย์ทางเลือกมีอยู่กลุ่มหนึ่งที่เน้นวิธีการบำบัดรักษาตามแนวธรรมชาติบำบัด โดยอิงกับหลักการ 5 อย่าง คือ พลังในการรักษาของธรรมชาติ มองคนโดยภาพรวม (ทั้งกายและจิตใจ) ระบุให้ชัดเจน และรักษาที่สาเหตุ แพทย์ในบทบาทครู ป้องกันไว้ก่อนดีที่สุด

ปัจจุบันมีความนิยมในแนวธรรมชาติบำบัดมากขึ้นโดยเฉพาะในซีกโลกตะวันตก และหันมาสนใจแนวทางในการป้องกันสุขภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีของการแพทย์แผนตะวันออก (Oriental medicine) ซึ่งหลักทฤษฎีนี้จะเน้นการป้องกันสุขภาพ (Preventive medicine) มากกว่าการรักษาโรค (Curative medicine)

การแพทย์แผนตะวันออก (Oriental medicine)

ศาสตร์การแพทย์ตะวันออกที่สำคัญ เช่น การแพทย์อายุรเวทของประเทศอินเดีย การแพทย์แผนจีน การแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านของประเทศต่างๆ ในซีกโลกตะวันออก แต่ทั้งนี้ศาสตร์การแพทย์อายุรเวท และการแพทย์แผนจีน นับเป็นหลักทฤษฎีการแพทย์ แผนตะวันออกที่สำคัญ และเผยแพร่ไปยังประเทศต่างๆ ในซีกโลกนี้ การแพทย์อายุรเวทอายุเก่าแก่ ระดับ 6,000 ปี ถูกเผยแพร่ไปยังประเทศต่างๆ เช่น ศรีลังกา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอิเบต ในขณะที่การแพทย์แผนจีนที่มีอายุเก่าแก่ระดับเดียวกับการแพทย์อายุรเวทก็ถูกเผยแพร่ไปยังประเทศ อิเบต เกาหลี เวียดนาม และญี่ปุ่น เป็นต้น โดยเฉพาะญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลจากการแพทย์แผนจีนมาก สังเกตจากตำรับยาสมุนไพรของญี่ปุ่น คือ แคนโป เมดิซิน (Kanpo medicine) ก็มาจากตำรับยาจีน ทั้งสิ้นอย่างไรก็ตามการแพทย์แผนตะวันออกก็ยังมีเชื่อมโยงกับ การแพทย์ของกรีกและโรมัน โดยการเผยแพร่ผ่านมาทางประเทศอาหรับ โดยเฉพาะในกลุ่มของชาวอิสลาม แล้วเข้ามามีอิทธิพล ต่อการแพทย์ของประเทศอินเดีย หลักทฤษฎีของการแพทย์แผนตะวันออกที่แท้จริง คือ การปรับ สมดุลของร่างกาย และจิตใจ โดยวิธีการอาจจะแตกต่างกันไป เช่น การปรับสมดุลของร่างกายโดย การปรับธาตุต่างๆ และการปรับสมดุลของจิตใจ ได้แก่ ไทชิ ชี่กง การฝังเข็ม โยคะ

การแพทย์ของประเทศอินเดีย

ประเทศอินเดียมีความหลากหลายของศาสตร์การแพทย์โดยขึ้นกับกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ของประเทศนี้ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ศาสตร์ คือ การแพทย์อายุรเวท การแพทย์ลีลาและการแพทย์ที่ได้รับอิทธิพลจากต่างชาติ มีรายละเอียดดังนี้

1. การแพทย์อายุรเวท (Ayurveda) Ayurveda มาจากรากศัพท์คำว่า Ayur = longevity Veda = Knowledge ดังนั้น จากรากศัพท์ “Ayurveda” คือ ศาสตร์ของการทำให้ชีวิตยืนยาวโดยเน้น

การป้องกันสุขภาพ คือ ให้เกิดความสมดุลของร่างกาย และจิตใจ ทำให้เราไม่ป่วยเป็นโรค ในหลักของอายุรเวทมีทฤษฎีเรื่องไตรธาตุ ซึ่งอาการผิดปกติสามารถตรวจสอบได้จากไตรธาตุหรืออารมณ์ของร่างกาย 3 อย่าง คือ ลม (วาตะ) เสมหะ และน้ำดี (ปิตตะ) และถ้าต้องการปรับสมดุลนั้นหมายถึง การเกิดความผิดปกติเกิดขึ้น ก็สามารถปรับสมดุลของร่างกายและจิตใจ เช่น การปรับสมดุลของ ธาตุทั้ง 5 (ปัญจมหาภูตะ) คือ ลม (วาตะหรือวายุ) ดิน (ปฐวีหรือคัมภี) อากาศ (วาโย) ไฟ (พิตตะอัคินีหรือเตโช) น้ำ (ละละ, อาโป (อปะ) และ โดยการรับประทานสมุนไพร เป็นต้น

2. การแพทย์สิทธา (Siddha medicine) เป็นการแพทย์ทางใต้ของอินเดีย ในเขตของชาวทมิฬเป็น ศาสตร์การแพทย์ที่มีการใช้ปรอทในการรักษาโรคด้วย มีการใช้หลักของโยคะ และศาสตร์การแพทย์แบบนี้มีความเชื่อมโยงกับศาสนาการแพทย์สิทธา อยู่ในทางใต้ของประเทศ โดยเฉพาะในชนเผ่าทมิฬ

3. การแพทย์ที่ได้รับอิทธิพลจากต่างชาติ ประกอบด้วย การแพทย์อิสลาม (Islamic medicine) อายุ 900 ปี รู้จักกันในชื่อ การแพทย์ยูนาณี (Unani medicine) ศาสตร์การแพทย์แบบนี้จะผสมผสานการแพทย์ของกรีก ทั้งนี้เพราะในสมัยเริ่มแรกของอิสลาม ชาวมุสลิมได้ยึดครองกรีก และนำศาสตร์การแพทย์ของกรีกมาใช้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจสปา

สปา มาจากภาษาลาตินว่า “Sanus per aquam” หรือ Sanitas per aquas หมายความว่า สุขภาพจากสายน้ำ การบำบัดด้วยน้ำ หรือการดูแลสุขภาพโดยการใช้น้ำ สปา หมายถึง ชื่อเมืองเล็กๆ ใกล้กับ เมืองส์ท์ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเบลเยียมติดกับชายแดนของเยอรมัน เป็นเมืองที่เป็น แหล่งของน้ำพุที่มีแร่เหล็กตามธรรมชาติ เชื่อกันว่าในปี 1326 ช่างเหล็กของเมือง Collin le Loupe ได้ยินชื่อเสียงของน้ำพุดังกล่าวเกี่ยวกับสรรพคุณในการรักษาโรคจึงตัดสินใจค้นหาจนพบ และน้ำพุนี้สามารถรักษาอาการป่วยไข้ของเขาให้หายไปได้จริงๆ ภายหลังสถานที่นั้นถูกยกย่องให้เป็นสถานที่ตากอากาศเพื่อสุขภาพ (Health resort) ที่โด่งดังและเป็นที่ยอมรับในเรื่องของการรักษาสุขภาพและอาการเจ็บป่วยต่างๆ ผู้คนส่วนใหญ่รู้จักในนามของ Espa ซึ่งเป็นรากศัพท์ที่หมายถึง น้ำพุ ใน ปัจจุบัน คำดังกล่าวถูกใช้ในภาษาอังกฤษว่า spa ซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายในความหมายของสถานที่ตากอากาศเพื่อสุขภาพ การดูแลสุขภาพ

สปา อีกหนึ่งความเชื่อที่มีแนวคิดคล้ายคลึงกันก็คือ Spa เป็นชื่อของหมู่บ้านเล็กๆ แห่งหนึ่งในเบลเยียม ที่ซึ่งมีแหล่งน้ำ หรือน้ำพุร้อนตามธรรมชาติปรากฏอยู่ และถูกค้นพบโดยชาวโรมันโบราณ ทหารโรมันนิยมที่จะใช้น้ำพุแห่งนี้เป็นที่รักษาอาการบาดเจ็บที่กล้ามเนื้อหรือบาดแผลที่ได้รับจากการสู้รบ

สปา โดยทั่วไป หมายถึง การบำบัดดูแลสุขภาพแบบองค์รวมด้วยวิธีทางธรรมชาติที่ใช้น้ำเป็นองค์ประกอบในการบำบัดควบคู่ไปกับการบำบัดด้วยวิธีการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ โดยใช้ ศาสตร์สัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เป็นปัจจัยที่สร้างภาวะสมดุลระหว่างร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ อารมณ์

สปา หมายถึง เป็นการบำบัดแบบองค์รวมที่เน้นการป้องกันการเจ็บป่วยมากกว่าการรักษา (Wildwood, 1997 : 211-212) กล่าวว่าการที่อารมณ์แปรปรวนมีโอกาสทำให้เกิดการเจ็บป่วย

ปัจจุบัน ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ นับได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งเพื่อสุขภาพมีผู้นิยมกันทั่วโลก ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้ให้การยอมรับว่าเป็นวิธีการบำบัดและรักษาด้วยวิธีธรรมชาติซึ่งเป็นศาสตร์ของการผ่อนคลายทำให้เกิดความสบายที่รู้สึกสัมผัสได้ และเป็นการผ่อนคลายจากความเครียดทางอารมณ์อีกด้วย

สปา (Spa) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า “Sanus per aqua” หมายความว่า การดูแลสุขภาพ โดยการใช้น้ำ ซึ่งช่วยให้มีสุขภาพที่ดีและผ่อนคลาย ตามคำนิยามที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

สปา หมายถึง การบำบัดดูแลสุขภาพแบบองค์รวมด้วยวิธีทางธรรมชาติที่ใช้น้ำเป็นองค์ประกอบในการบำบัดควบคู่ไปกับการบำบัดด้วยวิธีการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ โดยใช้ศาสตร์สัมผัสทั้ง 5 ได้แก่

รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เป็นปัจจัยที่สร้างภาวะสมดุลระหว่างร่างกาย จิตใจ วิญญาณ อารมณ์

สปาเป็นการบำบัดแบบองค์รวมที่เน้นการป้องกันการเจ็บไข้ได้ป่วยมากกว่าการรักษาที่อาการ ไรด์วูด (Wildwood, 1997 : 211-212) กล่าวว่า การที่อารมณ์แปรปรวนมีโอกาสทำให้เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย

ประเทศไทยต้องถือได้ว่าเป็นประเทศแรกที่มีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการด้านธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพออกมาอย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดค่าจำกัดตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องกำหนดสถานที่เพื่อสุขภาพและเสริมสวย ตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ.2509 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2547) มีใจความดังนี้ “กิจการสปาเพื่อสุขภาพ หมายความว่า การประกอบ กิจการที่ให้การดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ โดยบริการหลักที่จัดไว้ประกอบด้วย การนวดเพื่อสุขภาพและการใช้น้ำเพื่อสุขภาพโดยอาจมีบริการเสริมประกอบด้วย เช่น การอบเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โภชนาบำบัด และการควบคุมอาหาร โยคะ และการทำสมาธิ การใช้สมุนไพรหรือ ผลิตภัณฑ์สุขภาพตลอดจนการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ หรือไม่ก็ได้”

ลักษณะของการบำบัดรักษาด้วยโปรแกรมต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม

วรินทร์ หงสกุล (2546) นักวิชาการหลายท่านได้จำแนกการรักษาด้วยโปรแกรมต่างๆในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ(สปาและสุขภาพความงาม) โดยจำแนกเป็นสปาเป็น 5 ประเภทของการรักษา ว่าเป็นการบำบัดโดยวิธีธรรมชาติซึ่งเป็นวิธีที่ทำกันมาแต่โบราณกาลไม่ว่าจะเป็นการรักษาทางกายภาพ การทำสมาธิ การนวด โยคะ การอบสมุนไพร หรือแม้กระทั่งการรับประทานอาหารสุขภาพล้วนเป็นจุดแรกเริ่มแห่งประกายความต้องการด้านสถานบริการความงามและสุขภาพอย่างมีระดับ ได้แบ่งการให้บริการโดยทั่วไปของธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพพอสรุปได้ดังนี้ (วรินทร์ หงสกุล ,2546; Bertsch and Ostermann, 2011; Dustin, Bricker, & Schwab, 2009; Mangla, 2015; Moscardo, 2011; Nunes, 2015; Smith & Kelly, 2006; Kelly, 2010)

การรักษาด้วยโปรแกรมต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม	ลักษณะของการบำบัดรักษา
Self-Responsibility (ความรับผิดชอบตนเอง)	
1. Anatomy & physiology	กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา เป็นศาสตร์หรือแขนงของการศึกษาอย่างวิทยาศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างของร่างกายของสัตว์และมนุษย์ รวมทั้งตำแหน่งและที่ตั้ง เป็นวิชาที่ว่าด้วยหน้าที่การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายในภาวะที่ปกติ
2. Back & neck massage	การนวดคอและหลัง เป็นการนวดเพื่อผ่อนคลายจากการอ่อนล้าจากการทำงานหนักและการนั่งทำงานในอิริยาบถเดิมๆ เพื่อลดอาการปวดหลังและอาการปวดต้นคอ รวมถึงลดอาการปวดศีรษะ
3. Leg & Arm Massage	การนวดขาและแขนเป็นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อบริเวณแขนและขา เพื่อให้สมดุล ให้ความรู้สึกมีชีวิตชีวา เหมาะกับผู้ที่ใช้กล้ามเนื้อและใช้แขนขาในการทำงานหนักๆ
4. Thai Massage	การนวดแผนไทยมีพื้นฐานอยู่ที่ แนวทางเดินหรือ เมอริเดียนของพลังงาน โดยใช้วิธีการกดด้วยนิ้วมือ ด้วยนิ้วหัวแม่มือ ต้นแขนข้อศอกและเท้า การยืดกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายให้เหยียดออก และการตัดตัวในลักษณะที่เหมือนกับทำโยคะที่มีประกอบมาด้วย โดยใช้การเคลื่อนไหวในลักษณะที่โคลงไปมาเป็นส่วนหนึ่งของการนวดหรือการรักษาอาการป่วยด้วยการนวด

การรักษาด้วยโปรแกรมต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม	ลักษณะของการบำบัดรักษา
5. Hand and foot massage	การนวดมือและเท้าเพื่อช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตเป็นไปด้วยดี แก้อาการความดันต่ำลดความดันสูง แก้อาการปวด และยังเป็น การนำพาสารอาหาร นำพาของเสียออกจากร่างกาย
6. Aromatherapy	เป็นการนวดด้วยการใช้กลิ่นบำบัดที่สกัดมาจากธรรมชาติ เช่น ดอกกุหลาบ ดอกมะลิ ตะไคร้ ฯลฯ เป็นการนวดด้วย เทคนิคการลูบวนและเคล้นคลึงเท่านั้น แต่จะมีการใช้น้ำมันหอมระเหย(Essential oil) ที่สกัดจากพืช สมุนไพร มีกลิ่นหอม และมีคุณสมบัติทางยา โดยได้จากการสกัดสารที่ได้จากสมุนไพรต่างๆ ที่เป็น การสกัดด้วยไอน้ำหรือการบีบคั้นจากส่วนต่างๆ ของพืช เช่น ดอก ใบ กิ่งก้าน เปลือก เมล็ด ราก และยางเพื่อก่อให้เกิดความผาสุกของสุขภาพ 4 อย่าง ได้แก่ สุขภาพทางจิตใจ สุขภาพทางสังคม สุขภาพทางอารมณ์ และสุขภาพทางจิตวิญญาณ โดยการสูดดมจากขวดน้ำมันหอมระเหย โดยประโยชน์นั้น จะช่วย ให้ระบบหายใจดีขึ้น บำบัดอาการหลอดลมอักเสบ บำบัดอาการหวัด
7. Self-Massage	การนวดตนเอง เพื่อช่วยจัดความอ่อนล้าของจิตใจและร่างกาย ช่วยลดความตึงเครียดและความกลัว ช่วยให้จิตใจสงบ กระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตและเป็นการรักษาเพื่อพองอาการของตนไปก่อน ก่อนรับการรักษาในสถานรักษา
Nutritional Awareness /Healthy Living (การดูแลสุขภาพด้านการกิน)	
1. Acupuncture	เป็นการฝังเข็มบำบัด เป็นการรักษาแบบจีนโบราณอีกแขนงหนึ่งตามแนววิถีเต๋า ด้วยการฝังเข็มไว้ยังจุดที่กำหนดเพื่อรวบรวมพลังงานศักดิ์ไฟฟ้าให้เป็นหนึ่งเดียว แล้วปล่อยคลื่นพลังงานกระแสต่ำกระจายสู่ทั่วร่างกายอย่างช้า ๆ ให้อ่อน ๆ รักษาอาการของโรคอย่างช้า ๆ ด้วยตัวมันเอง เป็นวิธีการที่ไม่เจ็บปวดและได้รับความนิยม
2. Healthy and well-balanced diet food	การควบคุมอาหาร เพื่อควบคุมน้ำหนัก และการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ เน้นการรับประทานอาหารจำพวกผักและผลไม้ การควบคุมโภชนาการอาหารโดยคำนวณจำนวนแคลอรี
3. Vitamin boost	เป็นการรับประทานวิตามินต่างๆเพื่อชะลอวัย ลดความเหี่ยวของร่างกาย อีกทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะของผู้ป่วย เช่น หากร่างกายขาดวิตามินใดก็ให้รับประทานวิตามินนั้นๆเข้าไป พร้อมกับอาหารที่ต้องเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ลดไขมัน เพื่อให้วิตามินดูดซับได้ดี
4. Detoxify	การล้างสารพิษในร่างกาย เป็นวิธีการทดน้ำสูตรเข้มข้นเข้าไปชำระล้างลำไส้ใหญ่เพื่อทำความสะอาดและป้องกันสิ่งมีพิษไม่ให้ตกค้างสะสมในร่างกายหรือเข้าไปในกระแสโลหิตได้
5. Spa Cuisine & Vegetarian food	การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพและมังสวิรัต เน้นการรับประทานผักและผลไม้ เป็นการพัฒนาเมนูอาหารเพื่อสุขภาพและเพื่อการลดโรค การมีชีวิตที่ยืนยาว
6. Force Dancing	การเต้นเพื่อบำบัด โดยมีครูฝึก เน้นการช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ทำให้ร่างกายสดชื่น แข็งแรง ทำให้ผิวพรรณเปล่งปลั่งมีน้ำมีนวลและเผาผลาญพลังงาน
7. Geography Versus climate food country	การบำบัดด้วยการรับประทานอาหารให้เหมาะกับภูมิประเทศและภูมิอากาศ
8. Lymphatic drainage	การนวดกระตุ้นน้ำเหลืองฝัก เน้นการช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ทำให้ร่างกายสดชื่น แข็งแรงและระบายอาการบวมในต่อมน้ำเหลือง ลดอาการบวมนี้

การรักษาด้วยโปรแกรมต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม	ลักษณะของการบำบัดรักษา
Stress Management (การดูแลเรื่องการลดความเครียด)	
1. Herbal Healing Massage	การนวดด้วยการใช้สมุนไพรสมุนไพรเป็นวิธีบำบัดรักษาและดูแลสุขภาพวิธีหนึ่ง การได้ออบและสูดดมไอน้ำสมุนไพร ยังช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ทำให้ร่างกายสดชื่น แข็งแรง ผิวพรรณเปล่งปลั่งมีน้ำมีนวล ประโยชน์ของการอบ ไอน้ำสมุนไพร ช่วยให้การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น ช่วยลดความเครียด ช่วยชำระล้างและขับของเสียออกทางผิวหนัง ช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น บรรเทาอาการปวดเมื่อย ช่วยทำให้ระบบการหายใจดีขึ้น ช่วยบำรุงผิวพรรณ บรรเทาอาการคัน บรรเทาอาการโรคมุสิแพ่ ทำให้น้ำหนักร่างกายลดลง รักษาโรคผิวหนังชนิดไม่รุนแรงและไม่ติดเชื้อ บรรเทาอาการปวดประจำเดือนที่ไม่มีไข้ร่วม
2. Circulation massage	การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิตช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ทำให้ร่างกายสดชื่น แข็งแรง
3. Migrane massage	การนวดเพื่อรักษาอาการไมเกรน ช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น บรรเทาอาการปวดศีรษะ
4. Digestion Massage	การนวดเพื่อกระตุ้นการย่อยอาหาร เป็นการนวดเพื่อกระตุ้นระบบการย่อยอาหาร กระเพาะ และการขับถ่าย
5. Antioxidize yourself	การรับประทานอาหารที่ต่อต้านอนุมูลอิสระ การออกกำลังกาย การนวดผ่อนคลาย การทำกิจกรรมยามว่างเพื่อลดความเครียด
6. Indian Head Massage	เป็นเทคนิคการนวดศีรษะตามแบบอินเดียโบราณ เพื่อรักษาและบรรเทาอาการปวดศีรษะ การนวดศีรษะช่วยให้ผ่อนคลายประสาทความรู้สึกรวมทั้งบริเวณที่นวดควรชุ่มไปด้วยน้ำมันนวดไปตามทิศทางขั้วของขม่อมแต่ละเขี้ยวชาติอาจมีแนวขั้วขม่อมที่แตกต่างกันไป
7. Mediatation therapy	การหันเหความเอาใจใส่ไปสู่แง่มุมที่กระจ่างชัดของ ธรรมชาติ ภายในตัวเราเองด้วยความตั้งใจ ซึ่งการทำสมาธิแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ การตั้งอยู่บนพื้นฐานในการควบคุมร่างกาย เพื่อรวมร่างกายและจิตใจเข้าด้วยกันร่างกายต้องนิ่งไม่มีการเคลื่อนไหว ทำนี้ช่วยลดระดับการเผาผลาญพลังงานในร่างกาย และลดความเครียด การตั้งอยู่บนพื้นฐานของการควบคุมความคิด ใช้เทคนิคในการเพ่ง เพื่อบรรลุถึงภาวะสมาธิ การตั้งอยู่บนพื้นฐานการปล่อยวางร่างกาย เป็นเทคนิคที่เกี่ยวกับการวางใจให้ผ่อนคลาย เป็นผลให้กล้ามเนื้อได้ผ่อนคลายไปด้วยและตั้งอยู่บนพื้นฐานการปล่อยวางความคิด จิตใจนิ่งและเปิดรับกับสิ่งที่ผ่านเข้ามา โดยการตรึงตรงอย่างมีสติ
8. Shirodhara	เป็นศาสตร์การนวดแบบอินเดียผสมสปาที่พริทแมนท์ และจะนวดศีรษะและหน้าผากเพื่อลดความผ่อนคลาย จากนั้นจะนำน้ำมันปรุงพิเศษที่มีส่วนผสมของสมุนไพรอุ่นด้วยความร้อนพอเหมาะ หยดลงที่กลางหน้าผาก ซึ่งเชื่อว่าเป็นดวงตาที่ 3
Physical fitness (การออกกำลังกาย)	
1. Aqua dance	การออกกำลังกายในสระน้ำหรือระบำใต้น้ำ เป็นการเพิ่มความยืดหยุ่นให้ร่างกาย และกระชับกล้ามเนื้อให้แข็งแรงขึ้น

การรักษาด้วยโปรแกรมต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม	ลักษณะของการบำบัดรักษา
2. Abdominal and rib massage	การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib massage) เป็นวิธีนวดที่จุดทริกเกอร์ การนวดแบบยอนเส้นใยของมัดกล้ามเนื้อหน้าท้อง คือ เทคนิคการนวดซึ่งผู้นวดจะใช้วิธีการถูไปตามแนวขวางเส้นใยของมัดกล้ามเนื้อ หน้าท้องหรือแนวทางที่ตั้งฉากกับแนวเส้นใยของกล้ามเนื้อบริเวณซี่โครง การนวดแบบบีบขยำในระดับลึก เป็นเทคนิคการนวดที่ใช้วิธีการนวดกล้ามเนื้อแบบกด ถี่ๆ ลึกๆ
3. Yoga	โยคะ เป็นศาสตร์การนวดอินเดีย เน้นความแข็งแรงและความยืดหยุ่นของกระดูกสันหลัง ทำให้เลือดและสารอาหารไปเลี้ยงไขสันหลังมากขึ้น เป็นการฝึกประสาท ความยืดหยุ่น ความแข็งแรง และการทรงตัว โยเป็นการรักษาของกายและจิตร่วมกัน
4. Sport massage	เป็นความชำนาญเฉพาะทางซึ่งช่วยของการเยียวยาด้วยการนวด โดยการนวดเพื่อการกีฬานี้เน้นที่กล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมกีฬา การนวดเพื่อการกีฬานี้เป็นการนวดแบบคลาสสิก เช่น การนวดสวีดิช และการนวดแบบฮาวาย มาประกอบเข้ากับเทคนิคพิเศษต่างๆ รวมทั้งการนวดแบบขวางเส้นใยของมัดกล้ามเนื้อ การนวดแบบขยำในระดับลึก วารีบำบัด สติบำบัด หรือการบำบัดโดยใช้ความเย็น
5. Physiology	การนวดสรีรวิทยา เป็นศาสตร์หรือแขนงของการศึกษาอย่างวิทยาศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างของร่างกายของสัตว์และมนุษย์ รวมทั้งตำแหน่งและที่ตั้ง เป็นวิชาที่ว่าด้วยหน้าที่การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายในภาวะที่ปกติ
6 .Therapeutic	การนำความรู้ด้านระบบและโครงสร้างกล้ามเนื้อและโครงร่างมาประยุกต์ใช้กับการนวด โดยเป็นการนวดเพื่อรักษาโรค
7 . Muscle massage	การนวดผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น
8. Back pain massage	การนวดเพื่อบรรเทาอาการเจ็บหลัง ช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น โดยนวดเฉพาะจุด และใช้ความรู้ของสรีรวิทยาและกายวิภาค
Environmental Sensitivity (การดูแลตนเองในสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน)	
1. Anti aging	การทำให้อ่อนเยาว์ เป็นทริทเมนต์ที่ทำให้ผิวหนังคืนสู่ความอ่อนเยาว์และชะลอการแก่ก่อนวัย
2. Waxing	การแว็กซ์ใช้ครีมเจลแว็กซ์ทาบริเวณที่ขนเยอะ โนโกนขนก่อน จากนั้นแว็กซ์ด้วยเจลกำจัดขน
3. Facial massage	การนวดหน้า 6 การนวดหน้าอาจใช้มือในการนวดหน้าเพื่อกระตุ้นการไหลเวียนของกระแสโลหิตทั่วใบหน้าและช่วยให้กล้ามเนื้อกระชับขึ้น การนวดหน้าจะมีหลายขั้นตอน ผู้ดำเนินการควรมีความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์ คุณประโยชน์ ข้อห้ามข้อควรระวัง ตลอดจนวิธีการปฏิบัติตนของลูกค้า และผู้ให้บริการ ในแต่ละบริการที่สปาของท่าน ให้บริการอยู่เพื่อทำให้การให้คำแนะนำการควบคุม เป็นไปอย่างถูกต้อง ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ

การรักษาด้วยโปรแกรมต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม	ลักษณะของการบำบัดรักษา
4. Botox	การโบท็อกซ์ หรือโบทูลินัม ท็อกซิน เป็นการรักษาด้วยการใช้โปรตีนชนิดหนึ่ง มีฤทธิ์ทำให้กล้ามเนื้อคลายตัว จะทำให้รอยเหี่ยวย่นขยับออกและคลายออกในระยะเวลาที่รวดเร็ว
5. Plastic Surgery	เป็นการทำเพื่อเสริมความงามโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านศัลยกรรมโดยมีการใช้ซิลิโคนเพื่อเสริมความงามในบางจุดของร่างกาย
6. Laser Surgery	เป็นการทำเพื่อเสริมความงามโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านศัลยกรรมในกรณีที่มีปัญหาบางอย่าง เช่น ใบหน้าเป็นกระ เป็นฝ้า ลบรอยแผลเป็น ฯลฯ เพื่อให้ชะลอวัยลง
7. Manicure and pedicure	การทำเล็บมือและเล็บเท้าเพื่อเสริมความงาม โดยการขัด ถู ตัด ตะไบและทาเล็บ
8. Hair transplant	การปลูกผมเป็นการย้ายเซลล์ผม โดยใช้เทคโนโลยี ทั้งนี้ระยะเวลาขึ้นอยู่กับปริมาณรากเซลล์ผมที่จะย้าย โดยปกติใช้เวลาประมาณ 4-6 ชม.

ตารางที่ 2.1 : ลักษณะของการบำบัดรักษาด้วยโปรแกรมต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม
ที่มา: วรินทร์ หงสกุล ,2546; Bertsch and Ostermann, 2011; Dustin, Bricker, & Schwab, 2009; Mangla, 2015; Moscardo, 2011; Nunes, 2015; Smith & Kelly, 2006; Kelly, 2010

ประเภทการให้บริการของสปา

ในสปาทั่วไปจะมีการให้บริการหลากหลาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 หมวด ดังนี้

1. การนวด (Massage therapy) แบ่งออกเป็น นวดแบบตะวันออก นวดแบบตะวันตกและการนวดแบบผสมผสาน มีรายละเอียดดังนี้

.1 การนวดแบบตะวันออก เช่น การนวดไทยแบบราชสำนัก การนวดไทยแบบเชลยศึก การนวดชิวตสี การนวดอายุรเวช การนวดกดจุด และอื่นๆ

1.2 แบบตะวันตก เช่น การนวดอโรมาเธอราพี การนวดสวีดิช การนวดช่วยการไหลเวียนของน้ำเหลือง การนวดแบบตุรกี การนวดนักร้อง

1.3 การนวดแบบผสมผสาน การนวดผ่อนคลายสำหรับนักเดินทาง การนวดผ่อนคลายกล้ามเนื้อ การนวดโดยใช้กลิ่นหอมบำบัด การนวดผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

2. วารีบำบัด สมัยกรีกโบราณสร้างศาสนสถานขึ้นเพื่อบูชาเทพเจ้าแห่งการแพทย์ แอสคลีปิออส ตั้งอยู่ในบริเวณน้ำพุร้อนซึ่งเชื่อว่าเป็นน้ำรักษาโรค วารีบำบัดมีประโยชน์ต่อ ร่างกายในการกระตุ้นให้กระแสโลหิตหมุนเวียนดีขึ้นเป็นการขับเคลื่อนพลังความร้อนไปยังร่างกาย เพื่อช่วยให้มีการคลายตัวของกล้ามเนื้อให้รู้สึกผ่อนคลายอีกทั้งน้ำอุ่นยังมีผลต่อการทำให้จิตใจสงบ และลดอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย วารีบำบัดมีหลายวิธี อาทิ การฉีดน้ำรักษาโรค โดยการฉีดน้ำไปยังส่วนต่างๆ ของร่างกาย มีประโยชน์ในการกระตุ้นการไหลเวียนของเลือด ทำให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย บรรเทาปวด วิธีฉีดของชาวสกอตแลนด์จะใช้น้ำร้อนฉีดไปตามร่างกายนานประมาณ 5 นาที แล้วตามด้วยน้ำเย็น 30 วินาที รูปแบบของการนำวารีบำบัดมาใช้ ได้แก่ การแช่น้ำแร่ การแช่น้ำทะเล การออกกำลังกายในน้ำ การฝังกลบตัวใต้ทรายร้อน การพอกตัวด้วยดินโคลน การอบไอน้ำและ เซาว์น่า การประคบร้อนและเย็น การนวดโดยใช้แรงอัดไอน้ำ การฉีดน้ำโดยใช้แรงอัด การรักษา โดยการอาบน้ำฝักบัว การอาบน้ำร้อน อาบน้ำเย็น การอาบน้ำอุ่นสลับกับน้ำเย็น การอาบน้ำด้วยสมุนไพร การอาบน้ำด้วยน้ำมันหอมระเหย

3. การทำความสะอาดผิว การใช้โลชั่นสมานผิว การขัดผิว การพอกผิว การพันตัว

4. กระบวนการดูแลผิวหน้ามีรายละเอียดดังนี้

4.1 การล้างหน้าเพื่อขจัดลอกเซลล์ผิวหน้าที่ตายแล้วให้หลุดลอกออก ล้าง เครื่องสำอาง ล้าง สิ่งสกปรกที่ค้างค้างอยู่ที่ผิวหน้า

4.2 การปรับสภาพผิว จะต้องมีการเลือกใช้ให้เหมาะกับสภาพผิว

4.3 การบำรุงผิว เพื่อปกป้องผิวจากมลภาวะ ทำให้ผิวชุ่มชื้น จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะกับสภาพผิวและช่วยเวลาที่ใช้ว่าเป็นช่วงเวลากลางวันหรือกลางคืน

4.4 การขัดผิว จะเลือกตามสภาพผิวหน้าว่าควรใช้ประเภทของสารขัดผิวหน้าชนิดใด

4.5 การพอกหน้าสามารถทำได้หลายวิธี เช่น ใช้โคลนพอกหน้า

4.6 การนวดหน้าอาจใช้มือในการนวดหน้าเพื่อกระตุ้นการไหลเวียนของกระแสโลหิตทั่ว

ใบหน้าและช่วยให้กล้ามเนื้อกระชับขึ้น การนวดหน้าจะมีหลายขั้นตอน ผู้ดำเนินการควรมีความรู้ ความเข้าใจ ในศาสตร์ คุณประโยชน์ ข้อห้ามข้อควรระวัง ตลอดจนวิธีการปฏิบัติตนของลูกค้า และผู้ให้บริการ ในแต่ละบริการที่สปาของท่านให้บริการอยู่เพื่อให้การให้คำแนะนำการควบคุม เป็นไปอย่างถูกต้อง ปลอดภัย และมี ประสิทธิภาพ

สุวิษญ์ ปรัชญาปารมิตา (2541) ได้ให้ความหมายของการแพทย์ทางเลือก หรือ ระบบสุขภาพ ทางเลือก (Alternative medicine) ชนิดหนึ่งซึ่งเป็นการแพทย์และแนวทางการรักษาโรค ซึ่งแตกต่างจากการ รักษาโรคในแผนปัจจุบันที่ใช้สารเคมี และเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่โดย การแพทย์ทางเลือก หมายถึง การรักษาโรค การรักษาสุขภาพแบบธรรมชาติซึ่งได้แก่การนวดแบบ ต่างๆ เช่น การนวดไทยแผนโบราณ การ นวดฝ่าเท้า การนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย การนวดแบบอินโดนีเซีย การนวดแบบสวีดิช การนวดเพื่อการกีฬา หรือนวดแบบสปอร์ต การนวดแบบฮาวายเป็นต้น การกดจุด ผิงเซ็ม ไทชิ การฝึกซิงก การรักษาแบบอินเดีย ได้แก่ อายุรเวท และโยคะ การแพทย์ ทางเลือกที่เกิดขึ้นในตะวันตก เช่น การพอกตัวด้วยโคลน การขัดและ การบำบัดด้วยน้ำ เป็นต้น

1. การอาบน้ำแร่ น้ำแร่มีส่วนผสมของเกลือตามธรรมชาติที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และมีภาพลักษณ์ ที่ค่อนข้างดีทีเดียว เพราะ น้ำแร่ที่ดีต้องมีส่วนผสมของแร่ธาตุ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของ เกลือแร่ที่ละลายน้ำ ได้ เช่น โซเดียมคลอไรด์, โซเดียมคาร์บอเนต, โซเดียมไบคาร์บอเนต, โปแตสเซียม, แคลเซียม และ เกลือ แมกนีเซียม ซึ่งแร่ธาตุต่างๆ ที่ละลายปะปนอยู่สามารถรักษาโรคบางชนิด การอาบน้ำแร่นั้นจะช่วยรักษาโรค ต่างๆ ได้ และเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นผลดีต่อ สุขภาพและช่วยให้ผิวพรรณดี

2. การนวด (Massage) การนวดเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่มีมานานและยังได้รับความนิยมมาทุกวันนี้ โดยการนวดนั้นมีหลายหลาก ตั้งแต่ การนวดหน้า นวดตัว นวดฝ่าเท้า แต่สิ่งสำคัญของ การนวดนั้นอยู่ที่ผู้นวด หรือนักบำบัด (Therapist) จะต้องมีความรู้ที่เกี่ยวกับกายวิภาคศาสตร์และ สรีระศาสตร์ (Anatomy and physiology) การเคลื่อนไหวมือ ซึ่งโดยพื้นฐานทั่วไปจะมีการลูบวน การคลึง คลึง การสับตบ หรือ ปั่น และ การสั่นมือ ความรู้ทั้งหมดข้างต้นเมื่อรวมกันแล้วจะสามารถสร้างเทคนิคการนวดให้แตกต่างกัน การนวดใน ลักษณะลงตามแนวขนที่ขึ้นในร่างกาย ในขณะที่การนวดสวนทิศทางแนวของขนจะช่วยเพิ่มความผ่อนคลาย และสมาธิ การนวดศีรษะช่วยให้ผ่อนคลายประสาทรับความรู้สึก ซึ่งบริเวณที่นวดควรชุ่มไปด้วยน้ำมันนวดไป ตามทิศทางขั้วของผมแต่ละเชื้อชาติอาจมีแนวขั้วผมที่แตกต่างกันไป เช่น ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีขั้วผมตาม เข็มนาฬิกา

การนวดนั้นมีความสำคัญตั้งแต่เดิม และเกิดธุรกิจที่เกี่ยวกับการนวดชนิดต่างๆ เป็นที่ยอมรับกันว่า การนวดสัมผัส ช่วยในการผ่อนคลาย ช่วยระบบหมุนเวียนของเหลวในร่างกาย โดยเฉพาะระบบน้ำเหลือง ตัวอย่างชนิดของการนวดมีดังต่อไปนี้

2.1 การนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย (Aromatherapy massage) เป็นการนวดด้วย เทคนิคการลูบวน และเคล้นคลึงเท่านั้น แต่จะมีการใช้น้ำมันหอมระเหย(Essential oil) ที่สกัดจากพืช สมุนไพร มีกลิ่นหอม และมีคุณสมบัติทางยา โดยได้จากการสกัดสารที่ได้จากสมุนไพรต่างๆ ที่เป็น การสกัดด้วยไอน้ำหรือการบีบคั้นจาก ส่วนต่างๆ ของพืช เช่น ดอก ใบ กิ่งก้าน เปลือก เมล็ด ราก และยาง ในการใช้แต่ละอย่างขึ้นอยู่กับฤดูกาล เช่น น้ำมันเย็น น้ำมันมะกอก มะพร้าว และทานตะวันเหมาะสำหรับฤดูร้อน ส่วนน้ำมันที่อุ่นกว่า มีสตาร์ด อัล มอนด์ น้ำมันงา น้ำมันดอกทานตะวัน และน้ำมันถั่ว เหมาะสำหรับฤดูหนาวการนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องควบคู่กับเรื่อง

ออสโมโลยี (Osmology) ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับกลไกในการดูดซึม การถ่ายเทพลังงานให้แก่ร่างกาย และจิตใจ ซึ่งเกิดปฏิกิริยาสัมพันธ์ระหว่างร่างกาย จิตใจและถ่ายทอดสู่สมองส่วนที่ควบคุมอารมณ์ โดยกลิ่นหอมของน้ำมันหอมระเหย ช่วยในการบำบัดจิตใจให้รู้สึกสบายอารมณ์ผ่อนคลาย ช่วยลด ความเครียด ความดัน และความหวาดกลัว ทำให้หลับสบาย กระปรี้กระเปร่า ช่วยสร้างความสมดุลแก่ร่างกาย และจิตใจ นอกจากนี้ยังช่วยให้ฟื้นฟูสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ตู้อ่อนวัย ช่วยบำรุงผิวและเส้นผม ช่วยลดไขมันส่วนเกิน ถอนพิษในร่างกาย บรรเทาอาการ เจ็บปวดอวัยวะภายในร่างกาย เช่น ระบบไหลเวียนโลหิต และน้ำเหลือง หัวใจ กระเพาะ และการ ขับถ่าย เป็นต้น

สรรพคุณในการรักษาร่างกายและจิตใจมีดังนี้

1. การสูดดม โดยการสูดดมจากขวดน้ำมันหอมระเหย โดยประโยชน์นั้น จะช่วย ให้ระบบหายใจดีขึ้น บำบัดอาการหลอดลมอักเสบ บำบัดอาการหวัด ช่วยขจัดความอ่อนล้าของจิตใจและร่างกาย ช่วยลดความตึงเครียดและความกลัว ช่วยให้จิตใจสงบ

2. การอาบน้ำ โดยการผสมน้ำมันหอมระเหยลงในอ่างอาบน้ำร้อนในการอาบน้ำคลายความตึงเครียด ช่วยให้ลดความอ่อนล้าทางจิตใจและร่างกาย บรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ อาการหวัด ช่วยให้จิตใจสงบ ช่วยฟื้นฟูระบบ ขับถ่ายของเสีย พัฒนาระบบไหลเวียนโลหิต และน้ำเหลือง ลดอาการบวมและอักเสบ หรือสำหรับแช่เท้าซึ่งจะช่วยแก้ไขอาการเหงื่อออกที่เท้า

3. การประคบ โดยการผสมลงในน้ำร้อนหรือน้ำเย็นแล้วแช่ผ้าขนหนูเปียกให้หมาดๆ ประคบบริเวณที่มีอาการเจ็บปวด บวม หรือไขข้ออักเสบเป็นเวลา 2 ชั่วโมง หรือใช้ประคบบรรเทาอาการเป็นไข้ ตัวร้อน ปวดศีรษะ จะช่วยบรรเทาอาการคั่งของน้ำเหลือง และโลหิต ลดความร้อน และบรรเทาอาการเมื่อยล้า

4. เตา น้ำมันหอม โดยการหยดน้ำมันหอมระเหยลงในถ้วยบนเตา จุดเทียนวางไว้ใต้เตา เมื่อน้ำมันหอมระเหยจะระเหยออกมาช่วยสร้างบรรยากาศให้สะอาดสดชื่น ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ ช่วยให้นอนหลับสบาย บรรเทาอาการ ไข้หวัด ภูมิแพ้ ปวดศีรษะ และอาการต่างๆ ของสุขภาพร่างกายและจิตใจ

5. บำรุงผิวและบำรุงเส้นผม โดยการใช้น้ำมันบริเวณผิวหนังหรือเส้นผมเล็กน้อยจะช่วยสร้างความชุ่มชื้น ช่วยบำรุงรักษาผิวและทำให้รู้สึกสบายผิว

6. สเปรย์ฉีดตัวและปรับอากาศ โดยการผสมน้ำมันหอมระเหยกับน้ำสะอาด ฉีดสเปรย์ที่ตัวหรือภายในห้อง เพื่อเพิ่มความหอมสดชื่น ขจัดเชื้อโรค

สรุปได้ว่า แล้วคุณสมบัติของการนวดด้วยน้ำมันหอมระเหยมีสรรพคุณ จะช่วยให้บรรเทาอาการปวดเมื่อย อ่อนล้าของกล้ามเนื้อ นอกจากนี้ น้ำมันยังซึมเข้าสู่เส้นเลือด โดยทางผิวหนังซึ่งจะช่วยทำให้ระบบ

ไหลเวียนโลหิต และขจัดสารพิษในร่างกาย ลดไขมันส่วนเกินเสริมสร้างพลังงาน ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการบำบัดรักษา ช่วยให้ระบบขับถ่ายของเสียดีขึ้นช่วยระบบไหลเวียนโลหิตและน้ำเหลือง ช่วยขจัดความอ่อนล้าของจิตใจและร่างกาย ลดอาการปวดลดความตึงเครียดและความกลัว ช่วยให้จิตใจสงบ ช่วยให้กล้ามเนื้อและข้อต่อมีความยืดหยุ่น ช่วยฟื้นฟูสภาพผิว และกลิ่นหอมจะช่วยคลายอารมณ์ตึงเครียด

2.2 การนวดไทยแผนโบราณ (Thai massage) การนวดแผนไทยมีพื้นฐานอยู่ที่ แนวทางเดินหรือ เมอริเดียนของพลังงาน โดยใช้วิธีการกดด้วยนิ้วมือ ด้วยนิ้วหัวแม่มือ ต้นแขนข้อศอกและเท้า การยืดกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายให้เหยียดออก และการตัดตัวในลักษณะที่เหมือนกับท่าโยคะที่มีประกอบมาด้วย โดยการใช้การเคลื่อนไหวในลักษณะที่โคลงไปมาเป็นส่วนหนึ่งของการนวดหรือการรักษาอาการป่วยด้วยการนวด

2.3 การนวดแบบสปอร์ต หรือการนวดเพื่อการกีฬา (Sport massage) เป็นความชำนาญเฉพาะทางซึ่งช่วยของการเยียวยาด้วยการนวด โดยการนวดเพื่อการกีฬานี้เน้นที่กล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมกีฬา การนวดเพื่อการกีฬานี้เป็นการนวดแบบคลาสสิก เช่น การนวดสวีดิช และการนวดแบบฮาวาย มาประกอบเข้ากับเทคนิคพิเศษ ต่างๆ รวมทั้งการนวดแบบขวางเส้นใยของมัดกล้ามเนื้อ การนวดแบบขยำในระดับลึก วารีบำบัด สติลบำบัด หรือการบำบัดโดยใช้ความเย็น และวิธีนวดที่จุดทริกเกอร์ การนวดแบบย่อนเส้นใยของมัดกล้ามเนื้อ คือ เทคนิคการนวดซึ่งผู้นวดจะใช้วิธีการถูไปตามแนวขวางเส้นใยของมัดกล้ามเนื้อ หรือ แนวทางที่ตั้งฉากกับแนวเส้นใยของกล้ามเนื้อ การนวดแบบบีบขยำในระดับลึก เป็นเทคนิคการนวดที่ใช้วิธีการนวดกล้ามเนื้อแบบกด ถี่ๆ ลึกๆ วารีบำบัด เป็นการใช้น้ำทั้งร้อนและเย็น น้ำจืดหรือน้ำแร่ เพื่อวัตถุประสงค์ในการเยียวยาอาการป่วยหรือรักษาโรค สติลบำบัด เป็นการใช้น้ำมันเข้าประคบที่ส่วนต่างๆ ของร่างกายเพื่อวัตถุประสงค์ในการเยียวยาอาการป่วย วิธีการประคบนี้มีขอบข่ายอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่จุ่มลงไปใต้น้ำแข็งไปจนถึงใช้ก้อนน้ำแข็งประคบหรือใช้แผ่นเย็นสำเร็จรูปประคบ การนวดแบบกดที่จุดทริกเกอร์ คือ การใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อกล่อม หรือลดความละเอียดอ่อน จุดทริกเกอร์คือ จุดที่มีความไวต่อความรู้สึกมากเป็นพิเศษที่กล้ามเนื้อตรงพังผืด เราจะหาจุดนี้ได้ง่าย เพราะเมื่อไปโดนเข้าจะเกิดความรู้สึกเจ็บมาก

2.4 การนวดแบบสวีดิช หรือ สวีเด (Swedish massage) เป็นการนวดคลาสสิกประเภทหนึ่ง เป็นสไตล์การ นวดที่หนักหน่วง และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเพิ่มพลังงาน เสริมสร้างความแข็งแรง ทำให้ระบบในการหมุนเวียนโลหิตดี ทำให้เกิดความผ่อนคลายและความสบายใจ ลักษณะเด่นของการนวด สวีดิชตรงที่มีการจับพลิกแพลงในแบบต่างๆ มากมาย เช่น เอฟเฟอูเรจ (Effeurage)เป็นการนวดเบา ๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนผิวหรือที่อยู่ลึกประกอบด้วยถูแบบที่หมุนวนเข้าไปหาหัวใจเพื่อเพิ่มการหมุนเวียนโลหิต กับการถูแบบหมุนวนสลับกันไปทางซ้ายที่ ขวาที่ และการถูวนเป็นวงเกลียว ซึ่งจะกระตุ้นการหมุนเวียนของโลหิตที่ผิวหนัง เพ็ททริสเสจ (Petrissage) เป็นการขยำ นั่นก็คือกล้ามเนื้อจะถูกยกขึ้นดึงให้ห่างออกมาจากกระดูก แล้วบีบการขยำนี้อาจกระตุ้นการหมุนเวียนโลหิตในเส้นโลหิตที่อยู่ลึกลงไป รวมทั้งการหมุนเวียนของน้ำเหลือง และเป็นการให้กล้ามเนื้อได้ออกกำลังกาย เทปอเตเมนต์ (Tapotement) หรือการถูแบบเคาะ โดยการตีแบบแบมือห่อมือ หรือ ตบเบาๆ ลงที่กล้ามเนื้อและประสาททำให้เกิดความสงบ ฟริคชัน (Friction) เป็นการออกแรงกดลงไปบนเนื้อเยื่อการนวดทำนี้ทำให้อุณหภูมิในบริเวณที่ถูกนวดสูงขึ้น และมีประโยชน์ในการทำให้เอ็นหรือพังผืดที่ยึดติดกันได้แยกออกจากกัน ไวเบรชัน (Vibration) เป็นการนวดซึ่งจะมีการเขย่าหรือการเคลื่อนไหวอย่างมีจังหวะ ในระดับความเร็วต่าง ๆ กัน ทำให้เกิดคลื่นความสั่นสะเทือน และผลของการสั่นสะเทือนนี้จะมีผลที่บริเวณผิว หรือ ที่บริเวณซึ่งอยู่ลึกลงไปเนื้อเยื่อของกล้ามเนื้อ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความแรงความสั่นสะเทือน ประโยชน์ของการนวดสวีดิช คือ บรรเทาอาการปวดหรือขัดกล้ามเนื้อ ลดความเครียด ลดการบวม และทำให้มีความรู้สึกสบายขึ้นทั่วร่างกาย

2.5 การนวดบาหลีหรือการนวดอินโดนีเซีย (Bali or Indonesian massage) คือการนวดแบบคลาสสิกในการนวดแบบต่างๆ เพื่อสร้างการตอบสนองแบบจำเพาะขึ้นในระบบประสาทซึ่งก่อให้เกิดความผ่อนคลาย เทคนิคของการนวดมี 4 ลักษณะ คือ การลูบ การเสียดสี การบีบนวด และการทำให้เกิดความสั่นสะเทือน สองอย่างแรกนั้นจะทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และส่วนสองส่วนหลังเป็นการกระตุ้นประโยชน์ของการนวดแบบบาหลี คือ ช่วยระงับอาการปวด เช่น ปวดศีรษะ ความดันโลหิตสูง ข้อต่อทำงานไม่เป็นปกติ และปวดเส้นประสาทผู้ที่ทำการบำบัดจะรู้สึกไม่เจ็บปวด

2.6 การนวดแบบกดจุด (Acupressure massage) การนวดแบบกดจุดนี้พัฒนาขึ้นมาจากการนำเอาการนวดธรรมดามาประสมประสานกับการฝังเข็ม การนวดด้วยวิธีการกดจุด ทำใน ลักษณะเดียวกันกับการฝังเข็ม คือการรักษาเยียวร่างกายทั้งหมด มีหลักฐานทางคลินิกบ่งชี้ว่าบรรเทาอาการตึงของกล้ามเนื้อ การฟื้นฟูการไหลเวียนของพลังงานชีวิต ช่วยให้ความรู้สึกไม่สบายอาการของโรคมึนแพ้อักเสบ ปวดหลัง ปวดกล้ามเนื้อ ปวดศีรษะแบบไมเกรน นอนไม่หลับ ปัญหาระบบทางย่อยอาหารดีขึ้น เป็นต้น

2.7 การนวดฝ่าเท้า (Reflexology) เป็นทางการแพทย์ทางเลือกทางหนึ่งในการรักษาสุขภาพ ซึ่งมีผลทางการรักษาโรคบางชนิดได้เป็นอย่างดี การนวดจึงมีบทบาทสำคัญในการดูแลรักษาสุขภาพเป็นอย่างดี ตามทฤษฎีการนวดฝ่าเท้า ซึ่งมีความเชื่อกันว่าที่ฝ่ามือ และฝ่าเท้าของมนุษย์นั้นมีจุดหรือบริเวณที่เราสามารถกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่ออวัยวะภายในนั้นๆ ได้ โดยเฉพาะฝ่าเท้าซึ่งเปรียบเสมือนร่างกายของมนุษย์ โดยจุดสัมผัสบนฝ่าเท้านั้นมีความสัมพันธ์กับ อวัยวะต่างๆ เกือบทุกส่วนในร่างกาย ทั้งนี้บริเวณที่แทนร่างกายของฝ่าเท้าสองข้างไม่เหมือนกันทีเดียว ถ้าหากว่ามีการกดนวดที่มีปฏิกิริยาตอบสนองเหล่านี้จะทำให้ อวัยวะต่างๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อสะท้อนการทำงานของร่างกายนั้นกับสู่ความสมดุล ทำให้ระบบต่างๆ ในร่างกายสดชื่น สบาย ดังมีประโยชน์หลายประการ เช่น

1. การนวดฝ่าเท้าช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตเป็นไปด้วยดี แก้อาการความดันต่ำลดความดันสูง แก้อาการภูมิแพ้ และยังเป็นการนำพาสารอาหาร นำพาของเสียออกจากร่างกาย
2. การนวดฝ่าเท้ามีผลทางบวก ในเรื่องช่วยลดอาการตึงเครียดของระบบประสาทซึ่งอาการตึงเครียดนี้เป็นพื้นฐานของการเจ็บป่วยในอัตราที่สูง
3. ภาวะสุขภาพธรรมชาติ เช่น การนวดฝ่าเท้า ช่วยส่งเสริมให้ร่างกายซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอได้เร็ว
4. การนวดเท้าฝ่าเท้าให้ผลดีในการป้องกันโรคบางอย่าง เช่น อาการท้องผูก ปวดศีรษะ ปวดหลัง ปวดคอ ระบบการย่อยที่เป็นปัญหา ปัญหาฮอร์โมน ระบบหัวใจ ระบบไต

นอกจากนี้ การกดจุดนวดฝ่าเท้าจะเป็นการกระตุ้นระดับฮอร์โมนในร่างกายให้สมดุล ให้ความรู้สึกมีชีวิตชีวา ช่วยชะลอความชรา ผิวพรรณเปล่งปลั่งสวยงาม ป้องกันไม่ให้ผิวหนังเกิด รอยเหี่ยวย่น

ในปัจจุบันนี้มีธุรกิจที่เปิดบริการนวดฝ่าเท้าขึ้นมากมายแต่การนวดฝ่าเท้าที่ได้รับประโยชน์สูงสุดนั้นต้องได้รับการกดจุดที่ถูกต้องเช่นเดียวกับศาสตร์ของการฝังเข็มรักษาโรคของจีน

2.8 การนวดแบบชิตสึ (Shiatsu massage) เป็นวิธีการนวดด้วยการกดนิ้วตามแบบ โบราณของญี่ปุ่น ซึ่งคล้ายกับการนวดกดจุด โดยเริ่มจากการสัมผัสอย่างละเอียดอ่อน ทำให้ค้นพบ ความผิดปกติในการหมุนเวียนโลหิต และน้ำเหลือง โดยใช้วิธีการกดจุดซึ่งผู้ถูกบำบัดจะเกิดความรู้สึกสบาย โดยไม่มีความเจ็บปวด ซึ่งการบำบัดด้วยวิธีชิตสึ อาจนำมาใช้เพื่อการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ บรรเทาอาการปวดร่างกาย ปวดศีรษะ

3. การอบสมุนไพร (Herbal steam) การอบตัวด้วยไอน้ำ ที่ได้จากการต้มสมุนไพรเป็นวิธีบำบัดรักษา และดูแลสุขภาพวิธีหนึ่ง การได้ออบและสูดดมไอน้ำสมุนไพร ยังช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ทำให้ร่างกายสดชื่น แข็งแรง ผิวพรรณเปล่งปลั่งมีน้ำมีนวล ประโยชน์ของการอบ ไอน้ำสมุนไพร ช่วยให้การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น ช่วยลดความเครียด ช่วยชำระล้างและขับของเสียออกทางผิวหนัง ช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น

บรรเทาอาการปวดเมื่อย ช่วยทำให้ระบบการหายใจดีขึ้น ช่วยบำรุงผิวพรรณ บรรเทาอาการคัน บรรเทาอาการโรคภูมิแพ้ ทำให้น้ำหนักร่างกายลดลง รักษาโรคผิวหนังชนิดไม่รุนแรงและไม่ติดเชื้อ บรรเทาอาการปวดประจำเดือนที่ไม่มีไข้ร่วม เป็นต้น

4. วารีบำบัด (Hydro therapy) เป็นการใช้น้ำในการรักษาโรค ซึ่งได้แก่น้ำร้อน น้ำเย็นน้ำจืด และน้ำแร่ รวมถึงการดื่มน้ำเพื่อที่จะระบายและกำจัดของเสียออกจากร่างกาย การว่ายน้ำซึ่งไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดกับร่างกาย การแช่น้ำอุ่นช่วยในการกระตุ้นการหมุนเวียนโลหิต น้ำแร่ซึ่งประกอบด้วยแร่ธาตุสูง คือ โซเดียม แคลเซียม แมกนีเซียม ซัลเฟอร์ โดยสารเหล่านี้จะเข้าสู่ระบบโดยผ่านทางผิวหนัง ช่วยในการบำบัดโรคต่าง ๆ เช่น รักษาปัญหาโรคผิวหนัง โรคเรื้อน โดยความอุ่นของน้ำช่วยส่งเสริมการหมุนเวียนโลหิต และช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อในขณะที่น้ำเย็นช่วยลดความเจ็บปวดและลดการบวม ซึ่งในปัจจุบันนี้ ได้รับความนิยมอย่างมาก เช่น การแช่น้ำในอ่างน้ำวน หรือที่เรียกว่า จากูซซี่ เป็นสิ่งที่มีอยู่ทั่วไปตามศูนย์สุขภาพต่างๆ ตลอดจนสถานพักผ่อนบำรุงสุขภาพ สถานตากอากาศ เป็นต้น

5. น้ำทะเลบำบัด (Thalasso therapy) เป็นหนทางของการใช้น้ำทะเลเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพ โดยวิธีการต้มจมน้ำเกลือเหมือนกันกับอุณหภูมิของร่างกายของเรา และฉีดลงไปที่ร่างกายโดยใช้แรงอัดแรงดันสูง ฉีดบริเวณสะโพก ต้นขา และก้น เพื่อการกระตุ้นการหมุนเวียนโลหิต หรือใช้ร่วมกับการพอกด้วยสมุนไพรโคลน ซึ่งเป็นการช่วยรักษาผิวพรรณ และยังรักษาโรคข้ออักเสบ ไชแอ็ดทิก้า (Sciatica) เป็นโรคปวดเส้นประสาทส่วนที่เริ่มต้นจากต้นขาถึงปลายเท้า โรคเกี่ยวกับความเครียด และโรคผิวหนัง

6. การบำบัดด้วยโคลน (Mud therapy) เป็นการบำรุงสุขภาพความงามโดยใช้โคลน ซึ่งจะประกอบด้วยแร่ธาตุและสารอาหารที่ได้จากพีชละลายอยู่ บริเวณที่นิยมพอก คือ ร่างกาย (Bodywrap) รวมถึงใบหน้าศีรษะและเส้นผม โคลนที่แห้งติดผิวหนัง ช่วยเพิ่มการชำระล้างผิวหนังทำให้เกิดความ กระชุ่มกระชวย เพิ่มอัตราการเต้นของหัวใจ เร่งความเร็วของการหมุนเวียนโลหิต และช่วยให้ เหงื่อออกมากขึ้น ถือได้ว่าเป็นการชำระล้างร่างกายให้สะอาด ซึ่งมีคุณสมบัติคล้ายกับการออกกำลังกาย

7. การทำสมาธิ (Meditation) คือ การหันเหความเอาใจใส่ไปสู่แง่มุมที่กระจ่างชัดของ ธรรมชาติ ภายในตัวเราเองด้วยความตั้งใจ ซึ่งการทำสมาธิแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

7.1 ตั้งอยู่บนพื้นฐานในการควบคุมร่างกาย เพื่อรวมร่างกายและจิตใจเข้าด้วยกันร่างกายต้องนิ่งไม่มีการเคลื่อนไหว ทำนี้ช่วยลดระดับการเผาผลาญพลังงานในร่างกาย และลดความเครียด

7.2 ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการควบคุมความคิด ใช้เทคนิคในการเพ่ง เพื่อบรรลุถึงภาวะสมาธิ

7.3 ตั้งอยู่บนพื้นฐานการปล่อยวางร่างกาย เป็นเทคนิคที่เกี่ยวกับการวางใจให้ผ่อนคลาย เป็นผลให้กล้ามเนื้อได้ผ่อนคลายไปด้วย

7.4 ตั้งอยู่บนพื้นฐานการปล่อยวางความคิด จิตใจนิ่งและเปิดรับกับสิ่งที่ผ่านเข้ามา โดยการตรึงตรองอย่างมีสติ

8. การควบคุมอาหาร (Nutrition therapy) ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการรักษาสุขภาพด้วยเช่นกัน โดยนักโภชนาการจะให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร และฝึกนิสัยในการ รับประทานอาหาร โดยนักโภชนาการจะสังเกตการแสดงออกทางด้านอารมณ์ และการแนะนำในการออกกำลังกายและ การรับประทานอาหารที่ถูกต้อง เช่น อาหารที่มีเส้นใย เป็นสิ่งที่ร่างกายต้องการเพื่อช่วยลดจำนวนแคลอรีในปริมาณที่พอเหมาะอย่างช้า ๆ และยังช่วยในการขับถ่ายของเสีย

นอกจากนี้ยังมีการนวด การออกกำลังกาย และการบำบัดอื่นๆอีก ดังนี้

1. อะคูเพรสเซอร์ (Acupressure) เป็นเทคนิคการนวดแบบจีนโบราณจะใช้ในกรณีที่ต้องการฟื้นฟูหรือรักษาในส่วนที่ไม่สามารถเยียวยาวิธีอื่นได้ เพื่อกระตุ้นให้โลหิตและพลังงานไหลเวียนในร่างกายได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. อะคูพั้งเซอร์ (Acupuncture) เป็นการฝังเข็มบำบัด เป็นการรักษาแบบจีนโบราณอีกแขนงหนึ่งตามแนวลัทธิเต๋า ด้วยการฝังเข็มไว้ยังจุดที่กำหนดเพื่อรวบรวมพลังงานศักย์ไฟฟ้าให้เป็นหนึ่งเดียว แล้วปล่อยคลื่นพลังงานกระแสต่ำกระจายสู่ทั่วร่างกายอย่างช้า ๆ ให้อ่อน ๆ รักษาอาการของโรคอย่างช้า ๆ ด้วยตัวมันเองเป็นวิธีการที่ไม่เจ็บปวดและได้รับความนิยม

3. แอโรบิก (Aerobics) คือการออกกำลังกายแบบกายบริหารเข้าจังหวะที่เลือกเสียงดนตรีเพื่อเต้นประกอบเพลงได้ทั้งช้าและเร็วเพื่อปรับระบบการเต้นของหัวใจ จังหวะและท่าเต้นที่สัมพันธ์กับการหายใจซึ่งต้องการอากาศหรือออกซิเจน ช่วยเผาผลาญไขมันไปในตัว อีกทั้งยังช่วยให้แข็งแรงและอายุยืนด้วย

4. อะควา สตรีทชิง (Aqua stretching) เป็นการออกกำลังกายในสระน้ำหรือระบำใต้น้ำ เป็นการเพิ่มความยืดหยุ่นให้ร่างกาย และกระชับกล้ามเนื้อให้แข็งแรงขึ้น

5. ออโตเจนิค เทรนนิ่ง (Autogenic training) คือการบำบัดด้วยการสะกดจิตหรือตั้งจิต แน่วแนในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถบรรเทาอาการตึงเครียดทางอารมณ์ และช่วยรักษาโรคนอนไม่หลับได้ เหมาะสำหรับผู้ที่มมีปัญหาเกี่ยวกับโรคนี้ หรือต้องการควบคุมน้ำหนัก ในบางรายอาจมีปัญหาเกี่ยวกับความดันโลหิตสูง ซึ่งวิธีการนี้ช่วยได้เช่นกัน

6. อายุรเวท (Ayurveda) เป็นเทคนิคการรักษาสุขภาพตามแบบอินเดียโบราณประกอบด้วย การรวบรวมสูตรทางการบำรุงสุขภาพทั้งด้านโภชนาการ พิษสมุนไพรร เครื่องหอม และการภavnนำ เพื่อฟื้นฟูสุขภาพและรักษาสมดุลในร่างกาย

7. บอดี้ คอนดิชันนิง (Body conditioning) เป็นโปรแกรมการออกกำลังกายในสภาวะการทำงานที่จะช่วยเผาผลาญพลังงานในร่างกาย เสริมสร้างพลังกำลังและความยืดหยุ่นได้ดี

8. บรัชแอนด์โทน (Brush and tone) เป็นการขัดผิวที่จะช่วยขจัดเซลล์ส่วนที่ตายแล้วในชั้นหนึ่ง กำพรวดออกไปให้หมดจด ขณะเดียวกันก็ช่วยกระตุ้นการไหลเวียนโลหิตเหมือนเป็นขั้นตอนก่อนการทำทรีตเมนต์ด้วยโคลนหรือพอกผิวด้วยสำหร่ายทะเล

9. โคลนิก (Colonic) เป็นวิธีการทอน้ำสูตรเข้มข้นเข้าไปชำระล้างลำไส้ใหญ่เพื่อทำความสะอาดและป้องกันสิ่งมีพิษไม่ให้ตกค้างสะสมในร่างกายหรือเข้าไปในกระแสโลหิตได้

2.4 ธุรกิจสปาในประเทศไทย

1. ประวัติความเป็นมาของสปา

เมื่อก้าวถึงสปา หลายคนอาจจะนึกถึงสถานที่พักผ่อน ผ่อนคลาย นวดตามโรงแรมหรือสถานที่พักผ่อนต่างๆ แช่น้ำแร่ น้ำพุร้อน น้ำนม ฯลฯ มีผู้ให้นิยามความหมายและที่มาของคำว่า สปา (Spa) ไว้ต่างกันดังนี้ (ปัทิตตา ตันติเวชกุล, 2546; สิทธิชัย ธรรมเสนห์ ,2554)

สปา มีรากศัพท์มาจาก Sanus Per Acqua ซึ่งเป็นคำในภาษาละติน หมายถึง การมีสุขภาพดีด้วยน้ำ หรือ การดูแลสุขภาพโดยใช้น้ำเป็นหลักในการบำบัด ไม่ว่าจะเป็นการอาบน้ำแร่ แช่น้ำเย็น การอบไอน้ำ การนวดตัวด้วยน้ำ เป็นต้น (วินิจ รังผึ้ง. 2546: 39)

สปา เป็นคำที่มาจากคำว่า Kur (or cure) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มยุโรป หมายถึง เมืองที่มีบ่อน้ำร้อนเพื่อการฟื้นฟูและพักผ่อนหย่อนใจ

สปา หมายถึง สถานที่ที่มีการใช้การบำบัดด้วยน้ำอย่างเชี่ยวชาญ และมีบรรยากาศสงบก่อให้เกิดการผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้อาจมีการแนะนำในเรื่องของความงาม การดูแลสุขภาพควบคู่ไปด้วย

อย่างไรก็ตามหากนำมาประมวลรวมๆ กันแล้วสรุปได้ว่า สปา คือ การบำบัดฟื้นฟูสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจที่ครอบคลุมไปถึงการพักผ่อนตามธรรมชาติที่มีน้ำเป็นปัจจัยสำคัญ การใช้น้ำเพื่อการบำบัดและผ่อนคลายนั้นมนุษย์เรารู้จักกันมาตั้งแต่โบราณ ชาวกรีก นิยมการอาบน้ำแช่น้ำโดยมีการสร้างอ่างอาบน้ำและท่อส่งน้ำมายังอ่างอาบน้ำตั้งแต่ 500 ปีก่อน

คริสตกาลส่วนชาวโรมันได้พัฒนาการอาบน้ำมาเป็นการอาบน้ำแร่ แช่น้ำนม และวิตามิน เพื่อการผ่อนคลายเพื่อการบำบัดรักษาโรคและดูแลสุขภาพ ต่อมาได้พัฒนาเป็นการสร้างที่อาบน้ำโรมันขนาดเล็กๆ กระจายอยู่ในอาณาจักรโรมัน แต่เดิมจะจำกัดอยู่เฉพาะกษัตริย์ ขุนนางและชนชั้นสูงเท่านั้น ต่อมาได้มีการสร้างอ่างอาบน้ำสาธารณะขึ้นหลายแห่งเพื่อชาวโรมันได้ใช้อาบ ใช้เป็นที่บำบัดผ่อนคลาย และเป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์อภิปรายการเมืองกันซึ่งอ่างอาบน้ำที่ยิ่งใหญ่อลังการที่สุดในยุคนั้นสามารถจุคนได้ถึง 6,000 คนเลยทีเดียว เมื่อจักรวรรดิโรมันล่มสลายลงการอาบน้ำและอ่างอาบน้ำแบบโรมันก็เสื่อมความนิยมลงและปล่อยทิ้งร้างในที่สุด แต่การใช้น้ำเพื่อการบำบัดผ่อนคลายมิได้จำกัดอยู่ในชาวกรีกและโรมันเท่านั้น การใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อน ได้รับความนิยมนั้นในยุโรป เช่น เมืองสปาในประเทศเบลเยียม (ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า สปา) เป็นเมืองเล็กๆ ที่เป็นแหล่งธรรมชาติ มีบ่อน้ำร้อน บ่อนกาสิโน ซึ่งชาวยุโรปนิยมไปพักผ่อนกันมาตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 17 แล้ว แต่คนที่ไปต้องเป็นคนระดับนายศทหารชั้นสูงเท่านั้นในช่วงนั้น สปา หมายถึงไปแช่น้ำพุร้อนเพราะที่เมืองสปาอากาศหนาวจึงมักเรียกติดปากว่าไปสปาจนถึงปัจจุบันเมืองสปาเป็นเมืองท่องเที่ยวของเบลเยียมที่มีผู้คนหลั่งไหลไปพักผ่อนจำนวนมากขณะที่ชาวญี่ปุ่นนิยมสร้างแหล่งอาบน้ำแร่ท่ามกลางธรรมชาติมาแต่โบราณ สำหรับคนไทยเรานั้นได้สืบทอดการรักษาอาการไข้ด้วยการเข้ากระโจมอบไอน้ำ การประคบด้วยสมุนไพรมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ เรียกได้ว่า ศาสตร์แห่งการบำบัดน้ำนั้นได้ใช้กันมาแทบทุกอารยธรรมของโลกเลยทีเดียว

กระแสความนิยมสปาในยุคสมัยปัจจุบันได้กลับมานิยมอีกครั้งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในประเทศไทยของเรานั้นมักจะนำคำว่าสปามาต่อหน้าหรือเติมท้ายโรงแรม รีสอร์ทกันมากมายหลายแห่งโดยการเปิดบริการเป็นห้องสปาทภายในโรงแรม รีสอร์ท หรือสร้างเป็นสปาเพื่อให้บริการพักผ่อนเพื่อสุขภาพกัน โดยเฉพาะในขณะที่บางแห่งเปิดเป็นศูนย์สุขภาพและสปาขึ้นในเมืองใหญ่ๆ เพื่อรองรับคนทำงานที่มีเวลาน้อยสามารถปลีกเวลาไปใช้บริการเพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน สปายุคใหม่นั้นอาจมิได้ถือเอาการบำบัดผ่อนคลายด้วยน้ำอย่างเดียว แต่จะผสมผสานเอาศาสตร์การบำบัดเพื่อการมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจหลายๆ อย่างมารวมกันไว้ เช่น การออกกำลังกาย การฝึกโยคะ การฝึกสมาธิ อาหารเพื่อสุขภาพ การนำประโยชน์ของสมุนไพรมาใช้ การนวดรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย การนวดตัว การนวดเท้า การกดจุด หรือแม้กระทั่งการฝังเข็ม รวมไปถึงกรรมวิธีการเสริมความงามต่างๆ ประเทศไทยในปัจจุบันธุรกิจสปาได้กลายเป็นจุดขายสำคัญของการให้บริการด้านสุขภาพของประเทศ ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญเกิดจากความพร้อมในหลายๆ ด้านได้แก่

1.1 ผลผลิตจากสมุนไพร ธุรกิจสปาของไทยใช้ความหลากหลายของสมุนไพรที่มีอยู่ในประเทศมาเป็นจุดขาย สมุนไพรบางชนิดสามารถใช้ทดแทนผลิตภัณฑ์ที่นำเข้าจากต่างประเทศได้ ทั้งนี้ยังมีราคาต่ำกว่า ธุรกิจสปาจะใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในขั้นตอนต่างๆ เช่น การนวดหน้า การนวดตัว การอบสมุนไพร เป็นต้น ปัจจุบันสมุนไพรไทยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยกระทรวงสาธารณสุขได้วางยุทธศาสตร์ในการพัฒนา

สมุนไพรให้เป็นผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจของชาติ มีการส่งเสริมให้นำสมุนไพรมาผลิตเป็นยาและผลิตภัณฑ์เสริมความงามต่างๆ

1.2 บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ มีทักษะทางการนวดและอภัยาศัยไมตรีของคนไทย ซึ่งเป็นจุดดึงดูดลูกค้า นักท่องเที่ยว ที่ใช้บริการกลับมาใช้ซ้ำ สิ่งที่ทำให้ธุรกิจสปาของประเทศไทยแตกต่างจากประเทศอื่น คือวิธีการนวดแผนไทย การตกแต่งสถานที่แบบไทยๆ และการบริการของคนไทย เป็นต้น

1.3. ทำเลที่ตั้ง สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้หลากหลาย กล่าวคือ มีธุรกิจสปาตั้งอยู่ในแหล่งธุรกิจเพื่อเจาะกลุ่มเป้าหมายคนทำงานหรือนักท่องเที่ยวระดับกลางจากการคิดอัตราค่าบริการที่ต่ำกว่าสปาตามโรงแรมหรือรีสอร์ท นอกจากนี้ หากลูกค้าต้องการความสวยของภูมิประเทศที่มีความสงบบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติที่มีความพร้อมทั้งภูเขา น้ำตก และทะเล ก็อาจเลือกใช้บริการของธุรกิจสปาที่อยู่ในโรงแรมหรือรีสอร์ทต่างๆ ที่เปิดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญได้

2. อัตราค่าบริการของธุรกิจสปาไทยต่ำกว่าเมื่อเทียบกับอัตราค่าบริการสปาในยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา

3. ความสงบทางด้านการเมือง ก่อให้เกิดความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวซึ่งแตกต่างจากประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ธุรกิจสปาของไทยยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการ ได้แก่

3.1 ปัญหาด้านบุคลากรที่ขาดความชำนาญด้านภาษาและความเข้าใจวัฒนธรรมของชาวต่างชาติ

3.2 เป็นธุรกิจที่ละเอียดอ่อน และยังไม่เป็นที่คุ้นเคยสำหรับกลุ่มลูกค้าในประเทศมากนัก

3.3 ปัญหาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ เนื่องจากผู้ประกอบการบางรายนำไปใช้ในลักษณะแอบแฝงในการให้บริการทางเพศ

3.4 การนวดยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันและไม่มีหน่วยงานที่จะให้ใบรับรองมาตรฐานแก่บุคลากรในธุรกิจสปาและสถานบริการสปา ทำให้ไม่สามารถออกใบรับรองให้เป็นที่ยอมรับของชาวต่างประเทศ

2. ประเภทของธุรกิจสปา

ในปัจจุบันธุรกิจสปา จะแบ่งออกตามลักษณะของสถานบริการได้ 7 ประเภท ดังนี้ (พิฑิตตา ตันติเวชกุล. 2546)

1. คลับสปา (Club Spa) เป็นสถานบริการที่ให้บริการสปารวมกับฟิตเนส โดยเน้นให้บริการกิจกรรมส่งเสริมเพื่อนผ่อนคลายความเครียดและความเมื่อยล้า ในสถานที่แวดล้อมด้วยบรรยากาศแบบสบายๆ ใกล้ชิดธรรมชาติ และให้บริการแบบไปเช้า – เย็นกลับ โดยไม่มีการค้างคืนพักรวม

2. เดย์สปา (Day Spa) มีรูปแบบคล้ายคลึงกับ คลับสปา แต่จะให้บริการเฉพาะกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแบบสปาเพียงอย่างเดียว

3. ครูซชิพ สปา (Cruise Ship Spa) เป็นบริการสปาระดับมีอาซิฟที่มีการให้บริการบนเรือท่องเที่ยวหรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “เรือสำราญ” มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ที่ให้ความรู้เรื่องสุขภาพและให้บริการด้านอาหารสุขภาพด้วย

4. เมดิคอล สปา (Medical Spa) เป็นสถานบริการสปาอีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะของการแพทย์ทางเลือก นอกจากกิจกรรมจะเน้นการผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ยังมีวิธีการในการฟื้นฟูร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง ดูแลอ่อนเยาว์ และช่วยในการบำบัดรักษาโรคด้วย

5. มินอรัล สปริง สปา (Mineral Spring Spa) เป็นสถานบริการสปาแบบดั้งเดิมที่ให้บริการอยู่ในหรืออยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่มีบ่อน้ำแร่หรือบ่อน้ำพุร้อน

6. โฮเทล แอนด์ สปา (Hotel & Resort Spa) เป็นสถานบริการสปาที่โรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศ (Resort) เปิดให้บริการภายในบริเวณสถานที่ของตนเพื่อรองรับลูกค้าที่เข้าพักและบุคคลภายนอก

7. เดสติเนชั่น สปา (Destination Spa) เป็นสถานบริการสปาที่อยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่มีสถานที่พักแรมแบบพำนักระยะสั้น และแบบพำนักระยะยาว (Long Stay)

คุณสมบัติของผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการที่สนใจจะลงทุนดำเนินธุรกิจสปาควรมีพื้นฐานถึงคุณสมบัติพื้นฐานของตนเอง ดังนี้

1. มีความสนใจเรื่องสุขภาพ ผู้ประกอบการควรมีพื้นฐานความรู้และความสนใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ สุขภาพและชอบใช้บริการเพื่อสุขภาพตามสถานบริการต่างๆ เช่น ศูนย์ออกกำลังกาย

2. มีใจรักในงานบริการ สปาเป็นธุรกิจประเภทให้บริการ ผู้ประกอบการควรมีความพร้อมและมีใจรักในการให้บริการ มีความเป็นกันเองและอัธยาศัยดีเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ซึ่งจะเป็จุดเริ่มต้นในการสร้างความประทับใจให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการอีก

3. ทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม ทำเลที่เหมาะสมในการดำเนินธุรกิจสปา ควรอยู่ในย่านธุรกิจหรือย่านชุมชนที่มีคนทำงานหรือชาวต่างชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ย่านสีลม สาทร สุขุมวิท เป็นต้น

4. มีความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือและผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสปา ผู้ประกอบการมีความรู้และความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการให้บริการโดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร การใช้ การเก็บรักษา ตลอดจนการผสมสูตรสมุนไพรต่างๆ เพื่อให้บริการแก่ลูกค้า

5. มีเงินลงทุน

การทำธุรกิจสปาต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง โดยเงินทุนหมุนเวียนส่วนใหญ่จะใช้ในการซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับการให้บริการสำหรับการลงทุนในธุรกิจนี้ผู้ประกอบการควรมีเงินลงทุนอย่างน้อย 3 – 5 ล้านบาท

ขั้นตอนในการรับบริการในสปาและสุขภาพความงาม

ก่อนเข้ารับบริการ

1. ควรเข้ารับบริการสปาหลังจากรับประทานอาหารประมาณ 1 ชั่วโมง เพราะไม่อย่างนั้นการบำบัดในสปาอาจทำให้คุณรู้สึกอึดอัด และ อาจถึงคลื่นไส้อาเจียนได้

2. ไม่ควรทานยาแก้ปวดก่อนการนวด ควรรอให้ยาหมดฤทธิ์เสียก่อน เนื่องจากยาแก้ปวดจะทำให้ไม่รู้เลยว่าเจ็บปวดแค่ไหน จึงอาจทำให้วิธีระที่เจ็บปวดอยู่แล้วบาดเจ็บมากยิ่งขึ้น

3. ไม่ควรดื่มชาหรือกาแฟก่อนเข้ารับบริการสปา 2-3 ชั่วโมง เพราะคาเฟอีนในเครื่องดื่มเหล่านี้จะทำให้คุณรู้สึกตื่นตัวตลอดเวลา ยากที่จะผ่อนคลาย เป็นการเสียเงินและเสียเวลาเปล่า ๆ

4. สำหรับคนที่ท้องที่ขึ้นขอการนวด ต้องบอกว่าในช่วงสัปดาห์แรกห้ามคุณนวดไทยนวดเท้า และนวดน้ำมันโดยเด็ดขาด เพราะการนวดจะไปกระตุ้นฮอร์โมน ทำให้แท้งได้โดยง่าย

5. หากคุณรู้สึกไม่ค่อยสบาย อย่าคิดว่าเข้าสปาไปแล้ว ไข้จะลด ตรงกันข้าม การนวดจะทำให้ไข้ที่คุณมีอยู่สูงขึ้นอีกต่างหาก

6. สำหรับผู้ที่เขาฟิตเนสสปา ซึ่งมีการบริหารร่างกายด้วย ควรทานคาร์โบไฮเดรตเสียก่อน เพื่อร่างกายจะได้แปลงเป็นพลังงานได้เร็วขึ้น

หลังเข้ารับบริการ

1. สำหรับฟิตเนสสปาอีกเหมือนกัน หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมทั้งหลายเหล่านั้นแล้ว ควรทานโปรตีนเสริม เนื่องจากระหว่างการออกกำลังกาย ร่างกายเราจะเกิดอาการไมโครเทรามา หรือระบบ ซึ่งเป็นการบาดเจ็บของกล้ามเนื้อ ทำให้ร่างกายต้องดึงโปรตีนจากจุดต่าง ๆ มาใช้ และ ถ้าหากเราไม่ทานโปรตีนเสริมเข้า

ไป ร่างกายก็จะไปดึงเอาโปรตีนที่เป็นเอนไซม์หรือภูมิต้านทานมาทดแทน กลายเป็นว่าภูมิคุ้มกันเราจะบกพร่อง

2. ควรหาอะไรทานรองท้องทันทีที่ออกกำลังกายเสร็จแล้ว เพื่อจะได้ไม่รู้สึกหิวมาก
3. ดื่มน้ำอุ่นมาก ๆ หลังการนวด
4. อย่าให้ผ้าเท้าถูกน้ำหลังการนวดครึ่งชั่วโมง-หนึ่งชั่วโมง
5. ควรนวดติดต่อกันอย่างน้อย 2 หรือ 3 ครั้ง

การบริการพื้นฐานของสปาในลักษณะธรรมชาติบำบัดที่ผู้ประกอบการจัดไว้ให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การบำบัดด้วยมือ การบำบัดด้วยมือหรือการนวด ถูกนำมาใช้ในสปาแทบทุกแห่ง การนวดจัดเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของแต่ละชาติ ที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกันไป การสัมผัสไปตามกล้ามเนื้อหรือจุดต่างๆบนร่างกายในลักษณะของการนวด จะช่วยให้ร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ได้รับการผ่อนคลายช่วยเสริมพลังกาย พลังใจ ช่วยปรับปรุงระบบการไหลเวียนของโลหิต ระบบการทำงานของกล้ามเนื้อและระบบประสาท ช่วยในการสลายอาหาร กำจัดของเสีย ตลอดจนบรรเทาอาการปวดหลัง การนวดที่มีให้บริการในสปา เช่น การนวดแบบไทย การนวดแบบสวีดิช การนวดหน้าการนวดศีรษะการนวดฝ่าเท้า รวมถึงการนวดด้วยสมุนไพรและน้ำมันหอมระเหย เป็นต้น โดยมีรายละเอียดของการนวดด้วยมือแต่ละประเภทดังนี้

การนวดแบบไทย (Thai massage) เป็นการแพทย์แผนไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ คนสมัยก่อนเชื่อว่า ร่างกายของคนเราประกอบด้วย ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ และอากาศธาตุ หากมีธาตุที่สำคัญที่มีความสำคัญกับการจับ การตรวจชีพจรที่ข้อมือหน้าท้อง ในขณะที่เกิดอาการเจ็บป่วย เพื่อกำหนดว่าจะต้องนวดที่จุดใด จึงจะบำบัดอาการดังกล่าวได้การนวดแบบสวีดิช (Swedish massage) เป็นการนวดเพื่อกระตุ้นระบบการหมุนเวียนของโลหิตที่ผิวหนัง โดยใช้เทคนิคการลูบไล้ไปตามกล้ามเนื้อ มีการลูบ การนวดเพื่อกระตุ้นระบบประสาทและการเขย่าอย่างเป็นจังหวะ ปัจจุบันมีการนำพฤษกษาบำบัดเข้ามาประกอบในการนวดด้วย เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความผ่อนคลายทั้งร่างกาย จิตใจ และอารมณ์

การนวดฝ่าเท้า (Reflexology) เป็นศาสตร์และศิลป์เก่าแก่อีกแขนงหนึ่งในการแพทย์ทางเลือก เนื่องจากฝ่าเท้าเปรียบเสมือนกระจกเงาสท้อนภาพ ตำแหน่งอวัยวะสำคัญทุกแห่งของร่างกาย การนวดฝ่าเท้าจึงเป็นการกระตุ้นการทำงานของระบบต่างๆ ในร่างกาย และสามารถแก้ไข ปัญหาสุขภาพได้ในระดับหนึ่ง เช่น ภาวะท้องผูก หอบหืด ความเครียด ปวดศีรษะ ไมเกรน เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 สุนทรบำบัด (Aromatherapy) การผ่อนคลายร่างกาย และจิตใจจากความตึงเครียดให้กลับคืนสู่ความสมดุลด้วยกลิ่นหอมของน้ำมันหอมระเหย ซึ่งสกัดจากดอกไม้หรือพืชบางชนิดที่มีคุณสมบัติพิเศษ เช่น กระดังงา ลาเวนเดอร์ เป็นต้น และนำน้ำมันที่ได้มานวดตัว หรือเผาไฟให้เกิดกลิ่นหอมสำหรับใช้สูดดม กลิ่นหอมของน้ำมันหอมระเหยที่กระจายอยู่รอบตัวผู้ใช้บริการ จะช่วยกระตุ้นสมองใช้สูดดม กลิ่นหอมของน้ำมันหอมระเหยกระจายอยู่รอบตัวผู้ใช้บริการ จะช่วยกระตุ้นสมองในส่วนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ ช่วยลดความกังวลใจ ปัจจุบันคนส่วนใหญ่หันมาดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพใจมากขึ้น กอปรกับกระแสความนิยมการกลับสู่ธรรมชาติสุนทรบำบัดจึงเป็นทางเลือกในการนำพืชหรือสมุนไพรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ด้วยการนวด การประคบ การอบไอน้ำ การอาบน้ำ ฯลฯ โดยประโยชน์ที่ได้รับก็คือ การลดสารพิษในกระแสโลหิต และเซลล์ ผิว เสริมภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย เพื่อให้สอดคล้องกับดุลยภาพทางอารมณ์และจิตใจ ระงับอาการกระวนกระวาย และความอ่อนล้าทางใจ ช่วยเสริมสมาธิการทำงาน และช่วยให้ร่างกายและสมองสดชื่น และช่วยให้ร่างกายและสมองสดชื่น แจ่มใส

รูปแบบที่ 3 วารีบำบัด (Hydrotherapy) เป็นรูปแบบของการใช้น้ำเพื่อผ่อนคลายร่างกาย และรักษาสุขภาพโดยใช้น้ำกระตุ้น การไหลเวียนโลหิต บรรเทาอาการปวด ปัจจุบันวารีบำบัดได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางเพราะ เป็นทางเลือกหนึ่งในการเยียวยาตามวิถีธรรมชาติ ซึ่งวิธีการบำบัดที่ได้รับความนิยมค่อนข้างมากมี 2 รูปแบบ คือวารีบำบัดในส่วนของการออกกำลังกายใต้น้ำ และวารีบำบัดในส่วนของการอาบน้ำ ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น การแช่หรือการอาบน้ำ การฉีดน้ำ การอบด้วยไอน้ำ การประคบ การห่อด้วยผ้าเย็น หรือผ้าอุ่น เป็นต้น

นอกจากบริการพื้นฐานทั้ง 3 รูปแบบตามที่กล่าวมาแล้วผู้ประกอบการบางรายอาจจัดให้มีบริการอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย เช่น โภชนาบำบัด หรือการกินอาหารเพื่อสุขภาพ เน้นสารอาหาร จากธรรมชาติ ปราศจากสารเคมี การออกกำลังกายบำบัด ซึ่งมีหลายรูปแบบเช่น แอโรบิก โยคะ ไทเก๊ก เป็นต้น โดยจัดให้มีครูให้คำแนะนำที่ถูกต้อง ดนตรีบำบัด การใช้เสียงเพลงที่ทำให้เกิด การผ่อนคลาย และช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น

2. การสร้างความแตกต่างในธุรกิจสปา รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เป็นองค์ประกอบหลักที่ธุรกิจสปาพึงมีเพื่อความสมบูรณ์ ส่วนการจะมีอะไรเป็นทุนนั้น เป็นข้อได้เปรียบทางธุรกิจ แต่พึงหาสิ่งอื่นให้ครบถ้วน เช่น ธุรกิจสปาที่ อยู่ริมทะเลได้เปรียบในเรื่องน้ำ จึงเห็นว่า ทะเล แสงแดด และทราย เป็นจุดขายของสปาอันตามัน ขณะที่เชียงใหม่มีข้อได้เปรียบในเรื่องความงามตามธรรมชาติของป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ มีสีสน์ สายลมมีเสียงนกร้อง มีอากาศร่มเย็น มีเวทตา เมื่อเสริมด้วยการมีจิตใจที่อ่อนโยน จึงเป็นข้อได้เปรียบในการสร้างสัมผัสที่มีเสน่ห์ เป็นต้น

ธุรกิจสปาหลายแห่งสร้างความแตกต่าง โดยการนำกระบวนการของตะวันตก และตะวันออก มาผสมกัน สร้างบุคลิกของตนเองในการบริการ เน้นกิจกรรมรยาทของพนักงาน ความเป็นอยู่แบบไทยปรับแต่งให้ถูกใจลูกค้าต่างชาติ ผู้ประกอบการหลายรายที่เห็นตัวอย่าง หรือศึกษาเรียนรู้จากตำราตะวันตก สร้างบุคลิกธุรกิจสปาแบบตะวันตก หรืออาจผสมผสานวิธีการแบบไทยจนเป็น ไทยสปา หรือ บางรายอาจ ศึกษามาจากวัฒนธรรมไทยแท้ จากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน จัดเป็นธุรกิจที่มีผู้ให้คำจำกัดความว่า ไทยสบาย

3. การกำหนดอัตราค่าบริการ

การกำหนดราคาแต่ละโปรแกรม ในการให้บริการแก่ลูกค้าต้องคำนึงถึงต้นทุนการ ดำเนินการ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น อาจทำได้หลายวิธี เช่น การตั้งราคาจากต้นทุนบวกด้วยกำไรที่ ต้องการ หรือ ตั้งราคาเมื่อเทียบกับคู่แข่ง บางอาจใช้เกณฑ์การตั้งราคา โดยสำรวจความพึงพอใจของลูกค้าที่เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่แท้จริง

สปาที่มีลักษณะเหมือนกันอาจจะมีการตั้งราคาที่แตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับภาพลักษณ์ของกิจการในการ กำหนดกลยุทธ์อาจใช้วิธีการลดราคาบริการ เพื่อเป็นการกระตุ้นยอดขายก็เป็นที่ยอมรับใช้กันมาก การกำหนดราคาสะท้อนถึงผลที่คาดว่าผู้ใช้บริการได้รับจากการเข้าใช้บริการสปากำหนดอัตราค่าบริการในธุรกิจสปาในปัจจุบันมีความหลากหลายมาก จนไม่สามารถกำหนดเป็นราคามาตรฐานได้ แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ผู้ประกอบการควรนำมาพิจารณาในการกำหนดราคาค่าบริการสปาขององค์กร ควรมีดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่ 1 ต้นทุนการดำเนินงานเป็นที่รู้กันว่า ต้นทุนการดำเนินงานธุรกิจสปาบางรายการมีค่าค่อนข้างสูง เช่น ค่าเช่าสถานที่ ค่าตกแต่งสถานที่ ค่าอุปกรณ์และเครื่องมือในการให้บริการ ค่าวัตถุดิบ ค่าจ้างพนักงาน เป็นต้น ผู้ประกอบการควรนำต้นทุนเกี่ยวข้องเหล่านี้มาพิจารณาประกอบการกำหนดอัตราค่าบริการ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจ สปาสามารถสร้างผลกำไรให้ผู้ประกอบการได้

ปัจจัยที่ 2 สภาพการแข่งขันธุรกิจสปากำลังเติบโตและได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการ นักลงทุน และผู้สนใจใช้บริการ ผู้ประกอบการจึงควรศึกษาตลาดของธุรกิจให้ดี ทั้งสภาพการแข่งขันในปัจจุบัน และ

แนวโน้มในอนาคต ตลอดจนศักยภาพของคู่แข่ง เพื่อตัดสินใจกำหนดค่าอัตราบริการในราคาที่เหมาะสม

ปัจจัยที่ 3 สภาพเศรษฐกิจ ภาวะเศรษฐกิจในแต่ละช่วงมีผลกระทบต่อ การตัดสินใจใช้บริการของลูกค้า ดังนั้นผู้ประกอบการควรคำนึงสภาพเศรษฐกิจด้วย เช่น ในภาวะเงินฝืด ค่าบริการจะต่ำกว่าปกติ เนื่องจากลูกค้ามาใช้บริการน้อยลง เป็นต้น

4. สถานที่ตั้งในการทำธุรกิจสปา

การเลือกสถานที่ในการดำเนินธุรกิจสปา ผู้ประกอบการควรพิจารณาให้รอบคอบทั้งทำเลที่ตั้ง การออกแบบ การจัดสรรพื้นที่ และการตกแต่งดังนี้ ทำเลที่ตั้งในการดำเนินธุรกิจสปา การเลือกสถานที่ในการดำเนินธุรกิจสปา ผู้ประกอบการควรเลือกสถานที่ที่อยู่ในทำเลที่การคมนาคมสะดวก อยู่ในย่านธุรกิจหรือชุมชนเมืองที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติอาศัยอยู่ หรือทำเลที่ตั้งในห้างสรรพสินค้า โรงแรม อาคารสำนักงาน หรือสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ โดยปัจจัยที่ผู้ประกอบการควรพิจารณาก่อนตัดสินใจเลือกทำเลที่ตั้งในการดำเนินธุรกิจสปา มีดังนี้

ปัจจัยที่ 1 สภาพแวดล้อม ที่ตั้งของสถานบริการสปาควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีบรรยากาศของความเป็นส่วนตัว ผู้คนไม่พลุกพล่านจนเกินไป ไม่อยู่ติดถนนใหญ่ หรืออยู่ในซอยลึกจนเกินไป สภาพแวดล้อมที่ดีมีส่วนช่วยสร้างความประทับใจให้ลูกค้าที่มาใช้บริการได้

ปัจจัยที่ 2 ความปลอดภัย เป็นปัจจัยหนึ่งที่ลูกค้าพิจารณาก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ดังนั้นทำเลที่ตั้งของสถาน บริการสปาควรสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าได้ว่า เมื่อเข้าใช้บริการสปาแล้วจะได้รับความปลอดภัย เช่น ที่จอดรถอยู่ไม่ไกลจากสถานบริการสปา หรือมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

ปัจจัยที่ 3 ระบบสาธารณูปโภค การดำเนินธุรกิจสปา ผู้ประกอบการจะต้องใช้ไฟฟ้า และน้ำประปาตลอดเวลา จึงต้องพิจารณาด้วยว่า สถานที่หรือทำเลที่สนใจนั้น มีปัญหาด้านระบบสาธารณูปโภคหรือไม่ เพราะหากมีปัญหาด้านนี้บ่อยๆ อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการบริการได้ (ปวารณา อัจฉกริยาบุตร และคณะ 2549 : 60 – 61)

การดูแลสุขภาพ หรือการแพทย์แบบองค์รวมได้นำศาสตร์และวิธีการบำบัดหลายอย่าง เข้ามาใช้ในการส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย

1. โภชนาการ (Nutrition) เช่น การอดอาหาร ไวตามินบำบัด อาหารสูตรครบรูป (Whole food diet) เป็นต้น
2. การออกกำลังกาย เช่น จี้กง (Gi Gong) โยคะ (Yoga) เป็นต้น
3. การใช้สมุนไพรรักษา (Herbal medicine) เช่น ยารักษาใจจากดอกไม้ในสูตรของบาด (Bach flower remedies) บำบัดด้วยน้ำมันหอม (Aromatherapy) วารีบำบัด (Hydrotherapy) เป็นต้น
4. การใช้พลังรักษา เช่น เรกิ (Reiki) ชิอัตสุ (Shiatsu) คริสตัลบำบัด (Crystal therapy) การสร้างความสมดุลให้แก่จักระ (Chakra balanceing) รังคบำบัด (Color therapy) การรักษาโรคด้วยรัศมีกาย (Aura therapy) เป็นต้น
5. การฝึกความคิด (Health and mind thinking) เช่นการทำสมาธิ (Meditation) การสะกดจิต (Hypnotherapy)
6. การนวดบำบัด เช่น การระบายน้ำเหลืองโดยนวด (Manual lymphatic drainage) การนวดแบบสวีดิช (Swedish massage) การนวดไทย (Thai massage) การนวดฝ่าเท้า (Reflexology) เป็นต้น
7. การขจัดพิษในรูปแบบต่างๆ (Detoxification) เช่นการสวนลำไส้ใหญ่ (Colon therapy) เป็นต้น

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

ในปัจจุบันธุรกิจสปาได้มีการแพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง โดยการแพร่กระจายนั้นเป็นไปในทางที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการสร้างแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจสปาให้มีรูปแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อเจ้าของ ผู้ให้บริการ และผู้รับบริการ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมธุรกิจสปาอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้ หลักการ และแนวทางที่เหมาะสมมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษา รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจสปาที่เหมาะสมกับคนไทยในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน

เดล (Dale, 1996) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการจัดการ และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

คาสท์และโรเซนซ์วิก (Kast and Rosenzweig, 1995) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึงการร่วมมือและประสานงานกันระหว่างมนุษย์และทรัพยากรทางวัตถุอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้

สโตนเนอร์และฟรีแมน (Stoner and Freeman, 1992) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึงกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ ภาวะผู้นำ และการควบคุมการทำงานของสมาชิกขององค์การและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

บาร์โธล และมาร์ติน (Bartol and Martin, 1991) กล่าวว่า การจัดการ เป็นกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์การประสบผลสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำ และการควบคุม

คุนตซ์ (Koontz, 1998) กล่าวว่า การจัดการมิใช่เป็นการทำงานเพื่อให้งานเสร็จสิ้นไปแต่เพียงอย่างเดียวในภาวะปัจจุบันซึ่งวิทยาการก้าวหน้าการจัดการจึงจำเป็นต้องใช้หลักวิชาการเข้ามาช่วย มิใช่ประสบการณ์แต่เพียงอย่างเดียว การศึกษาวิชาการจัดการมาประยุกต์ให้ เหมาะสมกับงานย่อมจะเกิดคุณค่าหลายประการ ได้แก่

1. คุณค่าในด้านการประหยัด หมายถึง จะทำให้การใช้จ่ายเงินทุนเกิดประโยชน์สูงสุดได้กำไรหรือผลตอบแทนสูงสุด ประหยัดทั้งคน เงิน วัสดุสิ่งของ และเวลา

2. คุณค่าในด้านประสิทธิผล การทำงานให้ลุล่วงไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือที่คาดหวังไว้ เรียกว่าการจัดการนั้นมีประสิทธิผล แต่ผลสำเร็จของงานดังกล่าวนี้ อาจไม่ประหยัดหรือไม่มีประสิทธิภาพได้ หากไม่ใช้หลักวิชาการเข้ามาช่วยในการจัดการ

3. คุณค่าในด้านประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และให้ได้รับประโยชน์สูงสุดโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด

4. คุณค่าด้านความเป็นธรรม การจัดการงานหากปฏิบัติตามความพอใจของผู้จัดการ โดยมีได้ยึดหลักเกณฑ์และทฤษฎีต่างๆ เป็นหลัก ย่อมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นโดยมิได้ตั้งใจทำให้ขวัญในการทำงานของคนในหน่วยงานไม่ดี ซึ่งจะส่งผลไปถึงคุณภาพของงานที่ปฏิบัติด้วย

5. คุณค่าในเกียรติยศชื่อเสียง ผู้จัดการที่ดีมีประสิทธิภาพในทุกสำนักงานและในทุกระดับย่อมจะเป็นผู้ได้รับการยกย่องสรรเสริญ ตรงข้ามกับผู้จัดการที่บริหารงานตามใจตนเองปราศจากหลักเกณฑ์ เล่นพวกพ้อง

เกษม จันท์แก้ว (2541) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง ศิลป์การดำเนินการนำวัตถุดิบสู่ระบบด้วยระบบกระบวนการผลิตจนได้ผลผลิตตามที่กำหนดไว้ การบริหารจึงเป็นการดำเนินการให้ทุกโครงการทำหน้าที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดการผสมผสานกันถ้าไม่วางแผนการดำเนินการที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับบริหารที่วางแผนบริหารอย่างไร ผู้บริหารมีหน้าที่อำนวยการ (Directing) ตามอำนาจหน้าที่จากหน่วยงาน (Organizing) ที่เป็นผู้รับผิดชอบควบคุม (Controlling) ในการนำแผนงาน (Planning) ที่ได้กำหนดไว้แล้วไป

ดำเนินการร่วมกับทรัพยากร(Assembling resource) ทำให้การผลิต หรือการใช้ปัจจัยการบริหาร ก่อให้เกิดผลผลิตขั้นสุดท้าย

เจริญผล สุวรรณโชติ (2544) ได้ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึงกระบวนการของสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาร่วมกันเพื่อกระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายตามที่ได้กำหนดไว้ การกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างสรรค์ การดำเนินการ เพื่อให้คงอยู่ต่อไป การกระตุ้น หรือการยั่วยุให้เกิดการกระทำการควบคุม และการกระทำที่ทำให้เกิด การรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบแบบแผน ทั้งในด้านของบุคคลและในด้านวัตถุ

จากความหมายของการจัดการสรุปได้ว่า การจัดการจำเป็นต้องมีทรัพยากรอันเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการจัดการ โดยทั่วไปถือว่าทรัพยากร ที่เป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการมีอยู่ 4 ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ 4 M ได้แก่ คน (Man) เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมขององค์การนั้นๆ เงิน(Money) ใช้สำหรับเป็นค่าจ้างและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ วัสดุสิ่งของ (Materials) อุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องมือต่างๆ รวมทั้งอาคารสถานที่ และการจัดการ (Management)

ความสำคัญของการจัดการ

โดยนัยแห่งความสำคัญขององค์การที่มีต่อสังคมดังกล่าวมาแล้ว การศึกษาเรื่อง การจัดการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีความจำเป็นและน่าศึกษาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพิจารณาในฐานะที่เราเป็นสมาชิกของสังคมอย่างแท้จริงแล้วพบว่าบทบาทและความสำคัญของการจัดการนั้นมีควบคู่มาทั้งกับอารยธรรมและการดำรงชีพของมนุษย์ที่เดียว เพราะเมื่อมนุษย์รวมกันอยู่เป็นหมู่เป็นกลุ่มมี หัวหน้าปกครองบังคับบัญชา มีการแบ่งงานกันทำตามลักษณะความรู้ความสามารถ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระหว่างพวก และเผ่าเดียวกัน โดยมีจารีตประเพณี และวัฒนธรรม เป็นเครื่องกำกับความประพฤติ เมื่อกลุ่มสังคมขยายตัวเติบโตมีความซับซ้อนมากขึ้นมนุษย์ก็เริ่มสร้าง และวางระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ โดยเรียนรู้จากประสบการณ์และความเชื่อถือ โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดความสำเร็จเรียบร้อยสงบสุขขึ้นในสังคมนั้น ซึ่งอาจสรุปถึงความสำคัญของการจัดการได้ดังนี้

พันทิพา มาลา (2546) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการ มีดังนี้

1. การจัดการนั้นได้เจริญเติบโตควบคู่มาทั้งกับการดำรงชีพของมนุษย์ และเป็นสิ่งช่วยให้มนุษย์ดำรงชีพอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก
2. จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้องค์การต่างๆ ต้องขยายงาน ด้านบริหารให้กว้างขึ้น
3. การจัดการเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม วิทยาการ ด้านต่างๆ ทำให้การบริหารเกิดการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้ารวดเร็วยิ่งขึ้น
4. การจัดการเป็นวิธีการสำคัญในอันที่จะนำสังคมและโลกไปสู่ความเจริญก้าวหน้า
5. การจัดการจะช่วยชี้ให้ทราบถึงแนวโน้ม ทั้งในด้านความเจริญและความเสื่อมของสังคมในอนาคต
6. การจัดการมีลักษณะเป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ ฉะนั้นความสำเร็จของการจัดการ จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมทางการเมือง
7. การจัดการต้องใช้การตัดสินใจสั่งการเป็นเครื่องมือ ซึ่งนักบริหารจำต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และการวินิจฉัยสั่งการนี้เองที่เป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร รวมทั้ง ความเจริญเติบโตของการจัดการ
8. ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือในองค์การ ย่อมมีส่วนเกี่ยวพันกับการจัดการเสมอ ดังนั้นการจัดการจึงเป็นเรื่องน่าสนใจ และจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีพอย่างฉลาด

9. การจัดการกับการเมืองเป็นสิ่งคู่กันไม่อาจแยกจากกันโดยเด็ดขาดได้ ดังที่กล่าวว่า “การเมืองกับการบริหารนั้นเปรียบเสมือนคนละด้านของเหรียญอันเดียวกัน” ฉะนั้นการศึกษาวិชาการการจัดการจึงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมทางการเมืองด้วย

ในการศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการ ได้มีนักวิชาการให้ความเห็นว่า การจัดการสามารถพิจารณาในแง่ของกระบวนการที่เชื่อมโยงกับงาน หรือภารกิจทางการจัดการ กล่าวคือ ถ้าพิจารณาจากความหมายอย่างกว้างๆ การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับคนอื่นและโดยอาศัยคนอื่นเพื่อให้บรรลุจุดหมายองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ระบุนิยามที่ครอบคลุมของการจัดการว่า ประกอบด้วย การดำรงรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ และการปรับตัวกับสภาพภายนอก นอกจากนี้ผู้เขียนได้กล่าวว่า การจัดการยังอาจหมายถึง กระบวนการของภารกิจ ซึ่งภารกิจที่นักทฤษฎีต่างๆ กล่าวถึง ได้แก่ การวางแผน การจัดการ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ

จากการศึกษาประเมินคุณภาพของการบริการ พบว่ามี 10 ปัจจัย ที่ผู้บริโภคใช้ในการประเมิน คือ

1. ลักษณะภายนอก (Tangibles) หมายถึง ลักษณะภายนอกที่สามารถที่จับต้องมองเห็น รวมทั้ง อุปกรณ์ เครื่องมือทันสมัย สวยงาม บุคลากรที่ให้บริการ และอุปกรณ์สื่อสารที่ทันสมัย ซึ่งจะช่วยให้ลูกค้าสามารถคาดคะเนถึงการให้บริการดังกล่าวไว้ เช่น การจัดอาคารสถานที่ให้สะอาด เรียบร้อย มีการจัดสวนหย่อมไม้ดอกไม้ประดับในบริเวณอาคาร เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยและญาติได้ใช้

2. ความคงเส้นคงวา (Reliability) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานที่ได้สัญญาไว้แก่ลูกค้าอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ เช่น มีความถูกต้องแม่นยำในการวินิจฉัยปัญหาทางการแพทย์ และการให้บริการพยาบาล เป็นต้น

3. การตอบสนองลูกค้า (Responsiveness) หมายถึง ความสามารถของผู้ให้บริการซึ่งช่วยแก้ปัญหาแก่ลูกค้าได้รวดเร็วตามที่ลูกค้าต้องการ เช่น มีความพร้อมจะให้บริการพยาบาลแก่ผู้ป่วยจากเหตุฉุกเฉินต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลาและมีประสิทธิภาพ การจัดขั้นตอนการรับผู้ป่วยใหม่และการจำหน่ายผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาลมีความสะดวก รวดเร็ว ไม่ยุ่งยาก

4. ความสามารถ (Competence) หมายถึง การที่ผู้ให้บริการมีความรู้ความสามารถทักษะและความชำนาญที่จะปฏิบัติงานและให้บริการได้เป็นอย่างดี เช่น ความรู้และทักษะในการดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วยโรคต่างๆ เป็นต้น

5. ความสุภาพมีน้ำใจ (Courtesy) หมายถึง การที่ผู้ให้บริการมีความสุภาพเรียบร้อย ยอมรับนับถือในตัวลูกค้า มีความเป็นมิตรต่อลูกค้า เช่น การแสดงออกของพยาบาลที่มีความสุภาพอ่อนโยน ให้เกียรติผู้ป่วย มีน้ำใจ มีความเป็นกันเอง ความเอาใจใส่และเห็นอกเห็นใจผู้ป่วยและญาติ

6. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) หมายถึง ความเชื่อถือได้และความซื่อสัตย์ขององค์กรที่ให้บริการ รวมทั้งตัวผู้ให้บริการเอง เช่น องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีและมีชื่อเสียง

7. ความปลอดภัย (Security) หมายถึง การให้บริการที่ให้แก่ลูกค้าโดยปราศจากอันตรายไม่มีความเสี่ยงและปัญหาต่างๆ เช่น การใช้วัสดุอุปกรณ์การแพทย์ที่สะอาดปราศจากเชื้อ

8. การเข้าถึงลูกค้า (Access) หมายถึง บริการที่ให้แก่ลูกค้าต้องอำนวยความสะดวกในด้านเวลาสถานที่แก่ลูกค้า และวิธีการที่จะอำนวยความสะดวก คือไม่ให้ลูกค้ารอนาน ท่าเลที่ตั้งเหมาะสม เพื่อสามารถแสดงถึงความสามารถในการเข้าถึงลูกค้า เช่น โรงพยาบาลเปิดตลอด 24 ชั่วโมง และตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไปมาสะดวก

9. การติดต่อสื่อสาร (Communication) หมายถึงการสื่อสารและการให้ข้อมูลแก่ลูกค้าอย่างถูกต้อง และใช้ภาษาที่ลูกค้าเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งรับฟังความคิด และข้อเสนอแนะ หรือคำติชมของลูกค้าในเรื่องที่เกี่ยวกับการให้บริการขององค์กรด้วย

10. ความเข้าใจลูกค้า (Understanding Customers) หมายถึงผู้ให้บริการพยายามเข้าใจความต้องการของลูกค้า และให้ความสนใจตอบสนองความต้องการดังกล่าว เช่น เมื่อผู้ป่วยมารับการบริการที่โรงพยาบาลเป็นประจํา เจ้าหน้าที่และพยาบาลสามารถจําชื่อผู้ป่วยได้ รวมทั้งเข้าใจว่าผู้ป่วยต้องการอะไร เป็นต้น

นอกจากนี้หัวใจหลัก 7 ประการ ที่ผู้ให้บริการพึงมีต่อผู้รับบริการในการตอบสนองความคาดหวังและสร้างความพึงพอใจสูงสุด กล่าวคือ

1. การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Communication Effectively) คือ การติดต่อกับผู้ใช้บริการด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและชัดเจน อีกทั้งมีความเหมาะสมกับระดับความรู้ความเข้าใจของผู้รับบริการแต่ละคน ตลอดจนสามารถให้ความมั่นใจแก่ผู้ใช้บริการได้ว่า ปัญหาต่างๆ ของเขาจะได้รับการแก้ไขให้จนเป็นที่พอใจ สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่า ผู้ใช้บริการมีความต้องการหรือคาดหวังอะไรไว้บ้าง

2. การมีมารยาทที่ดี สุภาพอ่อนน้อม (Courtesy) ให้ความเป็นมิตร คือคุณสมบัติที่ควรจะมีในผู้ให้บริการแต่ละคน

3. การเข้าใจความต้องการของผู้ใช้บริการ (Understanding Customers Needs) ความต้องการของผู้ใช้บริการแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ผู้ให้บริการจึงควรพยายามศึกษาว่าความต้องการของลูกค้าแต่ละคนคืออะไร และตอบสนองให้ตรงกับความต้องการนั้น

4. ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ (Responsible) ความตั้งใจและความพร้อมของผู้ให้บริการที่จะให้บริการแก่ผู้รับบริการตลอดเวลา ด้วยท่าทีและทัศนคติที่ถูกต้อง รวมทั้งบริการที่ถูกต้องและรวดเร็ว

5. การแสดงออกซึ่งความสามารถรอบรู้ (Competence) ผู้ให้บริการจะต้องมีความรู้และความสามารถ ความชำนาญในงานที่ได้รับมอบหมาย และยิ่งรวมทั้งความรู้ความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ

6. มีความน่าเชื่อถือ (Creditability) ความจริงใจ ความซื่อสัตย์และเชื่อถือได้ และยังรวมถึงการให้ความสนใจผู้รับบริการอย่างจริงจัง และมีการแสดงออกให้เห็นด้วย

7. มีความไว้วางใจ (Reliability) การกระทำอย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้อย่าสม่ำเสมอ โดยให้บริการอย่างถูกต้องตั้งแต่แรก

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สิทธิชัย ธรรมเสนห์ (2554) ในงานวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการธุรกิจสปา ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี ผู้ใช้บริการสปาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 24-29 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพเป็นลูกจ้างพนักงานบริษัท/ห้างร้าน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 8,001 – 10,000 บาท มีพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสปาประเภทสปาหน้า สาเหตุที่เลือกบริการเพื่อการผ่อนคลายความเครียด ตัดสินใจในการเลือกใช้บริการเอง ใช้บริการสปา 1 – 2 ครั้งต่อเดือน ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการต่อครั้งประมาณ 301 – 500 บาท ใช้เวลาในการใช้บริการ 30 -60 นาที มาใช้บริการในวันอาทิตย์ เมื่อไปใช้บริการจะไปกับเพื่อนโดยจะมีร้านสปาที่ใช้บริการจำนวน 1 แห่ง และระหว่างการรับบริการผู้ใช้บริการมักจะนอนหลับ การบริหารธุรกิจสปา ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการวางแผนธุรกิจสปาเป็นอาชีพเสริม ในรูปแบบของ Day Spa มีการวางแผนการตลาดในธุรกิจในระยะสั้น เงินทุนส่วนใหญ่มาจากทุนส่วนตัวและกู้ยืมจากสถาบันการเงิน ด้าน

การจัดองค์การ มีการจัดโครงสร้างขององค์การที่ชัดเจน โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การบริหารเป็นไปในลักษณะการบริหารงานแบบครอบครัว บุคลากรมีจำนวนไม่เกิน 10 คน ผู้ประกอบธุรกิจสปาให้ความสำคัญในเรื่อง การพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน การรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ผู้ประกอบการมีการสั่งการทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมอบหมายให้ผู้จัดการเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้ประกอบการมีกระบวนการ ควบคุมคุณภาพดำเนินงาน โดยเน้นการสร้างคุณภาพในการบริการด้วยหลักของ 6s และเน้นให้บริการเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ การขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ

พหล ศักดิ์คะทัศน์ และอิทธิฤทธิ์ พลังธีรสลิน (2552) การพัฒนาดัชนีชี้วัดและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าดัชนีชี้วัดความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1) ร้อยละรายได้ที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน 2) ร้อยละของรายได้ต่อต้นทุน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับร้อยละ 12.62 อยู่ในระบับน้อยมาก ด้านสังคม ประกอบด้วย 1) ร้อยละการทำงานอย่างต่อเนื่องของพนักงาน 2) ร้อยละการเข้ารับการฝึกอบรมของพนักงาน 3) ร้อยละการแลกเปลี่ยนหรือร่วมมือของบุคลากรกับสถานประกอบการอื่น โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับร้อยละ 65.71 อยู่ในระบับมาก ส่วนด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ร้อยละการใช้ทรัพยากรในชุมชน 2) ร้อยละการผลิตทรัพยากรใช้เอง 3) ร้อยละการใช้สมุนไพรแทนสารเคมี และ 4) ร้อยละของจำนวนครั้งที่การบำบัดของเสียโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 5.9 อยู่ในระบับน้อยที่สุด และโดยรวมทั้งหมด 9 ตัวชี้วัดพบว่า มีค่าเฉลี่ย 28.07 อยู่ในระบับน้อย

ละอองทราย โกมลมาลย์ เพ็ญจิรา คันธวงค์ (2555) ในงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าผู้ใช้บริการสปาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของ ปัจจัยคุณภาพการบริการของร้านสปา (service quality of spa shops) ปัจจัยการรับรู้ด้านราคา (perceived relative price) ปัจจัยการให้บริการส่งเสริมสุขภาพ (health promotion treatment) ปัจจัยคุณสมบัติของพนักงานนวด (therapist qualification) ปัจจัยบรรยากาศที่เป็นสิ่งกระตุ้น (atmospheric cues) ปัจจัยศูนย์กลางในการดำเนินชีวิต (centrality in lifestyle) ที่มีผลต่อปัจจัยความพึงพอใจของลูกค้า (customer satisfaction) จากแบบสอบถาม จำนวน 320 ชุด จากร้านสปาในเขตกรุงเทพมหานคร ช่วงกันยายนถึงเดือนตุลาคม 2557 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า มีเพียง ปัจจัยศูนย์กลางในการดำเนินชีวิต (centrality in lifestyle) ปัจจัยบรรยากาศที่เป็นสิ่งกระตุ้น (atmospheric cues) ปัจจัยการรับรู้ด้านราคา (perceived relative price) มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้าร้านสปา ซึ่งสามารถอธิบายอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้าร้านสปา ได้ร้อยละ 68.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

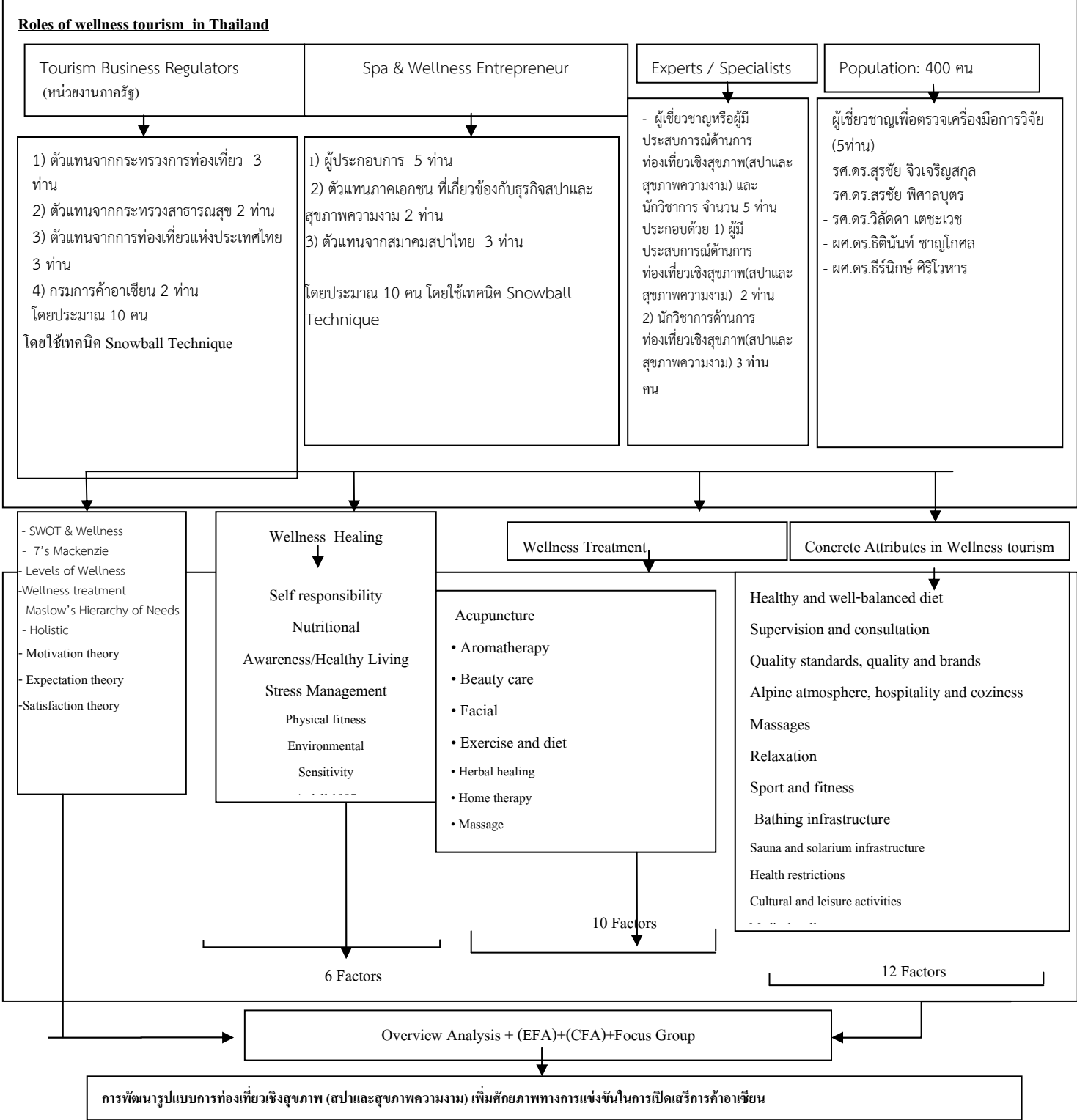
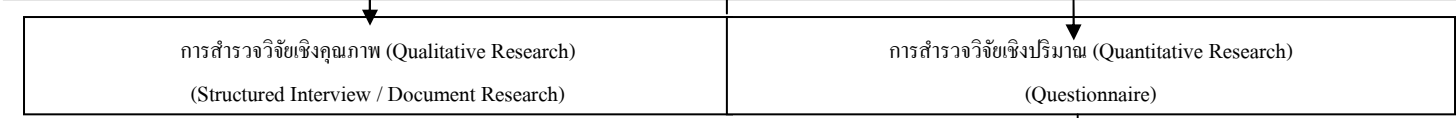
Karen Irene Thal (2015) ในงานวิจัยเรื่อง Self-Determination theory and wellness tourism: how do wellness facilities contribute to wellbeing ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในสปาและโปรแกรมสปา จะทำให้มนุษย์มีสุขภาพที่ดีขึ้น โดยการตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเองความศรัทธาต่อการบำบัดรักษา ควบคู่กับการออกกำลังกาย การเลือกการรับประทานอาหารสุขภาพ การมีวินัยในการรักษาด้วยการนวดในศาสตร์ต่างๆ

LAURA ELL (2015) ในงานวิจัยเรื่อง Codes of Conduct for Indigenous-Inspired Spa and Wellness Tourism ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นรหัสที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจสปาในแต่ละประเทศ และการธำรงรักษามิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละประเทศ จะเป็นการสร้างมูลค่าในการรักษา

และบำบัดด้วยสปาสุขภาพความงาม ประสบการณ์ในการใช้บริการจะเป็นสิ่งที่ใช้ตัดสินความนิยมของการใช้บริการมากที่สุด โดยการรักษาที่นิยมที่สุด ได้แก่ การนวดตัว การบรรเทาความเครียด และการรักษาเพื่อให้อายุยืนยาว

2.8 กรอบแนวทางการดำเนินการวิจัย

ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

รูปภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียนครั้งนี้มี 1) เพื่อสำรวจสภาพและความคิดเห็นของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในปัจจุบัน 2) เพื่อสำรวจสภาพและแนวทางการให้บริการของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในประเทศไทย 3) เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่างชาติดังกล่าวเกี่ยวกับรูปแบบการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของประเทศไทย 4) เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ที่เหมาะสมของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตลอดจนการใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview)

ขั้นตอนการวิจัย

โดยมีการแบ่งวิธีการดำเนินการออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก โดยมีคนละเอียดยของการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจสภาพและความคิดเห็นของแนวทางการบริหาร และแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) จากตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน/ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) รวมทั้งปัญหา โอกาส อุปสรรค และแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน โดยการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) นำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลของคำตอบ จากบทสัมภาษณ์ พร้อมกับการนำข้อมูลจากการสรุปผลการวิเคราะห์ ไปเป็นองค์ประกอบร่วมในการนำเสนอตัวแบบการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียนโดยมีกิจกรรมการดำเนินการดังนี้

การเตรียมความพร้อมก่อนการสัมภาษณ์ โดยการขออนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในประเด็นสภาพการณ์ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการทางการให้บริการของสถานประกอบการและผู้ใช้บัณฑิต)

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิที่เป็นข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน และลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

สรุปผลการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งทุติยภูมิ และบทสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลไป

เป็นองค์ประกอบร่วมในการนำเสนอ การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจสภาพและแนวการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ด้วยการพิจารณาใช้วิธีการเก็บข้อมูลของสภาวการณ์การดำเนินงานในปัจจุบันของผู้ประกอบการ โดยการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) วิเคราะห์ข้อมูลของคำตอบจากบทสัมภาษณ์ พร้อมทั้งการนำข้อมูลจากการสรุปผลการวิเคราะห์ไปเป็นองค์ประกอบร่วมในการนำเสนอตัวแบบการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน โดยมีกิจกรรมการดำเนินการดังนี้

การเตรียมความพร้อมก่อนการสัมภาษณ์โดยการขออนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในประเด็นสภาวการณ์ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิที่เป็นข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน และลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

สรุปผลการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งทุติยภูมิ และบทสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลไปเป็นองค์ประกอบร่วมในการนำเสนอ การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำรวจการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ด้วยการพิจารณาใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานภาคเอกชน/ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ(สปาและสุขภาพความงาม)

ขั้นตอนที่ 4 เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการนำเสนอเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ผู้วิจัยนำผลการสำรวจในขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 ไปพิจารณาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ในประเด็นสำคัญของการยืนยันผล (Confirm) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ภายหลังจากที่ได้พัฒนาตัวแบบขึ้นด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

กิจกรรมการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการนำเสนอตัวแบบการเตรียมความพร้อม ด้านทักษะภาษาอังกฤษของอุตสาหกรรมบริการในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ที่มีความสมบูรณ์ ภายหลังจากที่ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ จากการนำเสนอปัญหาการวิจัย แนวคิด ทฤษฎีและการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 โดย การศึกษานั้นจะมีการพิจารณาถึงตัวแบบเชิงเหตุผล จากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่มีความ ชัดเจนกับข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ การพัฒนาการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ(สปาและสุขภาพความงาม) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการสปาและสุขภาพความ งาม ความคาดหวังในการใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่อาจทำให้ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เปลี่ยนไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความถูกต้อง ความหลากหลายของ ข้อมูล และความลุ่มลึกของข้อมูล อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้มีการประยุกต์แบบจำลองที่สร้างขึ้นตามหลักทฤษฎี เข้ากับสภาพปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในธรรมชาติ ตามระเบียบวิธีวิจัยที่ได้เป็นแบบที่เป็น สมมติฐานการวิจัย จากนั้นจึงนำตัวแบบดังกล่าวไปตรวจสอบโดยใช้ระเบียบวิธีอุปนัยว่าตัวแบบเชิง ทฤษฎีนั้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อให้ตัวแบบที่ได้มีความสอดคล้องกับสภาพ ปรากฏการณ์ที่เป็นจริงมากที่สุดอันนำไปสู่การพัฒนาทฤษฎีและสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยระเบียบวิธี วิจัยครั้งนี้ มีกิจกรรมของการศึกษาดังนี้

- การสร้างกรอบแนวทางการดำเนินการวิจัย
- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การทดสอบตัวแบบสมมติฐาน

การสร้างกรอบแนวทางการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการสร้างกรอบแนวทางการดำเนินการวิจัย สำหรับเรื่องการพัฒนาแบบ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม)ของประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้า อาเซียน โดยผู้วิจัยได้ยึดหลักบนพื้นฐานแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกำหนดลำดับ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ตามภาพที่ 3.1 ดังนี้

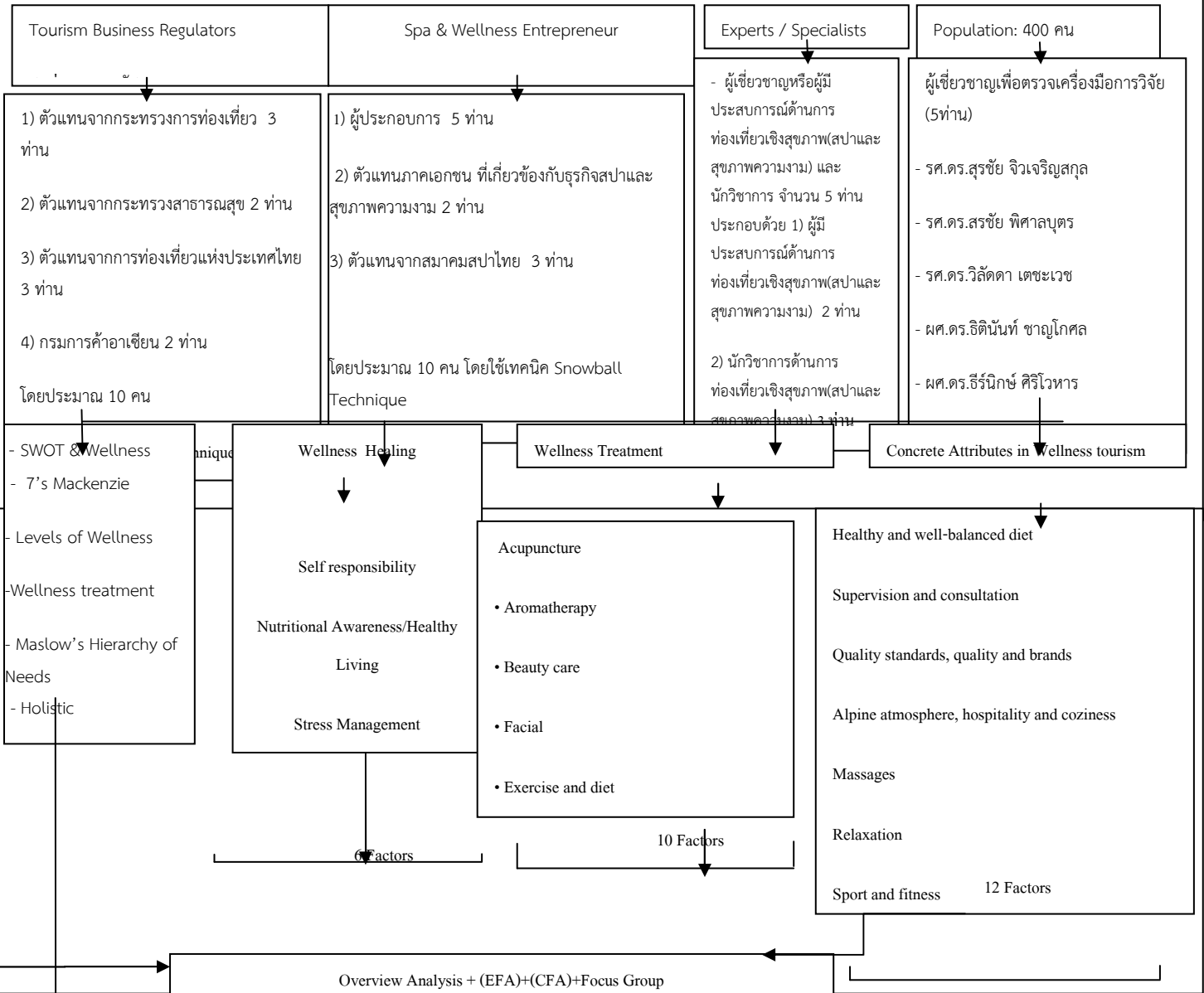
ภาพที่ 3.1 กรอบแนวทางการดำเนินการวิจัย

ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม)

การสำรวจวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การสำรวจวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

Roles of wellness tourism in Thailand

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการศึกษา ประเภทการวิจัยโดยใช้การผสมผสานเทคนิคการวิจัย ทั้ง 2 แบบ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจและพัฒนา (Survey Research and Development) โดยได้ดำเนินการวิจัยตาม แนว

ทำตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย มีวัตถุประสงค์ จำนวน 4 ข้อ คือ 1) เพื่อสำรวจสภาพ และความคิดเห็นของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในปัจจุบัน 2) เพื่อสำรวจ สภาพและแนวทางการให้บริการของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในประเทศไทย 3) เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่างชาติดังกล่าวเกี่ยวกับรูปแบบการดูแลรักษา สุขภาพแบบองค์รวมของประเทศไทย 4) เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านสปาและ สุขภาพความงาม (Wellness) ที่เหมาะสมของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคม อาเซียน

โดยการศึกษาทางเอกสาร (Document Research) การสำรวจ (Survey) เครื่องมือที่ใช้ ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviewing Form) และกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

กลุ่มประชากร

1. หน่วยงานภาครัฐ/ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับของภาครัฐ ผู้มีส่วนในการกำกับ ดูแล และ ส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนจากกระทรวงสาธารณสุข 2) ตัวแทนจากผู้แทนสภาการพยาบาล 3) ผู้แทน องค์การบริหารส่วนตำบลในคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ 4) กรมการแพทย์ กรม ออนามัย 5) ผู้อำนวยการส่งเสริมและพิทักษ์นักท่องเที่ยวต่างชาติ 6) กระทรวงพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ 7) กรมบัญชีกลาง 8) สำนักงานประกันสังคม 9) เลขาธิการสภานักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติแห่งประเทศไทย 10) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนา นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไทย โดยใช้เทคนิค Snowball Technique โดยประมาณ 10 คน

2. ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน/ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) ผู้ประกอบการ 3 ท่าน 2) ตัวแทนภาคเอกชน 2 ท่าน โดยใช้เทคนิค Snowball Technique โดยประมาณ 5 คน

3. ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ด้านสปาและสุขภาพความงามสำหรับนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติและนักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย 1) ผู้มีประสบการณ์ด้านสปาและสุขภาพ ความงาม 2 ท่าน 2) นักวิชาการด้านสปาและสุขภาพความงามสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ 3 ท่าน โดยใช้เทคนิค Snowball Technique โดยประมาณ 5 คน

4. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 400 ราย โดยใช้เครื่องมือด้วยแบบสอบถาม

แนวทางการดำเนินการวิจัย (ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1-2)

จากแนวทางการดำเนินการวิจัยของ การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ซึ่งการศึกษาวิจัยได้ทำการวางแผนการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 หน่วยงานภาครัฐ/ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาครัฐ ผู้มีส่วนในการกำกับดูแล และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) จำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนจากกระทรวงการท่องเที่ยว 3 ท่าน 2) ตัวแทนจากกระทรวงสาธารณสุข 2 ท่าน 3) ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 3 ท่าน 4) กรมการค้าอาเซียน 2 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 ทำการศึกษาแนวทางการบริหาร และแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) จากตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน/ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนในการกำกับดูแล และส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) จำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วย 1) ผู้ประกอบการ 5 ท่าน 2) ตัวแทนภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม 2 ท่าน 3) ตัวแทนจากสมาคมสปาไทย 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 ทำการศึกษาแนวทางการบริหาร และแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) และนักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย 1) ผู้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) 2 ท่าน 2) นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 ทำการศึกษาแนวทางการบริหาร ปัญหา โอกาส อุปสรรค และแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ขั้นตอนที่ 5 ทำการสรุปรวบรวมข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์ (Interview) การศึกษาทางเอกสาร (Document Research) และใช้แบบสอบถาม แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Questionnaire) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการสร้างและออกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 400 ราย

ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอโครงร่างของแบบสอบถาม ไปยังกรรมการผู้ทรงวุฒิได้ตรวจเครื่องมือแบบสอบถามว่ามีความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา และ ความเหมาะสมในการใช้ภาษา

ขั้นตอนที่ 7 ภายหลังจากได้ความเหมาะสมของแบบสอบถามแล้ว นำเสนอโครงร่างของแบบสอบถามไปยังกรรมการผู้ทรงวุฒิเพื่อตรวจเครื่องมือแบบสอบถามว่ามีความเหมาะสมทางด้านแนวคิดทฤษฎี และสามารถนำไปสอบถามได้จริงหรือไม่

ขั้นตอนที่ 8 ทำการออกแบบสอบถามจริง โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม และ ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม และทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviewing Form) ประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1) ชื่อ-สกุลผู้ให้สัมภาษณ์ 2) ตำแหน่งงาน 3) ชื่อองค์กรธุรกิจ/หน่วยงาน 4) อายุ 5) สัญชาติ 6) ประสบการณ์ทำงาน 7) ระดับการศึกษา เป็นต้น ลักษณะของคำถามเป็นแบบให้ระบุ (Open Questions)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม

ส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการ การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของผู้ประกอบการ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ทั้งนี้หลักการแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว จะนำมาประยุกต์กับผลการสัมภาษณ์ โดยการให้ความสัมพันธ์กับทุกด้านสามารถสรุปได้ดังนี้ ประกอบด้วย 1) Emotional + Self Actualization 2) Spiritual + Self Esteem 3) Social+ Belongingness +Love 4) Intellectual/Occupational +Safety Security 5) Physical Needs of the Body และลักษณะของคำถามเป็นแบบให้ระบุ (Open Questions) และทฤษฎี Wellness Healing ได้แก่ 1) Self responsibility 2) Nutritional Awareness/Healthy Living 3) Stress Management 4) Physical fitness 5) Environmental 6) Sensitivity และ Wellness Therapy ได้แก่ 1) Acupuncture 2) Aromatherapy ได้แก่ 1) Self responsibility 2) Nutritional Awareness/Healthy Living 3) Stress Management 4) Physical fitness 5) Environmental 6) Sensitivity และ Wellness Therapy ได้แก่ 1) Acupuncture 2) Aromatherapy 3) Beauty care 4) Facial 5) Exercise and diet 6) Herbal healing 7) Home therapy 8) Massage 9) Spa treatment

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอเพิ่มเติมตามทฤษฎี และ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

แนวทางการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ พฤติกรรมการใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม แนวทางการบริหารจัดการ การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) มาทำการวิเคราะห์สถิติขั้นพื้นฐาน โดยการใช้สถิติการวิเคราะห์คือ ร้อยละ (Percentage) การหาค่าความถี่ (Frequency) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS)

ขั้นตอนที่ 2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนักท่องเที่ยวต่างชาติ ด้วยการนำมาวิเคราะห์สถิติขั้นสูง โดยการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติขั้นสูง

ขั้นตอนที่ 3 ทำการนำองค์ประกอบกลุ่มและองค์ประกอบปัจจัยที่ได้มาทำการสัมภาษณ์แบบกลุ่มย่อย(Focus Group)เพื่อทำการยืนยันองค์ประกอบปัจจัยที่ได้สามารถนำไปใช้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการลำดับความสำคัญของการนำเสนอการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ขั้นตอนที่ 4 ทำสรุปและประมวลผลจากการนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ/ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาครัฐ ผู้มีส่วนในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมการท่องเที่ยวผู้เชี่ยวชาญการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ตอบแบบสอบถาม ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และผลจากการตรวจสอบผลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญ (Depth Interview and Focus Group) มานำเสนอการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

1) แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของคำถามเป็นแบบบรรยายรายการ (Check List)

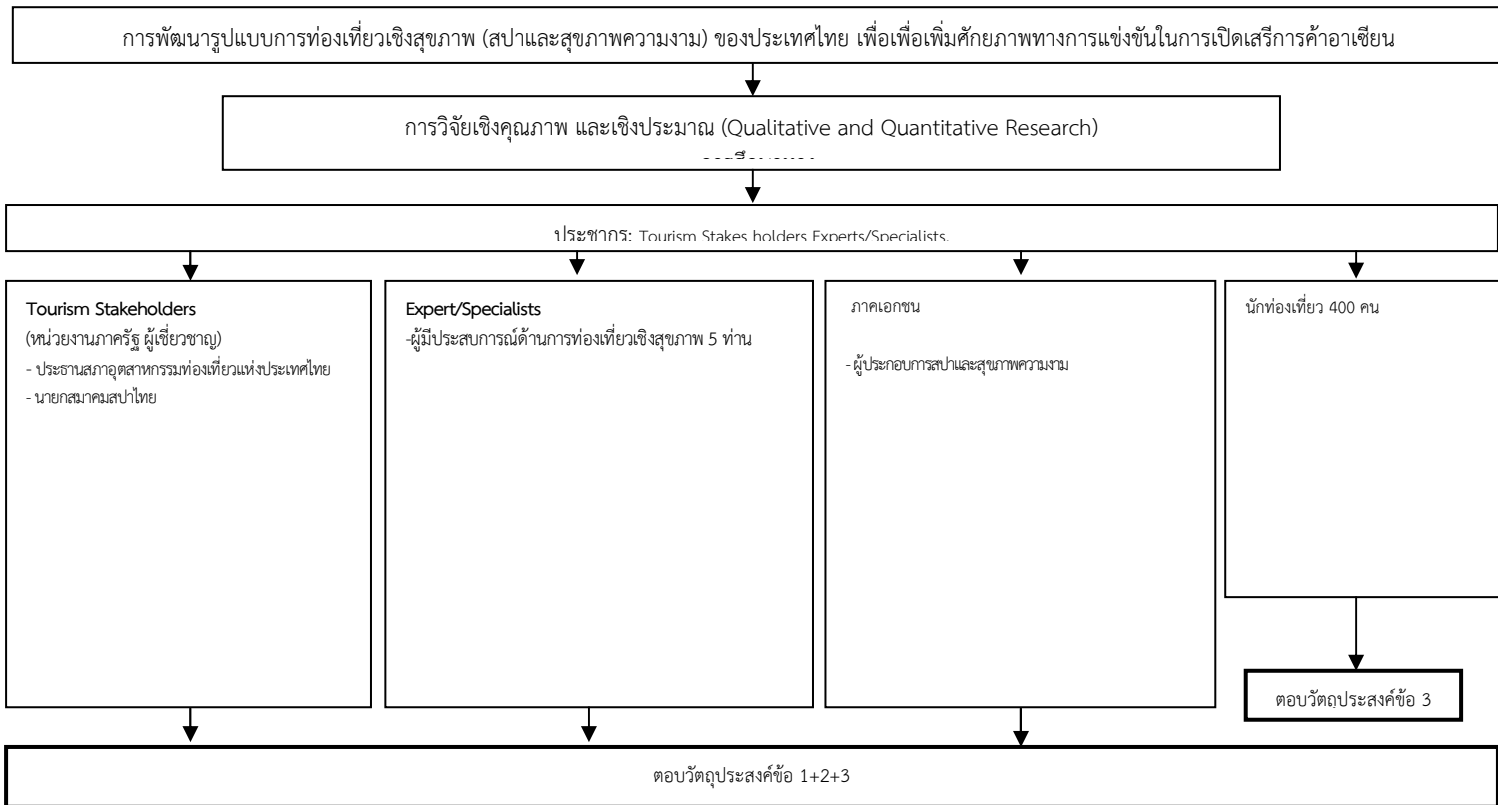
ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการสปาและสุขภาพความงามในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ลักษณะของคำถามเป็นแบบบรรยายรายการ (Check List)

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในการใช้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ โดยใช้กลยุทธ์ที่ทำให้รัฐบาลประสบความสำเร็จในการดำเนินงานทางด้านลดภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีสปาและสุขภาพความงามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทั้งนี้หลักการแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว จะนำมาประยุกต์กับผลการสัมภาษณ์ โดยการให้ความสัมพันธ์กับทุกด้านสามารถสรุปได้ดังนี้ ประกอบด้วย 1) Emotional + Self Actualization 2) Spiritual + Self Esteem 3) Social+ Belongingness +Love 4) Intellectual/Occupational +Safety Security 5) Physical +Needs of the Body ทฤษฎี Wellness Healing ได้แก่ 1) Self responsibility 2) Nutritional Awareness/Healthy Living 3) Stress Management 4) Physical fitness 5) Environmental 6) Sensitivity และ Wellness Therapy ได้แก่ 1) Acupuncture 2) Aromatherapy ได้แก่ 1) Self responsibility 2) Nutritional Awareness/Healthy Living 3) Stress Management 4)

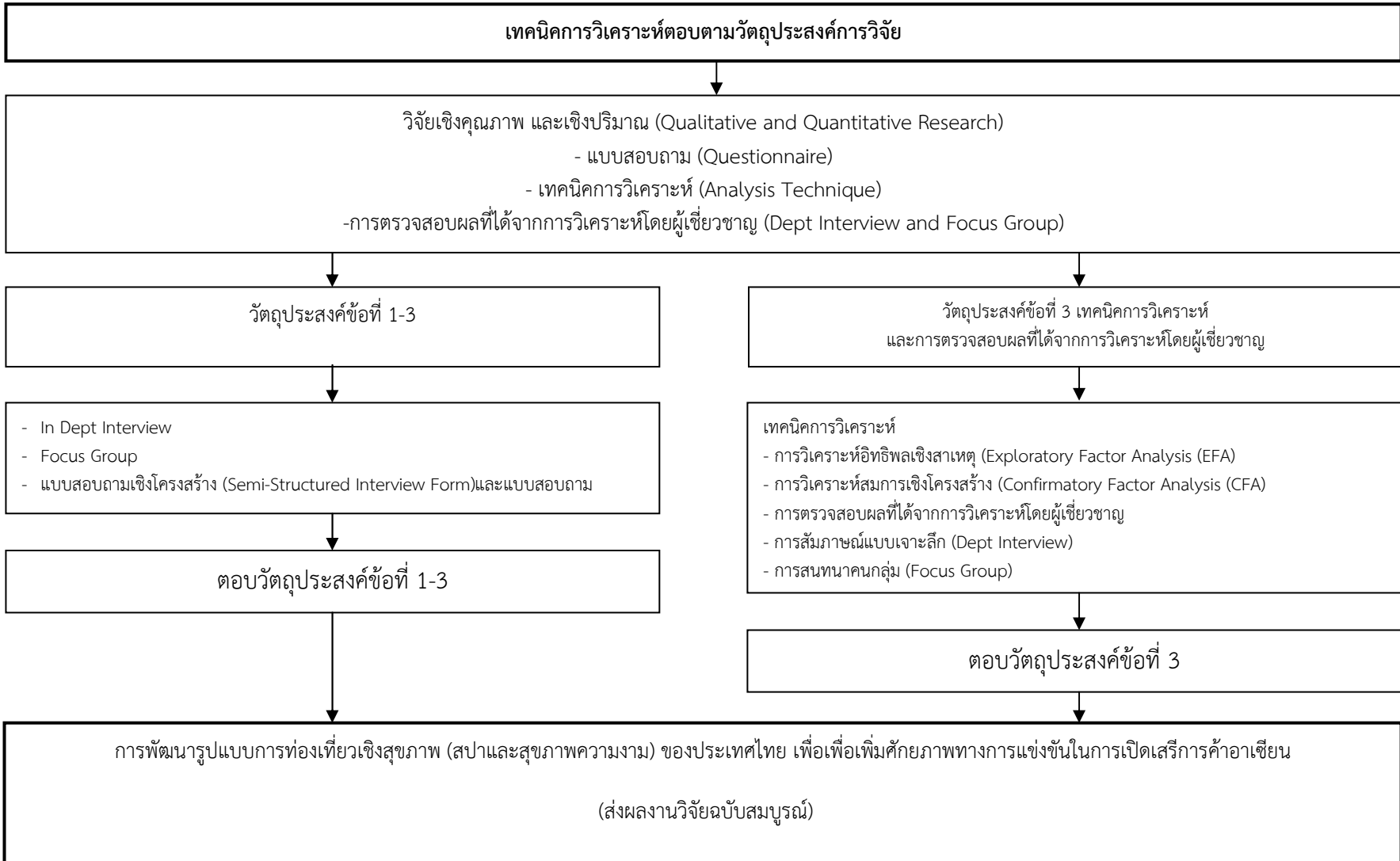
Physical fitness 5) Environmental 6) Sensitivity และ Wellness Therapy ได้แก่ 1) Acupuncture 2) Aromatherapy 3) Beauty care 4) Facial 5) Exercise and diet 6) Herbal healing 7) Home therapy 8) Massage 9) Spa treatment

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอเพิ่มเติมตามทฤษฎี และ ข้อเสนอแนะ

รูปภาพที่ 3.2 : แนวทางการดำเนินการวิจัย

1. จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากสมาคมสปาแห่งประเทศไทย เสนอไปยัง

1.1 หน่วยงานภาครัฐ/ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาครัฐ ผู้มีส่วนในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) จำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนจากกระทรวงการท่องเที่ยว 3 ท่าน 2) ตัวแทนจากกระทรวงสาธารณสุข 2 ท่าน 3) ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 3 ท่าน 4) กรมการค้าอาเซียน 2 ท่าน

1.2 ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน/ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) จำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วย 1) ผู้ประกอบการ 5 ท่าน 2) ตัวแทนภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม 2 ท่าน 3) ตัวแทนจากสมาคมสปาไทย 3 ท่าน

1.3 ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) และนักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย 1) ผู้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) 2 ท่าน 2) นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ(สปาและสุขภาพความงาม) 3 ท่าน

1.4 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 400 ราย โดยใช้เครื่องมือด้วยแบบสอบถาม

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรสูงอายุ 400 ชุด โดย คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างจาก สูตร Taro Yamane, 1973 (Finite Population) คือ $N = N/(1 + N \cdot e^2)$ กำหนดระดับความเชื่อมั่น ที่ 95% โดย $N = xxx$ และ $e = 1 - (95\%)$ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในปี 2553 คือ 63,878,267 ได้ผลการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง คือ 399.99 ตัวอย่าง หรือโดยประมาณ 400 ตัวอย่าง เพื่อตอบแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ จำนวนทั้งสิ้น 400 แห่ง

เกณฑ์การให้คะแนน

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของประเทศไทย เพื่อเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียนเป็นการสำรวจระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยแบบสอบถามในส่วนที่มีข้อความเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ ลิเคิร์ต (Likert) ได้กำหนดค่าคะแนนและความหมายดังนี้ (สรชัย พิศาลบุตร, 2550)

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ระดับความเห็นด้วยมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ระดับความเห็นด้วยมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ระดับความเห็นด้วยปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ระดับความเห็นด้วยน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด

ระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้น ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ได้ดังนี้ (สรชัย พิศาลบุตร, 2550)

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของชั้น} &= \text{พิสัย/จำนวนชั้น} \\ &= (5-1)/5 \\ &= 0.8 \text{ (เริ่มจากชั้นต่ำสุด)} \end{aligned}$$

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

ส่วนการจัดระดับความคิดเห็นต่อ ปัจจัยด้านจิตวิทยา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ผู้วิจัยได้จัดได้ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด จากนั้นนำมาหาระดับความคิดเห็นเฉลี่ย โดยกำหนดความหมาย ดังนี้ (สรชัย พิศาลบุตร, 2550)

ระดับคะแนนเฉลี่ย แปลผล

- 1.00-1.80 หมายถึง ระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด
- 1.81-2.60 หมายถึง ระดับความเห็นด้วยน้อย
- 2.61-3.40 หมายถึง ระดับความเห็นด้วยปานกลาง
- 3.41-4.20 หมายถึง ระดับความเห็นด้วยมาก
- 4.21-5.00 หมายถึง ระดับความเห็นด้วยมากที่สุด

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถามเพื่อใช้ในการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนี้

1) การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยจะได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อความในแต่ละข้อว่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ด้วยการนำไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ (Subject matter specialists) จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความชัดเจนของภาษา ถ้อยคำ และความเที่ยงตรงในเนื้อหา ความสอดคล้องข้อคำถามในแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruency: IOC) (Ravinelli & Hambleton, 1977 ; อ้างถึงใน สิทธิ ธีรสรณ์, 2550) โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ให้ 3 คะแนน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา
- ให้ 2 คะแนน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา
- ให้ 1 คะแนน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

$$\text{สูตร IOC} = \sum R/N$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย

R หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกคนในเนื้อหาแต่ละข้อคำถาม

N หมายถึง จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการทดสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม ใช้วิธีการทดสอบความตรง (Validity) ของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตามเทคนิค Item Objective Congruence (IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้ ข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.6 พิจารณาปรับปรุงหรือตัดออก โดยข้อคำถามในการวิจัยครั้งนี้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.87 ซึ่งมากกว่า 0.6 ทุกข้อ

2) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (try out) ทดสอบกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาจำนวน 30 คน ก่อนนำไปใช้จริง เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธี Alpha Coefficient ของ Cronbach (1990) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.86 จากการทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) ของข้อคำถามที่มีมาตรวัดระดับ Interval scale ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.86 ซึ่งมากกว่า 0.6 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือแบบสอบถาม มีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

แบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดถูกนำมาตรวจสอบความเรียบร้อยว่า คำถามมีความสมบูรณ์ครบทุกข้อทุกตอน จากนั้นจึงลงรหัส (Coding) ข้อมูลเพื่อเตรียมไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติขั้นพื้นฐานและขั้นสูง (SPSS และ AMOS) จากประชากร 4 กลุ่ม คือ 1. หน่วยงานภาครัฐ/ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาครัฐ ผู้มีส่วนในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) 2. ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน/ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) 3. ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ด้านการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) และนักวิชาการ 4. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 400 ราย โดยใช้เครื่องมือด้วยแบบสอบถาม

ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลจากสำนักงานสถิติ ในการประมวลผลข้อมูลทางสถิติ มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ต่ำสุด-สูงสุด (Minimum, Maximum) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis)

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

การศึกษาวิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) นั้น เป็นส่วนหนึ่งของเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อทำการศึกษาค้นหาความสัมพันธ์ของโครงสร้างของตัวแปร โดยสามารถลดตัวแปร ให้อยู่ในกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากการข้อมูลจากแบบสอบถามนั้นมีทฤษฎีอ้างอิงในการสร้างข้อคำถาม ดังนั้นการศึกษาวิจัยได้สร้างเครื่องมือตามแบบสอบถามดังนั้น ได้นำวิธีการสกัดองค์ประกอบ แบบการหาองค์ประกอบสำคัญ (Principle Axis Factoring (PAF) ซึ่งการใช้วิธีการนี้อยู่ในกลุ่มวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Common Factor Analysis) (นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542). และใช้วิธีการหมุนแกนองค์ประกอบที่ทำให้ปัจจัยนั้นหมุนแบบตั้งฉากกัน เป็นแบบ Varimax โดยทำให้ตัวแปรที่ไม่มีมีความสัมพันธ์กับกลุ่ม

หรือมีความสัมพันธ์น้อยจะถูกสกัดออกและให้เหลือน้อยที่สุด และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) นั้นมีค่ามาก (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2554, 2548 ; กริช แรงสูงเนิน, 2554)

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 400 ราย มาทำการวิเคราะห์สถิติขั้นสูง ด้วยการทดสอบตัวแบบจำลองสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลการวัดในแต่ละองค์ประกอบ และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model Analysis: SEM) ในการทดสอบแบบจำลอง และสมมติฐานการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยอาศัยตัวแบบเชิงเหตุผล จากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ชัดเจนเพื่อตรวจสอบว่า ข้อมูลตรงกับการสร้างความสัมพันธ์ตามทฤษฎีหรือไม่ โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการ ในการตรวจสอบโมเดลสมมติฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น (Model Evaluation) ส่วนค่าสถิติที่ใช้วัดความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมมติฐานที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ (Brown. M.W. & Cudeek.R., 1993, Arbuckle. J. J. 1995 and Bollen. K. A., 1989) โดยสามารถตรวจสอบค่าสถิติตามเงื่อนไขจากตารางผลลัพธ์ได้ดังนี้

- 1) ค่าไค-สแควร์ (Chi-square Statistic: χ^2)
- 2) สัดส่วนค่าไค-สแควร์/ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (χ^2 / df)
- 3) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI)
- 4) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI)
- 5) ดัชนีความกลมกลืนแบบประหยัด (Parsimony Goodness of Fit Index: PGFI)
- 6) ดัชนีเปรียบเทียบความกลมกลืน (Comparative Fit Index: CFI)
- 7) ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA)
- 8) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (Root Mean Square Residual: RMR)

4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการนำองค์ประกอบกลุ่มและองค์ประกอบปัจจัยที่ได้มาทำการสัมภาษณ์แบบกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อทำการยืนยันองค์ประกอบปัจจัยที่สามารถนำไปใช้กับการดูแลรักษาสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติด้วยการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) และ ทราบถึงแนวทางจัดลำดับความสำคัญของการนำเสนอในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม)

5. การนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มภาครัฐผู้กำกับดูแล ภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ด้านสปาและสุขภาพความงามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และ ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และ ผลจากการตรวจสอบผลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญ (Depth Interview and Focus

Group) นำสรุปและนำเสนอรูปแบบการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพ ความงาม) ของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเตรียมความพร้อมการเปิดเสรีการค้าอาเซียน อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติขั้นสูง (AMOS)

9. ทฤษฎี สมมติฐาน (ถ้ามี) และกรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 โมเดลองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านสปาและสุขภาพความงาม(Wellness) ที่เหมาะสมของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานที่ 2 ไม่มีความแปรเปลี่ยนของโมเดลองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านสปาและสุขภาพความงาม(Wellness) ที่เหมาะสมของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน โดยใช้การวิจัยเชิงศึกษา สํารวจ (Survey and Development Research) โดยใช้เครื่องมือการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) กับ ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเกี่ยวกับรูปแบบการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 400 คน ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำเสนอค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequencies Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน (n=400)			
	ปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม	ค่าความถี่	อัตราส่วนร้อยละ
เพศ	ชาย	249	41.5
	หญิง	351	58.5
อายุ	20 ปีหรือน้อยกว่า	21	3.5
	21 – 30 ปี	60	10
	31 – 40 ปี	74	12.3
	41-55 ปี	152	25.3
	51 – 60 ปี	196	32.7
	61 ปีขึ้นไป	97	16.2

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน (n=400)			
	ปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม	ค่าความถี่	อัตราส่วนร้อยละ
ถิ่นกำเนิด			
	Scandinavian	30	5
	Asean	44	7.3
	Europe	505	84.2
	America	21	3.5
อาชีพ			
	นักศึกษา	30	5
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	73	12.2
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	149	24.8
	พนักงานบริษัทเอกชน	262	43.7
	เกษียณ	86	14.3
ระดับการศึกษา			
	ประถมศึกษา	8	1.3
	มัธยมศึกษา	12	2
	ปวช	66	11
	ปวส	36	6
	ปริญญาตรี	355	59.2
	ปริญญาโท	106	17.7
	ปริญญาเอก	17	2.8
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน			
	น้อยกว่า \$322	25	4.2
	\$322 – \$645	32	5.3
	\$646 – \$967	52	8.7
	\$968 – \$1290	116	19.3
	\$1291 – \$1612	190	31.7
	\$1612 บาทขึ้นไป	185	30.8

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน (n=400)			
	ปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม	ค่าความถี่	อัตราส่วนร้อยละ
สถานภาพ			
	โสด	374	62.3
	สมรส	197	32.8
	หม้าย/หย่าร้าง	29	4.8

จากตารางที่ 4.1 สามารถสรุปตารางสถิติค่าความถี่และร้อยละของปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย จำนวน 400 คน ได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ของ เพศ กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย พบว่า เพศหญิง คิดเป็น จำนวน 351 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 58.5 และ เพศชาย คิดเป็น จำนวน 249 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 41.5 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ อายุ กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย พบว่า 1) อายุ 51 – 60 ปี คิดเป็น จำนวน 196 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 32.7 2) อายุ 41-55 ปี คิดเป็น จำนวน 152 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 25.3 3) อายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็น จำนวน 97 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 16.2 4) อายุ 31 – 40 ปี คิดเป็น จำนวน 74 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 12.3 5) อายุ 21 – 30 ปี คิดเป็น จำนวน 60 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 10 และ 6) อายุ 20 ปีหรือน้อยกว่า คิดเป็น จำนวน 21 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ ถิ่นกำเนิด กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย พบว่า 1) ถิ่นกำเนิด Europe คิดเป็น จำนวน 505 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 84.2 2) ถิ่นกำเนิด Asean คิดเป็น จำนวน 44 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 7.3 3) ถิ่นกำเนิด Scandinavian คิดเป็น จำนวน 30 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 5 และ 4) ถิ่นกำเนิด America คิดเป็น จำนวน 21 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ อาชีพ กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย พบว่า 1) อาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็น จำนวน 262 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 43.7 2) อาชีพ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็น จำนวน 149 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 24.8 3) อาชีพ เกษียณ คิดเป็น จำนวน 86 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 14.3 4) อาชีพ ประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็น จำนวน 73 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 12.2 และ 5) อาชีพ นักศึกษา คิดเป็น จำนวน 30 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 5 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ อาชีพ กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย พบว่า 1) อาชีพ ปริญญาตรี คิดเป็น จำนวน 355 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 59.2 2) อาชีพ ปริญญาโท คิดเป็น จำนวน 106 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 17.7 3) อาชีพ ปวช คิดเป็น จำนวน 66 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 11 4) อาชีพ ปวส คิดเป็น จำนวน 36 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 6 5) อาชีพ ปริญญาเอก คิดเป็น จำนวน 17 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 2.8 6) อาชีพ มัธยมศึกษา คิดเป็น จำนวน 12 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 2 และ 7) อาชีพ ประถมศึกษา คิดเป็น จำนวน 8 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย พบว่า 1) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน \$1291 – \$1612 คิดเป็น จำนวน 190 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 31.7 2) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน \$1612 บาทขึ้นไป คิดเป็น จำนวน 185 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 30.8 3) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน \$968 – \$1290 คิดเป็น จำนวน 116 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 19.3 4) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน \$646 – \$967 คิดเป็น จำนวน 52 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 8.7 5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน \$322 – \$645 คิดเป็น จำนวน 32 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 5.3 และ 6) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า \$322 คิดเป็น จำนวน 25 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 4.2 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ สถานภาพ กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย พบว่า 1) สถานภาพโสด คิดเป็น จำนวน 374 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 62.3 2) สถานภาพสมรส คิดเป็น จำนวน 197 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 32.8 และ 3) สถานภาพหม้าย/หย่าร้าง คิดเป็น จำนวน 29 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 4.8 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวและใช้บริการสปา และสุขภาพความงามในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยนำเสนอค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequencies Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวและใช้บริการสปาและสุขภาพความงามในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย (ต่อ)

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน (n=400)		
ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	ค่าความถี่	อัตราส่วนร้อยละ
ปัจจัยทางด้านประเภทของนักท่องเที่ยว		
แบบส่วนตัว (Foreign Individual Tourism: FIT)	95	15.8
แบบกลุ่ม (Group)	205	34.2
แบบบุคคลสำคัญ (Very Important Person:VIP)	172	28.7
แบบทัวร์เหมาลำ (A Charter Group)	67	11.2
แบบสะพายเป้ (Backpackers)	61	10.2
ความถี่โดยเฉลี่ยในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย		
1-2 ครั้งต่อปี	314	52.3
3-4 ครั้งต่อปี	160	26.7
5-6 ครั้งต่อปี	101	16.8
มากกว่า 6 ครั้งต่อปี	25	4.2
งบประมาณในการใช้จ่ายในบริการสปา		
น้อยกว่า 20,000 บาท	183	30.5
20,001 - 35,000 บาท	147	24.5
35,001 - 45,000 บาท	167	27.8
45,001 - 55,000 บาท	84	14
55,001 - 65,000 บาท	19	3.2
ระยะเวลาที่ใช้บริการสปาจำนวน		
1 - 2 วัน	193	32.2
3 - 4 วัน	307	51.2
5 - 6 วัน	54	9
มากกว่า 6 วัน	46	7.7

จากตารางที่ 4.2 สามารถสรุปตารางสถิติค่าความถี่และร้อยละของปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย จำนวน 400 คน ได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ของ ประเภทของนักท่องเที่ยว กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย พบว่า 1) ประเภทของนักท่องเที่ยว แบบกลุ่ม (Group) คิดเป็น จำนวน 205 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 34.2 2) ประเภทของนักท่องเที่ยว แบบบุคคลสำคัญ (Very Important

Person:VIP) คิดเป็น จำนวน 172 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 28.7 3) ประเภทของนักท่องเที่ยว แบบ ส่วนตัว (Foreign Individual Tourism: FIT) คิดเป็น จำนวน 95 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 15.8 4) ประเภทของนักท่องเที่ยว แบบทัวร์เหมาลำ (A Charter Group) คิดเป็น จำนวน 67 คน มีอัตราส่วน ร้อยละ 11.2 5) ประเภทของนักท่องเที่ยว แบบสะพายเป้ (Backpackers) คิดเป็น จำนวน 61 คน มี อัตราส่วนร้อยละ 10.2 และ 6) ประเภทของนักท่องเที่ยว Total คิดเป็น จำนวน 400 คน มี อัตราส่วนร้อยละ 100 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ ความถี่โดยเฉลี่ยในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย พบว่า 1) ประเภทของนักท่องเที่ยว 1-2 ครั้งต่อ ปี คิดเป็น จำนวน 314 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 52.3 2) ประเภทของนักท่องเที่ยว 3-4 ครั้งต่อปี คิด เป็น จำนวน 160 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 26.7 3) ประเภทของนักท่องเที่ยว 5-6 ครั้งต่อปี คิดเป็น จำนวน 101 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 16.8 และ 4) ประเภทของนักท่องเที่ยว มากกว่า 6 ครั้งต่อปี คิด เป็น จำนวน 25 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 4.2 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ ความถี่โดยเฉลี่ยในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย พบว่า 1) งบประมาณในการใช้จ่ายในบริการ สปา น้อยกว่า 20,000 บาท คิดเป็น จำนวน 183 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 30.5 2) งบประมาณในการ ใช้จ่ายในบริการสปา 35,001 - 45,000 บาท คิดเป็น จำนวน 167 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 27.8 3) งบประมาณในการใช้จ่ายในบริการสปา 20,001 - 35,000 บาท คิดเป็น จำนวน 147 คน มีอัตราส่วน ร้อยละ 24.5 4) งบประมาณในการใช้จ่ายในบริการสปา 45,001 - 55,000 บาท คิดเป็น จำนวน 84 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 14 และ 5) งบประมาณในการใช้จ่ายในบริการสปา 55,001 - 65,000 บาท คิดเป็น จำนวน 19 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 3.2 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ ระยะเวลาที่ใช้บริการสปาจำนวน กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพ ความงามประเทศไทย พบว่า 1) ระยะเวลาที่ใช้บริการสปาจำนวน 3 - 4 วัน คิดเป็น จำนวน 307 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 51.2 2) ระยะเวลาที่ใช้บริการสปาจำนวน 1 - 2 วัน คิดเป็น จำนวน 193 คน มี อัตราส่วนร้อยละ 32.2 3) ระยะเวลาที่ใช้บริการสปาจำนวน 5 - 6 วัน คิดเป็น จำนวน 54 คน มี อัตราส่วนร้อยละ 9 และ 4) ระยะเวลาที่ใช้บริการสปาจำนวน มากกว่า 6 วัน คิดเป็น จำนวน 46 คน มีอัตราส่วนร้อยละ 7.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ปัจจัยทางด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวและใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน (n=400)

ปัจจัยทางด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวและใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับความสำคัญ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ผู้มีอิทธิพลในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้ง			
ตนเอง	3.21	ปานกลาง	0.80
คู่รัก	3.41	มาก	1.06
ครอบครัว/ญาติ	2.95	ปานกลาง	0.75
เพื่อน	2.89	ปานกลาง	0.85
แหล่งท่องเที่ยว	4.12	มาก	0.91
ความมีชื่อเสียงในบริษัทนำเที่ยว	3.80	มาก	1.03
ค่าเฉลี่ยรวม	3.40	ปานกลาง	0.42
ช่องทางการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม			
อีเมลล์	3.56	มาก	0.77
กูเกิล	3.81	มาก	0.85
จดหมายอิเล็กทรอนิกส์	3.54	มาก	0.79
โบรชัวร์	3.83	มาก	0.93
การพูดปากต่อปาก	4.18	มาก	0.98
นิตยสาร/หนังสือพิมพ์	3.37	ปานกลาง	0.94
ค่าเฉลี่ยรวม	3.71	มาก	0.42

ตารางที่ 4.3 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวและใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม (ต่อ)

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน (n=400)

ปัจจัยทางด้านผู้มีอิทธิพลในการเดินทางท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับความสำคัญ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
เหตุผลในการใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม			
การจัดโปรแกรมของสปาและสุขภาพความงามน่าสนใจ	4.05	มาก	0.97
การควบคุมงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสปาและสุขภาพความงามได้	3.60	มาก	0.88
ความหลากหลายของการจัดโปรแกรมของสปาและสุขภาพความงาม	3.96	มาก	0.91
ความสะดวกในการติดต่อโรงแรม ร้านอาหาร สายการบิน ฯลฯ)	3.51	มาก	1.06
การเข้าถึงสถานที่ให้บริการสปาและสุขภาพความงาม	3.65	มาก	1.02
มีความมั่นใจในการให้บริการด้านความปลอดภัย เนื่องจากมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ดูแลตลอดเวลา	3.91	มาก	0.82
ค่าเฉลี่ยรวม	3.78	มาก	0.62
โปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่โน้มน้าวใจให้คุณเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย			
ความปลอดภัยและสะดวกของการใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม	4.13	มาก	1.03
การจัดโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่หลากหลาย	4.13	มาก	1.05
ราคาของโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่สมเหตุสมผล	3.39	ปานกลาง	0.86
การจัดโปรแกรมด้วยการใช้เอกลักษณ์ของโปรแกรมสปาและสุขภาพความงาม	3.38	ปานกลาง	0.94
พนักงานมีทักษะการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	3.33	ปานกลาง	0.80
การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ของสปาและสุขภาพความงามที่ทันสมัย	3.40	มาก	0.88
ค่าเฉลี่ยรวม	3.63	มาก	0.54

ตารางที่ 4.3 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวและใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม (ต่อ)

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน (n=400)

ปัจจัยทางด้านผู้มีอิทธิพลในการเดินทางท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับความสำคัญ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
การบริการโปรแกรมสปาและสุขภาพความงาม			
การนวดไทย	4.24	มากที่สุด	1.01
การทำสปาที่รีเทนซ์	3.72	มาก	0.90
การดูแลความงาม	3.67	มาก	0.69
การออกกำลังกายฟิตเนส	3.48	มาก	0.94
การจัดการความเครียด	3.71	มาก	0.88
การดูแลโภชนาการ และอาหารเพื่อสุขภาพ	3.82	มาก	0.71
ค่าเฉลี่ยรวม	3.77	มาก	0.50

จากตารางที่ 4.3 สามารถสรุปตารางสถิติค่าความเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย จำนวน 400 คน ได้ดังนี้

ปัจจัยทางด้านผู้มีอิทธิพลในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้ง พบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = 4.12 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.907 2) ความมีชื่อเสียงในบริษัทนำเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = 3.8 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.032 3) คู่รัก มีค่าเฉลี่ย = 3.41 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.055 4) ตนเอง มีค่าเฉลี่ย = 3.21 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.804 5) ครอบครัว/ญาติ มีค่าเฉลี่ย = 2.95 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.745 และ 6) เพื่อน มีค่าเฉลี่ย = 2.89 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.846 โดยมีค่าเฉลี่ย รวม = 3.395 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.41745 ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านช่องทางการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม พบว่า 1) การพูดปากต่อปาก มีค่าเฉลี่ย = 4.18 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.982 2) โบรชัวร์ มีค่าเฉลี่ย = 3.83 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.926 3) ภูเก็ต มีค่าเฉลี่ย = 3.81 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.845 ตามลำดับ 4) อีเมล มีค่าเฉลี่ย = 3.56 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.765 5) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ย = 3.54 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.789 และ 6) นิตยสาร/หนังสือพิมพ์ มีค่าเฉลี่ย = 3.37 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.936 โดยมีค่าเฉลี่ย รวม = 3.7136 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.41576 ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านช่องทางการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม พบว่า

- 1) การจัดโปรแกรมของสปาและสุขภาพความงามน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ย = 4.05 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.965
- 2) ความหลากหลายของการจัดโปรแกรมของสปาและสุขภาพความงาม มีค่าเฉลี่ย = 3.96 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.914
- 3) มีความมั่นใจในการให้บริการด้านความปลอดภัย เนื่องจากมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ดูแลตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ย = 3.91 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.822
- 4) การเข้าถึงสถานที่ให้บริการสปาและสุขภาพความงาม มีค่าเฉลี่ย = 3.65 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.021
- 5) การควบคุมงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสปาและสุขภาพความงามได้ มีค่าเฉลี่ย = 3.6 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.881 และ
- 6) ความสะดวกในการติดต่อโรงแรม ร้านอาหาร สายการบิน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย = 3.51 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.056 โดยมีค่าเฉลี่ย รวม = 3.7794 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.6209 ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านโปรแกรมสปาและสุขภาพความงาม พบว่า

- 1) การนวดไทย (Thai Massage) มีค่าเฉลี่ย = 4.49 ระดับความสำคัญมากที่สุด มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.788
- 2) การนวดสวีดิช (Swedish Massage) มีค่าเฉลี่ย = 4.33 ระดับความสำคัญมากที่สุด มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.87
- 3) การนวดน้ำมัน (Aromatherapy) มีค่าเฉลี่ย = 3.74 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.966
- 4) การทำสปาบำบัด เช่น การบำรุงหน้า การทำเล็บมือ เล็บเท้า ฯลฯ (Spa Treatment: facial treatment, medicure and pedicure) มีค่าเฉลี่ย = 3.66 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.757
- 5) การนวดแบบอินเดียเฮด Indian (Head Massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.46 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.802 และ
- 6) การนวดรักษาเป็นการนวดสำหรับรักษาหรือบรรเทาปัญหาสุขภาพ เช่น อาการปวดกล้ามเนื้อ (Therapeutic) มีค่าเฉลี่ย = 2.8 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.199 โดยมีค่าเฉลี่ย รวม = 3.7464 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.49706 ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่โน้มน้าวใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย พบว่า

- 1) ความปลอดภัยและสะดวกของการใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม (The Convenience and safety of wellness services) มีค่าเฉลี่ย = 4.13 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.027
- 2) การจัดโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่หลากหลาย (The various Wellness Services Program) มีค่าเฉลี่ย = 4.13 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.048
- 3) การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ของสปาและสุขภาพความงามที่ทันสมัย (The up to date advertisement of the wellness services) มีค่าเฉลี่ย = 3.4 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.876
- 4) ราคาของโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่สมเหตุสมผล (The Price of Wellness Services Program is reasonable) มีค่าเฉลี่ย = 3.39 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.862
- 5) การจัดโปรแกรมด้วยการใช้เอกลักษณ์ของโปรแกรมสปาและสุขภาพความงาม (The Identity Destination of Wellness Services) มีค่าเฉลี่ย

= 3.38 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.936 และ 6) พนักงานมีทักษะการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (The Skill of Staff in negotiating in both Thai and English) มีค่าเฉลี่ย = 3.33 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.797 โดยมีค่าเฉลี่ย รวม = 3.6256 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.53713 ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านประเภทของโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่ใช้บริการ พบว่า 1) การนวดไทย (Spa Massage) มีค่าเฉลี่ย = 4.24 ระดับความสำคัญมากที่สุด มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.008 2) การดูแลโภชนาการ และอาหารเพื่อสุขภาพ (Nutritional Awareness /Healthy Living) มีค่าเฉลี่ย = 3.72 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.902 3) ดูแลศัลยกรรมเสริมความงาม (Cosmetic/Surgery Care) มีค่าเฉลี่ย = 3.67 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.688 4) การทำสปาทรีทเม้นท์ (Spa Treatment) มีค่าเฉลี่ย = 3.48 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.94 5) การจัดการความเครียด (Stress Management) มีค่าเฉลี่ย = 3.71 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.884 6) การดูแลความงาม (Beauty Care) มีค่าเฉลี่ย = 3.82 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.714 และ 7) การออกกำลังกายฟิตเนส (Physical fitness) มีค่าเฉลี่ย = 3.79 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.879 โดยมีค่าเฉลี่ย รวม = 3.7731 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.4978 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการการวิเคราะห์องค์ประกอบแบบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน โดยการใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและเชิงยืนยัน ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบแบบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA)

ในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน โดยมุ่งเน้น ความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน โดยวิธีการสกัดองค์ประกอบ แบบ Principal Component Analysis (PCA) และวิธีการหมุนแกนองค์ประกอบโดยวิธี (Varimax) เพื่อเป็นการหมุนแกนองค์ประกอบในการทำให้ปัจจัยต่าง ๆ นั้นตั้งฉากกันโดยแต่ละองค์ประกอบมีค่า Factor Loading อยู่ในระดับมาก (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546 : 4-19) สามารถสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ดังนี้

การกำหนดชื่อตัวแปรและความหมายของตัวแปร สามารถอธิบายได้ดังนี้

ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจประกอบด้วย จำนวน โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

กลุ่มองค์ประกอบที่ 1 ได้แก่ ปัจจัยทางด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง (Self Responsibility) ประกอบด้วย

- 1) กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology) (self1)
- 2) การนวดคอและบ่า (Back & neck massage) (self2)
- 3) การนวดขาและแขน (Leg & Arm Massage) (self3)
- 4) การนวดไทย (Thai Massage) (self4)
- 5) การนวดมือและเท้า (Hand and foot massage) (self5)
- 6) การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage) (self6)
- 7) การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy) (self7)
- 8) การนวดบำบัดตนเอง (Self massage) (self8)

กลุ่มองค์ประกอบที่ 2 ได้แก่ ปัจจัยทางการดูแลโภชนาการและอาหารเพื่อสุขภาพ (Nutritional Awareness /Healthy Living) ประกอบด้วย

- 1) การฝังเข็ม (Acupuncture) (nutri1)
- 2) อาหารเพื่อการควบคุมอาหาร (Healthy and well-balanced diet food) (nutri2)
- 3) การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost) (nutri3)
- 4) การล้างพิษ (Detoxify) (nutri4)
- 5) อาหารมังสวิรัตและอาหารสปา (Spa Cuisine & Vegetarian food) (nutri5)
- 6) การเต้นเพื่อการรักษา (Force Dancing) (nutri6)
- 7) การดูแลอาหารจากภูมิประเทศและภูมิอากาศของแต่ละประเทศ (Geography Versus climate food country) (nutri7)
- 8) การนวดกระตุ้นต่อมน้ำเหลือง (Lymphatic drainage) (nutri8)

กลุ่มองค์ประกอบที่ 3 ได้แก่ ปัจจัยทางการคลายความเครียด (Stress Management) ประกอบด้วย

- 1) การนวดรักษาด้วยการใช้สมุนไพร (Herbal Healing Massage) (stress1)
- 2) การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage) (stress2)
- 3) การนวดรักษาไมเกรน (Migrane massage) (stress3)
- 4) การนวดย่อยอาหาร (Digestion Massage) (stress4)
- 5) การนวดเพื่อต้านสารต้านอนุมูลอิสระ (Antioxidize yourself) (stress5)
- 6) การนวดแบบอินเดียเฮดส์ (Indian Head Massage) (stress6)
- 7) การรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediatation therapy) (stress7)
- 8) ชิโรดารา (Shirodhrara) (stress8)

กลุ่มองค์ประกอบที่ 4 ได้แก่ ปัจจัยทางด้านการรักษาด้านร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกาย (Physical fitness) ประกอบด้วย

- 1) การเต้นในน้ำ (Aqua dance) (phy1)
- 2) การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib) (phy2)
- 3) การทำโยคะ (Yoga) (phy3)
- 4) การนวดผู้เล่นกีฬา (Sport massage) (phy4)
- 5) สรีระวิทยา (Physiology) (phy5)
- 6) อายุรเวช (Therapeutic) (phy6)
- 7) การนวดกล้ามเนื้อ (Muscle massage) (phy7)
- 8) การนวดที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บ (Back pain massage) (phy8)

กลุ่มองค์ประกอบที่ 5 ได้แก่ ปัจจัยทางด้านการรักษาด้านสภาวะทางร่างกายส่วนบุคคล (Environmental Sensitivity) ประกอบด้วย

- 1) การชะลอวัย (Anti aging) (envi1)
- 2) การขี้มขน (Waxing) (envi2)
- 3) การนวดหน้า (Facial massage) (envi3)
- 4) การโบท็อกซ์ (Botox) (envi4)
- 5) การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery) (envi5)
- 6) การรักษาด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery) (envi6)
- 7) การทำเล็บมือและเล็บเท้า (Manicure and pedicure) (envi7)
- 8) การปลูกผม (Hair transplant) (envi8)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบแบบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ(สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน พบว่า

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	$\bar{X}$	S.D.
กลุ่มองค์ประกอบที่ 1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง (Self Responsibility)		
1. กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology)	3.31	1.44
2. การนวดคอและบ่า (Back & neck massage)	3.77	1.15
3. การนวดขาและแขน (Leg & Arm Massage)	3.49	0.93
4. การนวดไทย (Thai Massage)	3.29	0.99
5. การนวดมือและเท้า (Hand and foot massage)	4.15	1.10
6. การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage)	4.24	1.21
7. การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy)	3.20	1.49
8. การนวดบำบัดตนเอง (Self massage)	3.04	1.18
ค่าเฉลี่ยรวม	3.56	0.61
กลุ่มองค์ประกอบที่ 2 การดูแลโภชนาการและอาหารเพื่อสุขภาพ (Nutritional Awareness /Healthy Living)		
1. การฝังเข็ม (Acupuncture)	3.52	1.28
2. อาหารเพื่อการควบคุมอาหาร (Healthy and well-balanced diet food)	3.86	1.00
3. การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost)	3.53	1.11
4. การล้างพิษ (Detoxify)	3.73	0.95
5. อาหารมังสวิรัตและอาหารสปา (Spa Cuisine & Vegetarian food)	3.56	0.98
6. การเต้นเพื่อการรักษา (Force Dancing)	3.40	0.93
7. การดูแลอาหารจากภูมิประเทศและภูมิอากาศของแต่ละประเทศ (Geography Versus climate food country)	3.26	1.11
8. การนวดกระตุ้นต่อมน้ำเหลือง (Lymphatic drainage)	3.35	1.19
ค่าเฉลี่ยรวม	3.53	0.69

กลุ่มองค์ประกอบที่ 3 การคลายความเครียด (Stress Management)		
1. การนวดรักษาด้วยการใช้สมุนไพร (Herbal Healing Massage)	3.92	0.75
2. การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage)	3.85	0.88
3. การนวดรักษาไมเกรน (Migrane massage)	3.54	0.88
4. การนวดย่อยอาหาร (Digestion Massage)	3.52	0.94
5. การนวดเพื่อด้านสารต้านอนุมูลอิสระ (Antioxidize yourself)	3.43	1.01
6. การนวดแบบอินเดียเฮดส์ (Indian Head Massage)	3.10	1.22
7. การรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediatation therapy)	3.63	1.02
8. ชิโอดารา (Shirodhrara)	3.46	0.91
	ค่าเฉลี่ยรวม	3.56 0.60

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	$\bar{X}$	S.D.
กลุ่มองค์ประกอบที่ 4 การรักษาด้านร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกาย (Physical fitness)		
1. การเต้นในน้ำ (Aqua dance)	3.52	0.98
2. การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib)	3.59	1.03
3. การทำโยคะ (Yoga)	3.74	1.06
4. การนวดผู้เล่นกีฬา (Sport massage)	3.66	0.98
5. สรีระวิทยา (Physiology)	3.64	1.16
6. อายุรเวท (Therapeutic)	3.38	0.94
7. การนวดกล้ามเนื้อ (Muscle massage)	3.50	1.03
8. การนวดที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บ (Back pain massage)	3.18	1.05
ค่าเฉลี่ยรวม	3.53	0.61
กลุ่มองค์ประกอบที่ 5 การรักษาด้านสภาวะทางร่างกายส่วนบุคคล (Environmental Sensitivity)		
1. การชะลอวัย (Anti aging)	3.82	1.03
2. การย้อมขน (Waxing)	3.81	0.93
3. การนวดหน้า (Facial massage)	3.83	0.96
4. การโบท็อกซ์ (Botox)	3.66	0.90
5. การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery)	3.76	0.97
6. การรักษด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery)	3.56	0.96
7. การทำเล็บมือและเล็บเท้า (Manicure and pedicure)	3.85	0.97
8. การปลูกผม (Hair transplant)	3.77	1.08
ค่าเฉลี่ยรวม	3.76	0.64

จากตารางที่ 4.5 การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สามารถสรุปย่อองค์ประกอบ ดังนี้

ปัจจัยทางด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง (Self Responsibility) พบว่า

1) กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology) มีค่าเฉลี่ย = 3.3133 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.43594 2) การนวดคอและบ่า (Back & neck massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.77 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.14861 3) การนวดขาและแขน (Leg & Arm Massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.485 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.9334 4) การนวดไทย (Thai Massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.29 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.99207 5) การนวดมือและเท้า (Hand and foot massage) มีค่าเฉลี่ย = 4.145 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.09817 6) การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage) มีค่าเฉลี่ย = 4.2367 ระดับความสำคัญมากที่สุด มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.21096 7) การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy) มีค่าเฉลี่ย = 3.1983 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.49423 และ 8) การนวดบำบัดตนเอง (Self massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.0367 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.17514 โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 3.5594 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.61126 ตามลำดับ

ปัจจัยทางการดูแลสุขภาพโภชนาการและอาหารเพื่อสุขภาพ (Nutritional Awareness /Healthy Living) พบว่า

1) การฝังเข็ม (Acupuncture) มีค่าเฉลี่ย = 3.5167 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.27767 2) อาหารเพื่อการควบคุมอาหาร (Healthy and well-balanced diet food) มีค่าเฉลี่ย = 3.8633 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.99983 3) การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost) มีค่าเฉลี่ย = 3.5283 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.11412 4) การล้างพิษ (Detoxify) มีค่าเฉลี่ย = 3.7283 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.95011 5) อาหารมังสวิรัตและอาหารสปา (Spa Cuisine & Vegetarian food) มีค่าเฉลี่ย = 3.5633 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.97856 6) การเต้นเพื่อการรักษา (Force Dancing) มีค่าเฉลี่ย = 3.3967 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.92957 7) การดูแลอาหารจากภูมิประเทศและภูมิอากาศของแต่ละประเทศ (Geography Versus climate food country) มีค่าเฉลี่ย = 3.2633 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.10575 และ 8) การนวดกระตุ้นต่อมน้ำเหลือง (Lymphatic drainage) มีค่าเฉลี่ย = 3.3517 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.19039 โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 3.5265 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.6925 ตามลำดับ

ปัจจัยทางการคลายความเครียด (Stress Management) พบว่า

1) การนวดรักษาด้วยการใช้สมุนไพร (Herbal Healing Massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.92 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.75136 2) การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.85 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.88439 3) การนวดรักษาไมเกรน (Migrane massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.5433 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน = 0.87525 4) การนวดย่อยอาหาร (Digestion Massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.5217 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.93505 5) การนวดเพื่อต้านสารต้านอนุมูลอิสระ (Antioxidize yourself) มีค่าเฉลี่ย = 3.4267 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.01473 6) การนวดแบบอินเดียเฮดส์ (Indian Head Massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.1017 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.21674 7) การรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediatation therapy) มีค่าเฉลี่ย = 3.63 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.02381 และ 8) ชิโอดารา (Shirodhrara) มีค่าเฉลี่ย = 3.455 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.90517 โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 3.556 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.59798 ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านการรักษาด้านร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกาย (Physical fitness) พบว่า

1) การเต้นในน้ำ (Aqua dance) มีค่าเฉลี่ย = 3.5167 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.98387 2) การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib) มีค่าเฉลี่ย = 3.5867 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.03001 3) การทำโยคะ (Yoga) มีค่าเฉลี่ย = 3.7367 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.05949 4) การนวดผู้เล่นกีฬา (Sport massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.6633 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.98231 5) สรีระวิทยา (Physiology) มีค่าเฉลี่ย = 3.64 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.15872 6) อายุรเวท (Therapeutic) มีค่าเฉลี่ย = 3.38 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.94362 7) การนวดกล้ามเนื้อ (Muscle massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.5033 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.03204 และ 8) การนวดที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บ (Back pain massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.1817 ระดับความสำคัญปานกลาง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.05381 โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 3.526 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.61303 ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านการรักษาด้านสภาวะทางร่างกายส่วนบุคคล (Environmental Sensitivity) พบว่า

1) การชะลอวัย (Anti aging) มีค่าเฉลี่ย = 3.8167 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.02541 2) การย้อมขน (Waxing) มีค่าเฉลี่ย = 3.805 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.93189 3) การนวดหน้า (Facial massage) มีค่าเฉลี่ย = 3.8333 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.96286 4) การโบท็อกซ์ (Botox) มีค่าเฉลี่ย = 3.6567 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.90378 5) การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery) มีค่าเฉลี่ย = 3.7567 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.96731 6) การรักษาด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery) มีค่าเฉลี่ย = 3.56 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.95634 7) การทำเล็บมือและเล็บเท้า (Manicure and pedicure) มีค่าเฉลี่ย = 3.8467 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.96681 และ 8) การปลูกผม (Hair transplant) มีค่าเฉลี่ย = 3.765 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.07937 โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 3.755 ระดับความสำคัญมาก มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.63867 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ค่า KMO and Bartlett's Test of Sphericity

สถิติที่ทดสอบ	ค่าสถิติ
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	0.874
Bartlett's Test of Sphericity	
Approx. Chi-Square	6434.856
df	300
Sig.	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ค่า Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) = 0.874 ซึ่งเข้าใกล้ 1 และมากกว่า 0.50 สามารถสรุปได้ว่า ข้อมูลการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมระยะสั้นให้กับบุคลากรสายวิชาชีพของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียนที่ดำเนินการอยู่ เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้

ผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity

H_0 : ตัวแปรต่างๆ ของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน จำนวนทั้งหมด 40 ตัวแปร ไม่มีความสัมพันธ์กัน

H_1 : ตัวแปรต่างๆ ของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน จำนวนทั้งหมด 40 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กัน

จากข้อมูลทางสถิติ พบว่า Chi-Square = 6434.856 ค่า Significant = .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_1 แสดงถึง ตัวแปรต่างๆที่ใช้วัดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน จำนวนทั้งหมด 40 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบแบบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ได้

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าสามารถนำข้อมูลของตัวแปรต่าง ๆ ทั้ง 40 ตัวแปรที่ใช้วัดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน มีความเหมาะสมและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบแบบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

ตารางที่ 4.7 ค่า Initial และ Extraction ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมระยะสั้นให้กับบุคลากรสายวิชาชีพของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	Initial	Extraction
กลุ่มองค์ประกอบที่ 1 ด้านความรับผิดชอบตนเอง (Self Responsibility)		
1. กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology)	1	0.745
2. การนวดคอและบ่า (Back & neck massage)	1	0.544
3. การนวดขาและแขน (Leg & Arm Massage)	1	0.543
4. การนวดไทย (Thai Massage)	1	0.31
5. การนวดมือและเท้า (Hand and foot massage)	1	0.329
6. การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage)	1	0.256
7. การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy)	1	0.794
8. การนวดบำบัดตนเอง (Self massage)	1	0.521
กลุ่มองค์ประกอบที่ 2 การดูแลโภชนาการและอาหารเพื่อสุขภาพ (Nutritional Awareness /Healthy Living)		
1. การฝังเข็ม (Acupuncture)	1	0.55
2. อาหารเพื่อการควบคุมอาหาร (Healthy and well-balanced diet food)	1	0.485
3. การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost)	1	0.593
4. การล้างพิษ (Detoxify)	1	0.462
5. อาหารมังสวิรัติและอาหารสปา (Spa Cuisine & Vegetarian food)	1	0.468
6. การเต้นเพื่อการรักษา (Force Dancing)	1	0.462
7. การดูแลอาหารจากภูมิประเทศและภูมิอากาศของแต่ละประเทศ (Geography Versus climate food country)	1	0.443
8. การนวดกระตุ้นต่อมน้ำเหลือง (Lymphatic drainage)	1	0.573
กลุ่มองค์ประกอบที่ 3 การคลายความเครียด (Stress Management)		
1. การนวดรักษาด้วยการใช้สมุนไพร (Herbal Healing Massage)	1	0.262
2. การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage)	1	0.369
3. การนวดรักษาไมเกรน (Migrane massage)	1	0.622
4. การนวดย่อยอาหาร (Digestion Massage)	1	0.567
5. การนวดเพื่อต้านสารต้านอนุมูลอิสระ (Antioxidize yourself)	1	0.436
6. การนวดแบบอินเดียเฮดส์ (Indian Head Massage)	1	0.553
7. การรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediatation therapy)	1	0.637
8. ชิโดดารา (Shirodhrara)	1	0.645

ตารางที่ 4.7 ค่า Initial และ Extraction ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน (ต่อ)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	Initial	Extraction
กลุ่มองค์ประกอบที่ 4 การรักษาด้านร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกาย (Physical fitness)		
1. การเต้นในน้ำ (Aqua dance)	1	0.424
2. การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib)	1	0.373
3. การทำโยคะ (Yoga)	1	0.42
4. การนวดผู้เล่นกีฬา (Sport massage)	1	0.467
5. สรีระวิทยา (Physiology)	1	0.369
6. อายุรเวท (Therapeutic)	1	0.407
7. การนวดกล้ามเนื้อ (Muscle massage)	1	0.549
8. การนวดที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บ (Back pain massage)	1	0.541
กลุ่มองค์ประกอบที่ 5 การรักษาด้านสภาวะทางร่างกายส่วนบุคคล (Environmental Sensitivity)		
1. การชะลอวัย (Anti aging)	1	0.37
2. การย้อมขน (Waxing)	1	0.356
3. การนวดหน้า (Facial massage)	1	0.491
4. การโบท็อกซ์ (Botox)	1	0.471
5. การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery)	1	0.68
6. การรักษาด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery)	1	0.568
7. การทำเล็บมือและเล็บเท้า (Manicure and pedicure)	1	0.479
8. การปลูกผม (Hair transplant)	1	0.548

* หมายเหตุ ใช้การหมุนแกนองค์ประกอบमुखสำคัญ แบบ Principal Component Analysis (PCA)

จากตารางที่ 4.7 พบว่า Initial ของ Communalities โดยวิธีการวิเคราะห์แบบ หมุนแกน องค์ประกอบमुखสำคัญ แบบ Principal Component Analysis (PCA) ซึ่งจะกำหนดให้เริ่มต้น Initial Communalities เท่ากับ 1 ซึ่งตรงตามเกณฑ์ของการวิเคราะห์แบบ Principal Component Analysis (PCA) ทุกตัวแปร

ตารางที่ 4.8 ค่า Total Variance Explained ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมระยะสั้นให้กับบุคลากรสายวิชาชีพของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

Com ponent	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulativ e %	Total	% of Variance	Cumulativ e %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	7.15	28.599	28.599	7.15	28.599	28.599	4.781	19.124	19.124
2	2.949	11.795	40.394	2.949	11.795	40.394	4.069	16.278	35.401
3	1.798	7.194	47.588	1.798	7.194	47.588	2.174	8.697	44.098
4	1.419	5.674	53.262	1.419	5.674	53.262	1.766	7.064	51.162
5	1.211	4.844	58.106	1.211	4.844	58.106	1.736	6.944	58.106
6	0.913	4.445	62.551						
7	0.882	3.527	66.078						
8	0.808	3.231	69.309						
9	0.781	3.124	72.433						
10	0.732	2.927	75.36						
11	0.704	2.818	78.178						
12	0.655	2.619	80.797						
13	0.573	2.29	83.087						
14	0.518	2.071	85.158						
15	0.477	1.909	87.068						
16	0.43	1.72	88.788						
17	0.397	1.59	90.378						
18	0.382	1.527	91.905						
19	0.37	1.481	93.386						
20	0.329	1.317	94.703						
21	0.313	1.254	95.957						
22	0.305	1.219	97.175						
23	0.272	1.088	98.263						
24	0.251	1.002	99.265						
25	0.184	0.735	100						

* หมายเหตุ ใช้การหมุนแกนองค์ประกอบमुखสำคัญ แบบ Principal Component Analysis (PCA)

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ตัวแปรความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน มีจำนวนทั้งหมด 40 ตัวแปร โดยสามารถจัดกลุ่มได้ทั้งหมด 5 กลุ่มองค์ประกอบ (5 Factors) โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของแต่ละกลุ่มดังนี้ Factor ที่ 1,2,3,4, และ 5 พบว่า คิดเป็นร้อยละ 19.124, 16.278, 8.697, 7.064, และ 6.944 ตามลำดับ โดยทั้งหมด 5 Factors สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลร่วมกันได้ร้อยละ 58.106

ตารางที่ 4.9 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ก่อนการหมุนแกนองค์ประกอบของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมระยะสั้นให้กับบุคลากรสายวิชาชีพของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	องค์ประกอบร่วม (Factor/Component)				
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5
stress3	0.684	0.204	0.183	-0.242	-0.144
nutri3	0.645	-0.131	-0.093	-0.292	-0.258
phy3	0.643	-0.005	-0.044	-0.066	-0.021
nutri6	0.642	-0.198	0.013	-0.1	-0.01
self7	0.629	-0.618	-0.111	-0.017	0.054
envi6	0.626	0.276	0.048	-0.266	-0.162
stress5	0.616	0.019	0.235	0.012	-0.013
envi5	0.61	0.395	-0.172	-0.284	-0.203
stress6	0.608	-0.416	0.061	-0.03	0.081
nutri4	0.597	-0.15	0.19	-0.196	0.095
envi7	0.572	0.217	0.124	-0.117	-0.276
nutri8	0.571	-0.457	0.109	0.026	-0.159
envi4	0.566	0.2	-0.331	-0.036	-0.011
nutri2	0.541	-0.418	0.096	0.057	-0.074
phy1	0.536	0.071	-0.049	0.352	-0.076
stress8	0.53	0.001	0.402	0.387	0.232
phy6	0.524	0	-0.074	0.069	0.35
self3	0.516	-0.2	-0.487	0.012	0.004
nutri7	0.502	-0.152	0.391	0.018	-0.121
phy5	0.501	0.293	-0.063	-0.048	-0.161
phy4	0.495	0.153	-0.177	0.408	0.024

ตารางที่ 4.9 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ก่อนการหมุนแกนองค์ประกอบของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมระยะสั้นให้กับบุคลากรสายวิชาชีพของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	องค์ประกอบรวม (Factor/Component)				
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5
envi2	0.484	0.264	-0.201	0.096	-0.051
phy8	0.484	-0.003	-0.385	0.292	0.272
envi3	0.483	0.452	0.056	-0.169	0.144
stress2	0.481	-0.04	0.018	0.273	-0.248
self8	0.474	-0.296	0.146	-0.166	0.4
self4	0.469	0.093	-0.031	-0.175	0.225
envi1	0.468	-0.11	-0.315	0.19	-0.055
envi8	0.443	0.325	-0.367	-0.055	-0.331
nutri5	0.424	0.16	0.418	-0.297	0.014
stress1	0.406	0.164	0.014	0.254	-0.077
self1	0.547	-0.658	-0.099	-0.016	0.046
nutri1	0.478	-0.488	-0.226	0.053	-0.174
self6	0.156	0.47	0.102	0.011	0.028
self5	0.114	0.397	-0.069	-0.121	0.372
stress4	0.459	0.124	0.519	0.249	0.1
stress7	0.398	0.379	0.518	0.257	0.007
phy2	0.244	0.248	-0.007	0.478	-0.153
self2	0.406	0.306	0.025	-0.463	0.266
phy7	0.417	0.277	-0.337	0.08	0.422

* หมายเหตุ ใช้การหมุนแกนองค์ประกอบที่สำคัญ แบบ Principal Component Analysis (PCA) - 7 components extracted.

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ค่า Factor Loading ที่ยังไม่มี การหมุนแกนองค์ประกอบ (Component Matrix) ซึ่งเป็นค่าที่ใช้ในการตัดสินใจว่าตัวแปรใดน่าจะจัดอยู่ใน Factor ไต เช่น การพาลูกค่าน่าเที่ยวในเส้นทางต่างๆ (real5) พบว่า Factor ที่ 1 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปัจจัย เท่ากับ 0.684 และ Factor ที่ 2,3,4, และ 5 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปัจจัย เท่ากับ 0.204, 0.183, -0.242, และ -0.144 ตามลำดับ (โดยไม่คำนึงถึงเครื่องหมาย) ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบไม่มีความใกล้เคียงกันมาก จึงสามารถจัดตัวแปรการพาลูกค่าน่าเที่ยวในเส้นทางต่างๆ (real5) อยู่ใน Factor ที่ 1 ได้

ตัวแปรการรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediatation therapy) (stress7) พบว่า Factor ที่ 3 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปัจจัย เท่ากับ 0.398 และ Factor ที่ 2,3,4 และ 5 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปัจจัย เท่ากับ 0.379, 0.518, 0.257, และ 0.007 (โดยไม่คำนึงถึงเครื่องหมาย) ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีความใกล้เคียงกันมากใน Factor ที่ 1 และ 2 จึงไม่สามารถตัวแปรการรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediatation therapy) (stress7) อยู่ใน Factor ที่ 1 หรือ Factor 2 ได้อย่างชัดเจน ดังนั้น จำเป็นต้องทำการหมุนแกนองค์ประกอบ โดยวิธีหมุนแกนแบบ Varimax ซึ่งเป็นการหมุนแกนองค์ประกอบที่ยังคงทำให้ปัจจัยต่างๆ ตั้งฉากกัน (อิสระต่อกัน) โดยทำให้แต่ละองค์ประกอบมีค่า Factor Loading อยู่ในระดับมาก สามารถแสดงได้ตามตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ที่ยังไม่มีภาระหมุนแกนองค์ประกอบของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมระยะสั้นให้กับบุคลากรสายวิชาชีพของประเทศไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	องค์ประกอบร่วม (Factor/Component)				
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5
self1	0.855				
self7	0.835				
stress6	0.726				
nutri2	0.708				
nutri8	0.704				
nutri1	0.688				
nutri6	0.598				
envi5		0.778			
envi6		0.657			
nutri3		0.651			
stress3		0.644			
self2		0.618			
phy5		0.609			
envi8		0.588			
self4		0.588			
phy3		0.544			
stress8			0.79		
stress4			0.765		
stress7			0.762		
self6				0.777	
stress2				0.506	
phy2				0.522	
phy7					0.681
envi1					0.67
envi4					0.648

* หมายเหตุ ใช้การหมุนแกนองค์ประกอบमुखสำคัญ แบบ Principal Component Analysis (PCA) - Varimax with Kaiser Normalization - a Rotation converged in 6 iterations.

** หมายเหตุ ค่า Factor Loading < 0.50 จะถูกสกัดปัจจัยออกจากกลุ่มองค์ประกอบ ประกอบด้วยปัจจัย envi2, envi3, envi7, nutri4, nutri5, nutri7, phy1, phy4, phy6, phy8, self3, self5, self8, stress1, และ stress5

จากตารางที่ 4.10 พบว่า กลุ่มปัจจัย Factor ที่ 1 ถึง 5 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละปัจจัยที่มีค่าน้อยกว่า 0.5 นั้นปัจจัยดังกล่าวจะถูกจัดออกจากกลุ่มปัจจัย มีจำนวน 25 ปัจจัย จากทั้งหมด 40 ปัจจัย เนื่องจากมีความสัมพันธ์ในกลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่น้อย ดังนั้น ปัจจัยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 มีจำนวน 25 ปัจจัย จากทั้งหมด 40 ปัจจัย และปัจจัยที่ต่ำกว่า 0.5 มีจำนวน 15 ปัจจัย ดังนั้นจึงทำการจะสกัดปัจจัยออกจากกลุ่ม

องค์ประกอบ ประกอบด้วยปัจจัย envi2, envi3, envi7, nutri4, nutri5, nutri7, phy1, phy4, phy6, phy8, self3, self5, self8, stress1, และ stress5

ดังนั้นสามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบปัจจัย (Factor) ได้ 5 กลุ่มองค์ประกอบปัจจัย เพื่อนำไปวิเคราะห์หองค์ประกอบแบบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อหาความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ต่อไป

โดยสามารถสรุปองค์ประกอบปัจจัยดังกล่าวที่ได้จากการทำการวิเคราะห์ ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภายหลังจากการหมุนแกนองค์ประกอบमुखสำคัญ (Rotated Component Matrix) และทำการกำหนดชื่อแต่ละกลุ่มองค์ประกอบปัจจัย ดังนี้

Factor 1 คือ การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery) ประกอบด้วย จำนวน 7 ตัวแปร โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากไปน้อย

1. กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology) (self1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.855

2. การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy) (self7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.835

3. การนวดแบบอินเดียเฮดส์ (Indian Head Massage) (stress6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.726

4. อาหารเพื่อการควบคุมอาหาร (Healthy and well-balanced diet food) (nutri2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.708

5. การนวดกระตุ้นต่อมน้ำเหลือง (Lymphatic drainage) (nutri8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.704

6. การฝังเข็ม (Acupuncture) (nutri1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.688

และ 7. การเต้นเพื่อการรักษา (Force Dancing) (nutri6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.598 ตามลำดับ

Factor 2 คือ ทริทเมนต์หลายทางเลือก (Multi-treatment) ประกอบด้วย จำนวน 9 ตัวแปร โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากไปน้อย

1. การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery) (envi5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.778

2. การรักษาด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery) (envi6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.657

3. การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost) (nutri3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.651

4. การนวดรักษาไมเกรน (Migrane massage) (stress3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.644

5. การนวดคอและบ่า (Back & neck massage) (self2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.618

6. สรีระวิทยา (Physiology) (phy5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.609

7. การปลูกผม (Hair transplant) (envi8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.588

8. การนวดไทย (Back & neck massage) (self4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.588

และ 9. การทำโยคะ (Yoga) (phy3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.544 ตามลำดับ

Factor 3 คือ การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และการโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox) ประกอบด้วย จำนวน 3 ตัวแปร โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากไปน้อย

1. ชิโอดารา (Shirodhrara) (stress8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.79
2. การนวดย่อยอาหาร (Digestion Massage) (stress4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.765
- และ 3. การรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediatation therapy) (stress7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.762 ตามลำดับ

Factor 4 คือ การนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage) ประกอบด้วย จำนวน 3 ตัวแปร โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากไปน้อย

1. การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage) (self6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.777
2. การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage) (stress2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.506
- และ 3. การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib massage) (phy2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.422 ตามลำดับ

Factor 5 คือ สมาธิบำบัด ชิโอดาราและนวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion) ประกอบด้วย จำนวน 3 ตัวแปร โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากไปน้อย

1. การนวดกล้ามเนื้อ (Muscle massage) (phy7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.681
2. การชะลอวัย (Anti aging) (envi1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.67
- และ 3. การโบท็อกซ์ (Botox) (envi4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.648 ตามลำดับ

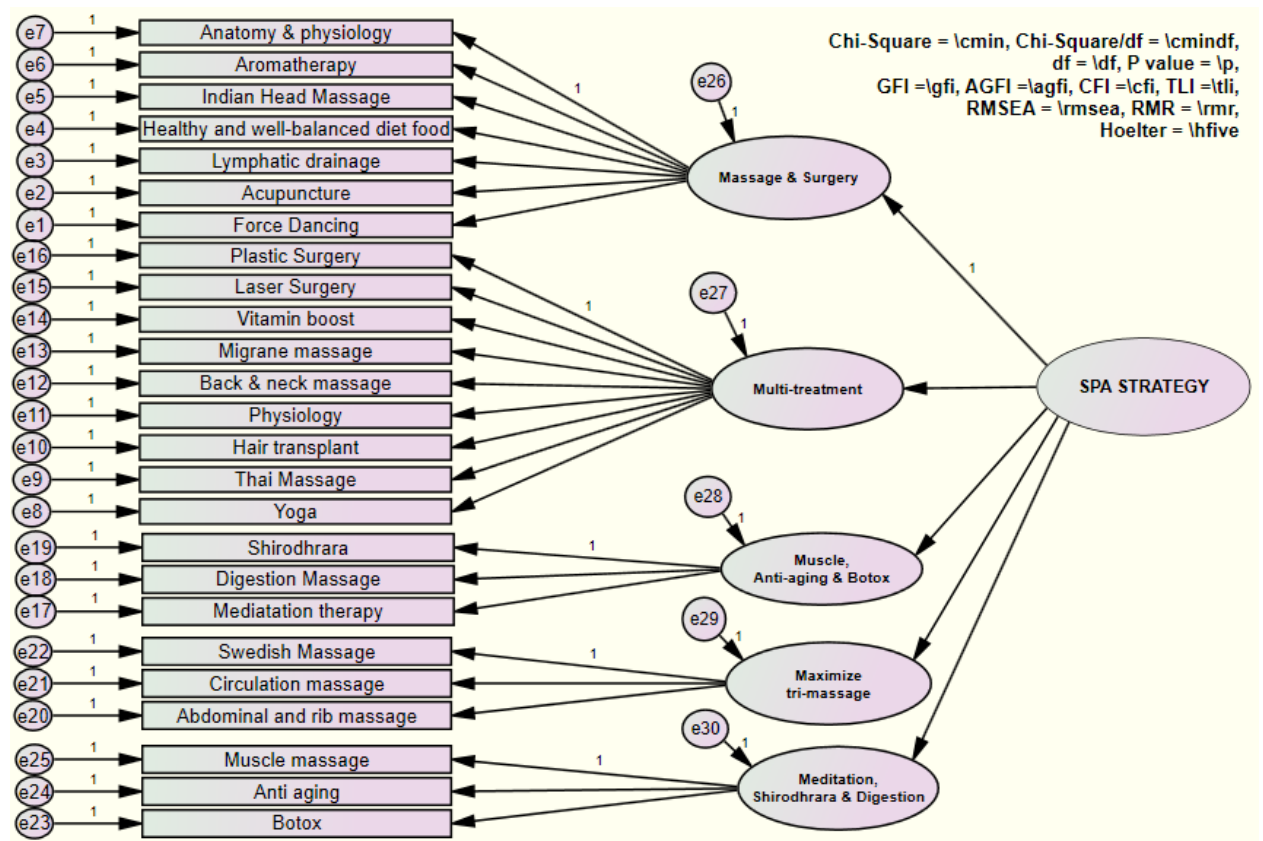
จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ สามารถสรุปความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ออกเป็น จำนวน 5 กลุ่มองค์ประกอบ และสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้ร้อยละ 58.106 โดยมี กลุ่มองค์ประกอบที่ 1 คือ Factor 1 ได้แก่ การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery) กลุ่มองค์ประกอบที่ 2 คือ Factor 2 ได้แก่ ทริทเม้นท์หลายทางเลือก (Multi-treatment) กลุ่มองค์ประกอบที่ 3 คือ Factor 3 ได้แก่ การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และ การโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox) กลุ่มองค์ประกอบที่ 4 คือ Factor 4 ได้แก่ การนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage) และ กลุ่มองค์ประกอบที่ 5 คือ Factor 5 ได้แก่ สมาธิบำบัด ชิโอดาราและนวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion) สามารถ อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้ร้อยละ 19.124, 16.278, 8.697, 7.064, และ 6.944 ตามลำดับ

2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

การนำผลการวิเคราะห์จากการวิเคราะห์องค์ประกอบแบบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) มาทำการโดยการประเมินความกลมกลืนของโมเดลแบบข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม (Overall Model Fit Measure) และประเมินความกลมกลืนของผลลัพธ์ของปัจจัยในแต่ละ

กลุ่มโดยระบุในส่วนประกอบที่สำคัญของโมเดล (Component Fit Measure) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลการวัดในแต่ละองค์ประกอบและทดสอบโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ขององค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary Order Confirmatory Factor Analysis) สำหรับโมเดลองค์ประกอบการเชิงยืนยันของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ ดังนี้ โดยสามารถอธิบายจากรูปโมเดลองค์ประกอบด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปดังภาพที่ 4.1

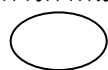
ภาพที่ 4.1 โมเดลองค์ประกอบการเชิงยืนยันของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน (ก่อนปรับโมเดล)

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

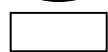
n	หมายถึง	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)
$\bar{x}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
χ^2	หมายถึง	ค่าไคสแควร์ (Chi-square)
df	หมายถึง	องศาอิสระ (Degree of Freedom)
CMIN/DF	หมายถึง	ดัชนีที่ใช้ในการเปรียบเทียบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์
GFI, AGFI, TLI	หมายถึง	ดัชนีที่บ่งบอกถึงความกลมกลืนของข้อมูลเชิงประจักษ์กับโมเดลที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วย ดัชนี GFI (Goodness of Fit), ดัชนี AGFI (Adjust Goodness of Fit Index), ดัชนี (TLI) (Tucker - Lewis Index)
CFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) (Comparative Fit Index)
RMSEA	หมายถึง	ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation)
RMR	หมายถึง	ดัชนีที่วัดค่าเฉลี่ยส่วนที่เหลือจากการเปรียบเทียบขนาดของความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรของประชากร (Root Mean Square Residual)
S.E.	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)
R	หมายถึง	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation)
R^2	หมายถึง	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง (Square Multiple Correlation)

การกำหนดสัญลักษณ์ของเครื่องหมายและตัวแปรที่ใช้ในองค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลองค์ประกอบการเชิงยืนยันของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ดังนี้

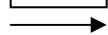
การกำหนดสัญลักษณ์ของเครื่องหมายที่ใช้

แทน ตัวแปรแฝง (Latent Variable)

แทน ตัวแปรสังเกตได้ (Observed variable)

แทน ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยตัวแปรที่ปลายลูกศรก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงโดยตรงต่อตัวแปรที่หัวลูกศร

แทน ความสัมพันธ์หรือความแปรปรวนของตัวแปรที่ไม่ทราบทิศทาง
ความเป็นสาเหตุและผล

การกำหนดสัญลักษณ์ของตัวแปรที่ใช้สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรแฝง (Latent Variable)

สามารถ อธิบายตามตารางที่ 4.12 ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.12 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรแฝง (Latent Variable)

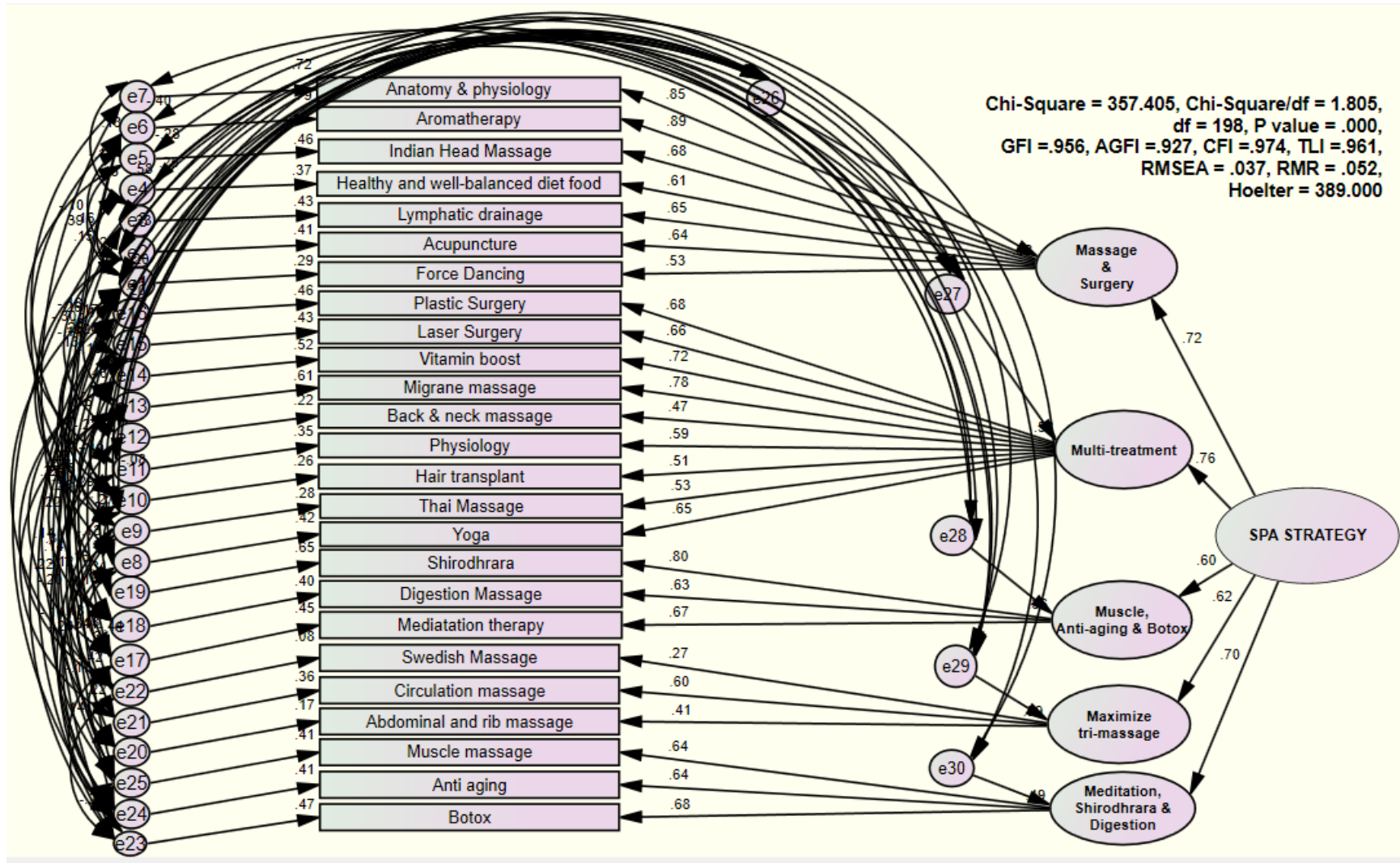
สัญลักษณ์	ความหมาย
F1	หมายถึง กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 1: การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery)
F2	หมายถึง กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 2: ทรีทเมนต์หลายทางเลือก (Multi-treatment)
F3	หมายถึง กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 3 : การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และ การโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox)
F4	หมายถึง กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 4 : การนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage)
F5	หมายถึง กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 6 : สมาธิบำบัด ชิโรดารา และ นวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion)

การกำหนดสัญลักษณ์ของตัวแปรที่ใช้สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variable) สามารถ อธิบายตามตารางที่ 4.11 ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.11 สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variable)

สัญลักษณ์		ความหมาย
self1	แทน	กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology)
self7	แทน	การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy)
stress6	แทน	การนวดแบบอินเดียเหนือ (Indian Head Massage)
nutri2	แทน	อาหารเพื่อการควบคุมอาหาร (Healthy and well-balanced diet food)
nutri8	แทน	การนวดกระตุ้นต่อมน้ำเหลือง (Lymphatic drainage)
nutri1	แทน	การฝังเข็ม (Acupuncture)
nutri6	แทน	การเต้นเพื่อการรักษา (Force Dancing)
envi5	แทน	การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery)
envi6	แทน	การรักษาด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery)
nutri3	แทน	การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost)
stress3	แทน	การนวดรักษาไมเกรน (Migrane massage)
self2	แทน	การนวดคอและบ่า (Back & neck massage)
phy5	แทน	สรีระวิทยา (Physiology)
envi8	แทน	การปลูกผม (Hair transplant)
self4	แทน	การนวดไทย (Thai Massage)
phy3	แทน	การทำโยคะ (Yoga)
stress8	แทน	ชีโธดารา (Shirodhrara)
stress4	แทน	การนวดย่อยอาหาร (Digestion Massage)
stress7	แทน	การรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediatation therapy)
self6	แทน	การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage)
stress2	แทน	การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage)
phy2	แทน	การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib massage)
phy7	แทน	การนวดกล้ามเนื้อ (Muscle massage)
envi1	แทน	การชะลอวัย (Anti aging)
envi4	แทน	การโบ้ท็อกซ์ (Botox)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติขั้นสูง เป็นดังภาพที่ 4.2

Chi-square = 357.405, df = 198, CMIN/DF = 1.805, GFI = 0.956, RMSEA = 0.037

ภาพที่ 4.2 โมเดลองค์ประกอบการเชิงยืนยันของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน (ภายหลังปรับโมเดล)

จากภาพที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของโมเดลองค์ประกอบความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

เมื่อนำมาพิจารณาความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน โดยภาพรวมจากค่าสถิติต่าง ๆ ที่ได้จากการคำนวณ พบว่า สัดส่วนค่าสถิติไคสแควร์/ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (χ^2 / df) มีค่าเท่ากับ 1.805 ซึ่งน้อยกว่า 2 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเมื่อพิจารณาดัชนีกลุ่มที่กำหนดไว้ที่ระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 พบว่า ดัชนีทุกตัว ได้แก่ GFI = 0.956 , AGFI = 0.927, CFI = 0.974, TLI = 0.961 ผ่านเกณฑ์ ส่วนดัชนีที่กำหนดไว้ที่ระดับน้อยกว่า 0.08 พบว่า ดัชนี RMR = 0.052, RMSEA = 0.037 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้งหมด

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า โมเดลองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ที่ได้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าสถิติประเมินความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลองค์ประกอบความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์	ผ่านเกณฑ์
χ^2 / df (CMIN/DF)	< 2	1.805	✓
GFI	≥ 0.90	0.956	✓
AGFI	≥ 0.90	0.927	✓
TLI	≥ 0.90	0.961	✓
CFI	≥ 0.90	0.974	✓
RMR	< 0.08	0.052	✓
RMSEA	< 0.08	0.037	✓

สรุปผ่านเกณฑ์การทดสอบการประเมินความกลมกลืนของโมเดล

ดังนั้น โมเดลที่ได้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน(Confirmatory Factor Analysis:CFA) ของโมเดลองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน และมาพิจารณาแต่ละโมเดลองค์ประกอบ พบว่าโมเดลองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบ ทั้ง 5 มีค่าเป็นบวก

โดยสามารถเรียงองค์ประกอบตามน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่ามากไปน้อย พบว่า กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 2: ทริทเมนต์หลายทางเลือก (Multi-treatment) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.763) และมีค่าความผันแปรร่วมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญ

ของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.583 และ รองลงมา กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 1: การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading = 0.724) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.524 และ รองลงมา กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 5: สมาธิบำบัด ชิโอดารา และ นวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading = 0.703) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.494 และ รองลงมา กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 4: การนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading = 0.621) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.386 และ รองลงมา กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 3 : การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และการโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading = 0.596) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.355 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ผลของโมเดลองค์ประกอบความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

องค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม)	น้ำหนักองค์ประกอบ			R ²
	b	S.E.	Beta	
กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 1: การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery)	1.000		0.724	0.524
กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 2: ทริทเม้นท์หลายทางเลือก (Multi-treatment)	0.572	0.055	0.763	0.583
กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 3: การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และการโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox)	0.509	0.053	0.596	0.355
กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 4: การนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage)	0.536	0.058	0.703	0.494
กลุ่มองค์ประกอบปัจจัยที่ 5: สมาธิบำบัด ชิโอดารา และ นวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion)	0.237	0.049	0.621	0.386

ภายหลังจากได้ทำการวิเคราะห์และสรุปผลปัจจัยโดยรวมแบบกลุ่มองค์ประกอบ ดังนั้นสามารถนำโมเดลองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อสร้างสเกลองค์ประกอบในแต่ละปัจจัยของแต่ละกลุ่มองค์ประกอบสามารถพิจารณาในรูปแบบโมเดลย่อยได้ 5 โมเดล โดยเรียงการสรุปรายกลุ่มองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้

1. โมเดล ทรีทเมนต์หลายทางเลือก (Multi-treatment)

โมเดล ทรีทเมนต์หลายทางเลือก (Multi-treatment) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Loading Factor) ของปัจจัยทั้งหมด 8 ปัจจัย มีค่าเป็นบวกทั้งหมด เนื่องจากปัจจัยจำนวน 2 ปัจจัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.5 จึงทำการตัดปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.5 ออก ดังนั้น โมเดล ทรีทเมนต์หลายทางเลือก (Multi-treatment) โดยสามารถเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยจากมากไปหาน้อย คือ

นอกจากนี้ มีปัจจัยจำนวน 1 ปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.5 ประกอบด้วย การนวดคอและบ่า (Back & neck massage) (self2) ที่ถูกสกัดออกจากโมเดล ทรีทเมนต์หลายทางเลือก (Multi-treatment) จึงเหลือทั้งหมด 8 องค์ประกอบปัจจัย จากจำนวน 9 องค์ประกอบปัจจัย

1) องค์ประกอบปัจจัย การนวดรักษาไมเกรน (Migrane massage) (stress3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.78) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.608 และ รองลงมา 2) องค์ประกอบปัจจัย การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost) (nutri3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.723) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.523 และ รองลงมา 3) องค์ประกอบปัจจัย การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery) (envi5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.677) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.458 และ รองลงมา 4) องค์ประกอบปัจจัย การรักษาด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery) (envi6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.657) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.432 และ รองลงมา 5) องค์ประกอบปัจจัย การทำโยคะ (Yoga) (phy3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.647) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.419 และ รองลงมา 6) องค์ประกอบปัจจัย สรีระวิทยา (Physiology) (phy5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.591) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.349 และ รองลงมา 7) องค์ประกอบปัจจัย การนวดไทย (Thai Massage) (self4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.529) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.28 และ รองลงมา 8) องค์ประกอบปัจจัย การปลูกผม (Hair transplant) (envi8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.506) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.256 ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์โดยการนำค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score Coefficient) ที่ได้จากการวิเคราะห์ห้มาสร้างสเกลองค์ประกอบขององค์ประกอบด้าน ทรีทเม้นท์หลายทางเลือก (Multi-treatment) ได้ตั้งสมการเชิงเส้นตรง (Linear Equation) หรือ ผลรวมเชิงเส้น (Linear Combination) ดังนี้

$$Z_{F2} = + 0.26Z_{stress3} + 0.151Z_{nutri3} + 0.05Z_{envi5} + 0.078Z_{envi6} + 0.103Z_{phy3} + 0.051Z_{phy5} + 0.114Z_{self4} + 0.045Z_{envi8}$$

ตารางที่ 4.14 ผลการแยกส่วนขององค์ประกอบปัจจัยด้าน ทรีทเม้นท์หลายทางเลือก (Multi-treatment) ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

องค์ประกอบปัจจัย ด้าน ทรีทเม้นท์หลายทางเลือก (Multi-treatment)	น้ำหนัก องค์ประกอบ			R ²	สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ประกอบ
	b	S.E.	Beta		
1) การนวดรักษาไมเกรน (Migrane massage) (stress3)	1.048	0.065	0.78	0.608	0.26
2) การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost) (nutri3)	1.259	0.081	0.723	0.523	0.151
3) การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery) (envi5)	1	0	0.677	0.458	0.05
4) การรักษาด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery) (envi6)	0.962	0.058	0.657	0.432	0.078
5) การทำโยคะ (Yoga) (phy3)	1.071	0.073	0.647	0.419	0.103
6) สรีระวิทยา (Physiology) (phy5)	1.058	0.078	0.591	0.349	0.051
7) การนวดไทย (Thai Massage) (self4)	0.809	0.069	0.529	0.28	0.114
8) การปลูกผม (Hair transplant) (envi8)	0.838	0.065	0.506	0.256	0.045

** หมายเหตุ ค่า Factor Loading < 0.50 จะถูกสกัดปัจจัยออกจากกลุ่มองค์ประกอบ ประกอบด้วยปัจจัย self2

2. โมเดล การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery)

โมเดล การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Loading Factor) ของปัจจัยทั้งหมด 7 ปัจจัย มีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยสามารถเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยจากมากไปหาน้อย คือ

1) องค์ประกอบปัจจัย การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy) (self7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.889) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.791 และ รองลงมา 2) องค์ประกอบปัจจัย กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology) (self1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.848) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.72 และ รองลงมา 3) องค์ประกอบปัจจัย การนวดแบบอินเดีย เอ็ดส์ (Indian Head Massage) (stress6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.679) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.461 และ รองลงมา 4) องค์ประกอบ

ปัจจัย การนวดกระตุ้นต่อมน้ำเหลือง (Lymphatic drainage) (nutri8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.653) และมีค่าความผันแปรร่วมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.427 และ รองลงมา 5) องค์ประกอบปัจจัย การฝังเข็ม (Acupuncture) (nutri1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.641) และมีค่าความผันแปรร่วมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.411 และ รองลงมา 6) องค์ประกอบปัจจัย อาหารเพื่อการควบคุมอาหาร (Healthy and well-balanced diet food) (nutri2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.605) และมีค่าความผันแปรร่วมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.367 และ รองลงมา 7) องค์ประกอบปัจจัย การเต้นเพื่อการรักษา (Force Dancing) (nutri6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.534) และมีค่าความผันแปรร่วมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.286 ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์โดยการนำค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score Coefficient) ที่ได้จากการวิเคราะห์มาสร้างสเกลองค์ประกอบขององค์ประกอบด้านการนวดและ ศัลยกรรม (Massage & Surgery) ได้ตั้งสมการเชิงเส้นตรง (Linear Equation) หรือ ผลรวมเชิงเส้น (Linear Combination) ดังนี้

$$Z_{F1} = + 0.313Z_{self7} + 0.244Z_{self1} + 0.095Z_{stress6} + 0.049Z_{nutri8} + 0.087Z_{nutri1} + 0.089Z_{nutri2} - 0.01Z_{nutri6}$$

ตารางที่ 4.15 ผลการแยกส่วนขององค์ประกอบปัจจัยด้าน การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery) ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

องค์ประกอบปัจจัย ด้าน การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery)	น้ำหนัก องค์ประกอบ			R ²	สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ประกอบ
	b	S.E.	Beta		
1) การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy) (self7)	1.093	0.04	0.889	0.791	0.313
2) กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology) (self1)	1	0	0.848	0.72	0.244
3) การนวดแบบอินเดียเฮดส์ (Indian Head Massage) (stress6)	0.69	0.037	0.679	0.461	0.095
4) การนวดกระตุ้นต่อมน้ำเหลือง (Lymphatic drainage) (nutri8)	0.646	0.036	0.653	0.427	0.049
5) การฝังเข็ม (Acupuncture) (nutri1)	0.681	0.039	0.641	0.411	0.087
6) อาหารเพื่อการควบคุมอาหาร (Healthy and well-balanced diet food) (nutri2)	0.505	0.029	0.605	0.367	0.089
7) การเต้นเพื่อการรักษา (Force Dancing) (nutri6)	0.413	0.029	0.534	0.286	-0.01

3. โมเดล สมาธิบำบัด ชิโอดารา และ นวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion)

โมเดล สมาธิบำบัด ชิโอดารา และ นวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Loading Factor) ของปัจจัยทั้งหมด 3 ปัจจัย มีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยสามารถเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยจากมากไปหาน้อย คือ

1) องค์ประกอบปัจจัย การโบท็อกซ์ (Botox) (envi4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.684) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.468 และ รองลงมา 2) องค์ประกอบปัจจัย การนวดกล้ามเนื้อ (Muscle massage) (phy7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.637) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.406 และ รองลงมา 3) องค์ประกอบปัจจัย การชะลอวัย (Anti aging) (envi1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.643) และมีค่าความผันแปรรวมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.414 ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์โดยการนำค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score Coefficient) ที่ได้จากการวิเคราะห์มาสร้างสเกลองค์ประกอบขององค์ประกอบด้านวัฒนธรรมการให้บริการ ได้ตั้งสมการเชิงเส้นตรง (Linear Equation) หรือ ผลรวมเชิงเส้น (Linear Combination) ดังนี้

$$ZF_5 = + 0.215Z_{envi4} + 0.226Z_{phy7} + 0.205Z_{envi1}$$

ตารางที่ 4.16 ผลการแยกส่วนขององค์ประกอบปัจจัยด้านสมาธิบำบัด ชิโตดารา และ นวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion) ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

องค์ประกอบปัจจัยความรู้ ด้าน สมาธิบำบัด ชิโตดารา และ นวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion)	น้ำหนัก องค์ประกอบ			R ²	สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ประกอบ
	b	S.E.	Beta		
1) การโบท็อกซ์ (Botox) (envi4)	0.945	0.086	0.684	0.468	0.215
2) การนวดกล้ามเนื้อ (Muscle massage) (phy7)	1	0	0.637	0.406	0.226
3) การชะลอวัย (Anti aging) (envi1)	1.023	0.099	0.643	0.414	0.205

4. โมเดล การนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage)

โมเดล การนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Loading Factor) มีเพียงปัจจัยเดียว เนื่องจากปัจจัยจำนวน 2 ปัจจัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.5 จึงทำการตัดปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.5 ออก ดังนั้น โมเดลการนวด 3 แบบ จึงเพียงปัจจัยเดียว คือ

องค์ประกอบปัจจัย การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage) (stress2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.604) และมีค่าความผันแปรร่วมกันกับองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.364 ตามลำดับ

นอกจากนี้ มีปัจจัยจำนวน 2 ปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.5 ประกอบด้วย 1) การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib massage) (phy2) และ 2) การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage) (self6) ที่ถูกสกัดออกจากโมเดลการนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage) จึงเหลือเพียง 1 องค์ประกอบปัจจัย จากจำนวน 3 องค์ประกอบปัจจัย

จากผลการวิเคราะห์โดยการนำค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score Coefficient) ที่ได้จากการวิเคราะห์หามาสร้างสเกลองค์ประกอบขององค์ประกอบด้านการนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage) ได้ตั้งสมการเชิงเส้นตรง (Linear Equation) หรือ ผลรวมเชิงเส้น (Linear Combination) ดังนี้

$$Z_{F4} = + 0.096Z_{\text{stress2}}$$

ตารางที่ 4.17 ผลการแยกส่วนขององค์ประกอบปัจจัยด้านการนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage) ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

องค์ประกอบปัจจัยความรู้ ด้าน การนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage)	น้ำหนัก องค์ประกอบ			R ²	สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ประกอบ
	b	S.E.	Beta		
1) การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage) (stress2)	1.617	0.297	0.604	0.364	0.096

** หมายเหตุ ค่า Factor Loading < 0.50 จะถูกสกัดปัจจัยออกจากกลุ่มองค์ประกอบ ประกอบด้วยปัจจัย phy2, self6

5. โมเดล การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และ การโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox)

โมเดล การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และ การโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Loading Factor) ของปัจจัยทั้งหมด 3 ปัจจัย มีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยสามารถเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยจากมากไปหาน้อย คือ

1) องค์ประกอบปัจจัย ชิโอดารา (Shirodhrara) (stress8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.805) และมีค่าความผันแปรร่วมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.647 และ รองลงมา 2) องค์ประกอบปัจจัย การรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediatation therapy) (stress7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.671) และมีค่าความผันแปรร่วมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.45 และ รองลงมา 3) องค์ประกอบปัจจัย การนวดย่อยอาหาร (Digestion Massage) (stress4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด (Factor Loading = 0.633) และมีค่าความผันแปรร่วมกันกับองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์โดยการนำค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score Coefficient) ที่ได้จากการวิเคราะห์มาสร้างสเกลองค์ประกอบขององค์ประกอบด้านการนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และการโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox) ได้ตั้งสมการเชิงเส้นตรง (Linear Equation) หรือ ผลรวมเชิงเส้น (Linear Combination) ดังนี้

$$ZF_3 = + 0.329Z_{\text{stress8}} + 0.234Z_{\text{stress7}} + 0.154Z_{\text{stress4}}$$

ตารางที่ 4.18 ผลการแยกส่วนขององค์ประกอบปัจจัยด้านการนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และการโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox) ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

องค์ประกอบปัจจัยความรู้ ด้าน การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และ การโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox)	น้ำหนักองค์ประกอบ			R ²	สัมประสิทธิ์ คะแนน องค์ประกอบ
	b	S.E.	Beta		
1) ชิโรดารา (Shirodhara) (stress8)	1	0	0.80	0.64	0.329
2) การรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediation therapy) (stress7)	0.914	0.062	0.67	0.45	0.234
3) การนวดย่อยอาหาร (Digestion Massage) (stress4)	0.799	0.055	0.63	0.4	0.154

โมเดลองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียนที่ได้จากพัฒนาด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ขององค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary Order Confirmatory Factor Analysis) สามารถพิจารณาคัดเลือกเฉพาะปัจจัยที่มีความเหมาะสมเที่ยงตรง (Validity) โดยในการนำไปใช้วัดองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียนเพื่อให้ผู้สนใจนำผลการวิจัยไปใช้ศึกษาต่อ โดยจะต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ในกรณีที่มีค่าไม่ถึง 0.50 จะแสดงว่าไม่เหมาะสม โดยไม่คำนึงถึงเครื่องหมาย) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546 : 4-19) พบว่าตัวชี้วัดจำนวน 22 ตัวแปร จากทั้งหมด 25 ตัวแปร โดยการขจัดปัจจัยทิ้ง คือ 1) การนวดคอและบ่า (Back & neck massage) (self2) 2) การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib massage) (phy2) 3) การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage) (self6) และนำเสนอโมเดลองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน โดยเรียงจากกลุ่มปัจจัยจากมากไปหาน้อย ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 สรุปความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) ของโมเดลองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการ

เปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียนที่ได้จากพัฒนา ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ของ
องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary Order Confirmatory Factor Analysis)

องค์ประกอบปัจจัยของความสำคัญของ การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม)	น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)	ตัวชี้วัดที่ เหมาะสม
องค์ประกอบปัจจัยด้าน ทริทเม้นท์หลายทางเลือก (Multi-treatment)		
1) การนวดรักษาไมเกรน (Migrane massage) (stress3)	0.78	✓
2) การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost) (nutri3)	0.723	✓
3) การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery) (envi5)	0.677	✓
4) การรักษาด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery) (envi6)	0.657	✓
5) การทำโยคะ (Yoga) (phy3)	0.647	✓
6) สรีระวิทยา (Physiology) (phy5)	0.591	✓
7) การนวดไทย (Thai Massage) (self4)	0.529	✓
8) การปลูกผม (Hair transplant) (envi8)	0.506	✓
9) การนวดคอและบ่า (Back & neck massage) (self2)	0.466	✗
องค์ประกอบปัจจัยด้าน การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery)		
1) การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy) (self7)	0.889	✓
2) กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology) (self1)	0.848	✓
3) การนวดแบบอินเดียเฮดส์ (Indian Head Massage) (stress6)	0.679	✓
4) การนวดกระตุ้นต่อมน้ำเหลือง (Lymphatic drainage) (nutri8)	0.653	✓
5) การฝังเข็ม (Acupuncture) (nutri1)	0.641	✓
6) อาหารเพื่อการควบคุมอาหาร (Healthy and well-balanced diet food) (nutri2)	0.605	✓
7) การเต้นเพื่อการรักษา (Force Dancing) (nutri6)	0.534	✓

ตารางที่ 4.20 สรุปความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) ของโมเดลองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียนที่ได้จากพัฒนา ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ขององค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary Order Confirmatory Factor Analysis)

องค์ประกอบปัจจัยของความสำเร็จของ การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม)	น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)	ตัวชี้วัดที่ เหมาะสม
องค์ประกอบปัจจัยด้าน สมธิบำบัด ชิโดดารา และ นวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion)		
1) การโบท็อกซ์ (Botox) (envi4)	0.604	✓
2) การนวดกล้ามเนื้อ (Muscle massage) (phy7)	0.414	✓
3) การชะลอวัย (Anti aging) (envi1)	0.274	✓
องค์ประกอบปัจจัยด้านความรู้ด้าน การนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage)		
1) การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage) (stress2)		✓
2) การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib massage) (phy2)		✗
3) การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage) (self6)		✗
องค์ประกอบปัจจัยด้านความ การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และ การโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox)		
1) ชิโดดารา (Shirodhrara) (stress8)		✓
2) การรักษาด้วยสมธิบำบัด (Mediatation therapy) (stress7)		✓
3) การนวดย่อยอาหาร (Digestion Massage) (stress4)		✓

นอกจากนี้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) โมเดลองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพ ความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรี การค้าอาเซียน โดยทำการทดสอบข้อสมมติฐาน “โมเดลองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการ เปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์”

สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) พบว่า โมเดลองค์ประกอบของความสำเร็จของการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการ เปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ในภาพรวมจากค่าสถิติต่าง ๆ ที่ได้จาก การคำนวณ พบว่า สัดส่วนค่าสถิติไคสแควร์/ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (χ^2 / df) มีค่าเท่ากับ 1.805 ซึ่งน้อยกว่า 2 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเมื่อพิจารณาดัชนีกลุ่มที่กำหนดไว้ที่ระดับ มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 พบว่า ดัชนีทุกตัวได้แก่ GFI = 0.956 , AGFI = 0.927, CFI = 0.974, TLI = 0.961 ซึ่งผ่านเกณฑ์ ส่วนดัชนีที่กำหนดไว้ที่ระดับน้อยกว่า 0.08 พบว่า ดัชนี RMR = 0.052, RMSEA = 0.037 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่นเดียวกัน และ ดัชนี HOELTER(0.05) = 389 ผ่านเกณฑ์ ที่กำหนดต้องมากกว่า 200 จึงสรุปได้ว่า โมเดลองค์ประกอบการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ที่ได้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. เพื่อสำรวจสภาพและความคิดเห็นของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในปัจจุบัน

2. เพื่อสำรวจสภาพและแนวทางการให้บริการของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในประเทศไทย

3. เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่างชาติเกี่ยวกับรูปแบบการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมของประเทศไทย

4. เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ที่เหมาะสมของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน การวิจัยครั้งนี้ วิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตลอดจน การใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่จะทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาครัฐกับธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาคเอกชน ตัวแทนของผู้บริหารหรือผู้จัดการสปาและสุขภาพความงาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์ด้านสปาและสุขภาพความงาม ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติชาวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทย ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลจากสำนักงานสถิติกรมการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2555 พบว่า มีจำนวนเท่ากับ 1,523,782 คน ซึ่งจากการคำนวณสูตร Taro Yamane ได้เท่ากับ 399.99 จึงใช้ประชากรนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ การพัฒนาการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของผู้ประกอบการ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีสปาและสุขภาพความงาม การทดสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามใช้วิธีการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบตามเทคนิค Item Objective Congruent (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.86 และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหา Alpha Coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Reliability) 0.928 ของแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม)

การวิจัยครั้งนี้ วิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตลอดจน การใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่จะทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาครัฐกับธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของภาคเอกชน ตัวแทนของผู้บริหารหรือผู้จัดการสปาและสุขภาพความงาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์ด้านสปาและสุขภาพความงาม ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทย ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลจากสำนักงานสถิติกรมการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2555พบว่า มีจำนวนเท่ากับ 1,523,782 คน ซึ่งจากการคำนวณสูตร Taro Yamane ได้เท่ากับ 399.99 จึงใช้ประชากรนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ การพัฒนาการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ของผู้ประกอบการ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีสปาและสุขภาพความงาม การทดสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามใช้วิธีการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบตามเทคนิค Item Objective Congruent (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.86 และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหา Alpha Coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Reliability) 0.928 ของแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในการใช้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ โดยใช้กลยุทธ์ที่ทำให้รัฐบาลประสบความสำเร็จในการดำเนินงานทางด้านการลดภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพนักท่องเที่ยวต่างชาติ แนวคิดการจัดการธุรกิจสปาสามารถสรุปได้ดังนี้ ประกอบด้วย 1) Emotional + Self Actualization 2) Spiritual + Self Esteem 3) Social+ Belongingness +Love 4) Intellectual/Occupational +Safety Security 5) Physical +Needs of the Body ทฤษฎี Wellness Healing ได้แก่ 1) Self responsibility 2) Nutritional Awareness/Healthy Living 3) Stress Management 4) Physical fitness 5) Environmental 6) Sensitivity และ Wellness Therapy ได้แก่ 1) Acupuncture 2) Aromatherapy ได้แก่ 1) Self responsibility 2) Nutritional Awareness/Healthy Living 3) Stress Management 4) Physical fitness 5) Environmental 6) Sensitivity และ Wellness Therapy ได้แก่ 1) Acupuncture 2) Aromatherapy 3) Beauty care 4) Facial 5) Exercise and diet 6) Herbal healing 7) Home therapy 8) Massage 9) Spa treatment

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอเพิ่มเติมตามทฤษฎี และ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การกำหนดโมเดลการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน สถิติที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบแบบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เพื่อศึกษาโครงสร้างของตัวแปรและลดจำนวนตัวแปรเดิมที่มีอยู่ร่วมกัน โดยที่จำนวนองค์ประกอบรวมที่หาได้จะมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนตัวแปรนั้น และทำให้ทราบว่ามียังองค์ประกอบร่วมอะไรบ้าง และมีตัวแปรใดบ้างอยู่ในองค์ประกอบร่วมนั้น โดยใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบโดยวิธี (Varimax) หรือการหมุนแกนองค์ประกอบที่ยังคงทำให้ปัจจัยต่างๆ

ตั้งฉากกัน (กัลยา วานิชย์บัญชา , 2546) จากนั้นจะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อยืนยันตัวบ่งชี้องค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ ในโมเดลการวัด (Measurement model) ของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ จากน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM)

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน” สรุปผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและคุณลักษณะของผู้ใช้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะผู้ให้บริการด้านปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้ คุณลักษณะของผู้ใช้บริการ สปาและสุขภาพความงามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 51 – 60 ปี สัญชาติ Europe อาชีพพนักงานผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่ เอกชน ระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน \$1291 – \$1612 หรือสถานภาพโสด

ตอนที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

Factor 1 คือ การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery) ประกอบด้วย จำนวน 7 ตัวแปร โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากไปน้อย

1. กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology) (self1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.855

2. การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy) (self7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.835

3. การนวดแบบอินเดียเฮดส์ (Indian Head Massage) (stress6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.726

4. อาหารเพื่อการควบคุมอาหาร (Healthy and well-balanced diet food) (nutri2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.708

5. การนวดกระตุ้นต่อมน้ำเหลือง (Lymphatic drainage) (nutri8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.704

6. การฝังเข็ม (Acupuncture) (nutri1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.688

และ 7. การเต้นเพื่อการรักษา (Force Dancing) (nutri6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.598 ตามลำดับ

Factor 2 คือ ทริทเม้นท์หลายทางเลือก (Multi-treatment) ประกอบด้วย จำนวน 9 ตัวแปร โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากไปน้อย

1. การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery) (envi5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.778

2. การรักษาด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery) (envi6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.657
3. การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost) (nutri3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.651
4. การนวดรักษาไมเกรน (Migrane massage) (stress3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.644
5. การนวดคอและบ่า (Back & neck massage) (self2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.618
6. สรีระวิทยา (Physiology) (phy5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.609
7. การปลูกผม (Hair transplant) (envi8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.588
8. การนวดไทย (Back & neck massage) (self4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.588
- และ 9. การทำโยคะ (Yoga) (phy3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.544 ตามลำดับ

Factor 3 คือ สมาธิบำบัด ชิโอดาราและนวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion) ประกอบด้วย จำนวน 3 ตัวแปร โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากไปน้อย

1. ชิโอดารา (Shirodhrara) (stress8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.79
2. การนวดย่อยอาหาร (Digestion Massage) (stress4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.765
3. การรักษาด้วยสมาธิบำบัด (Mediatation therapy) (stress7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.762 ตามลำดับ

Factor 4 คือ การนวด 3 แบบ (Maximize tri-massage) ประกอบด้วย จำนวน 3 ตัวแปร โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากไปน้อย

1. การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage) (self6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.777
2. การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage) (stress2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.506
3. การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib massage) (phy2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.422 ตามลำดับ

Factor 5 คือ การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และการโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox) ประกอบด้วย จำนวน 3 ตัวแปร โดยเรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากไปน้อย

1. การนวดกล้ามเนื้อ (Muscle massage) (phy7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.681
2. การชะลอวัย (Anti aging) (envi1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.67
3. การโบท็อกซ์ (Botox) (envi4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = 0.648 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ สามารถสรุปความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ออกเป็น จำนวน 5 กลุ่มองค์ประกอบ และสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้ร้อยละ 58.106 โดยมี กลุ่มองค์ประกอบที่ 1 คือ Factor 1 ได้แก่ การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery) กลุ่มองค์ประกอบที่ 2 คือ Factor 2 ได้แก่ ทรีทเม้นท์หลายทางเลือก (Multi-treatment) กลุ่มองค์ประกอบที่ 3 คือ Factor 3 ได้แก่ การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และ การโบท็อกซ์ (Muscle, Anti-aging and Botox) กลุ่มองค์ประกอบที่ 4 คือ Factor 4 ได้แก่ การ

ขนาด 3 แบบ (Maximize tri-massage) และ กลุ่มองค์ประกอบที่ 5 คือ Factor 5 ได้แก่ สมาธิบำบัด ชิ โดดาราและนวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion) สามารถ อธิบาย ความแปรปรวนของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่ร้อยละ 19.124, 16.278, 8.697, 7.064, และ 6.944 ตามลำดับ

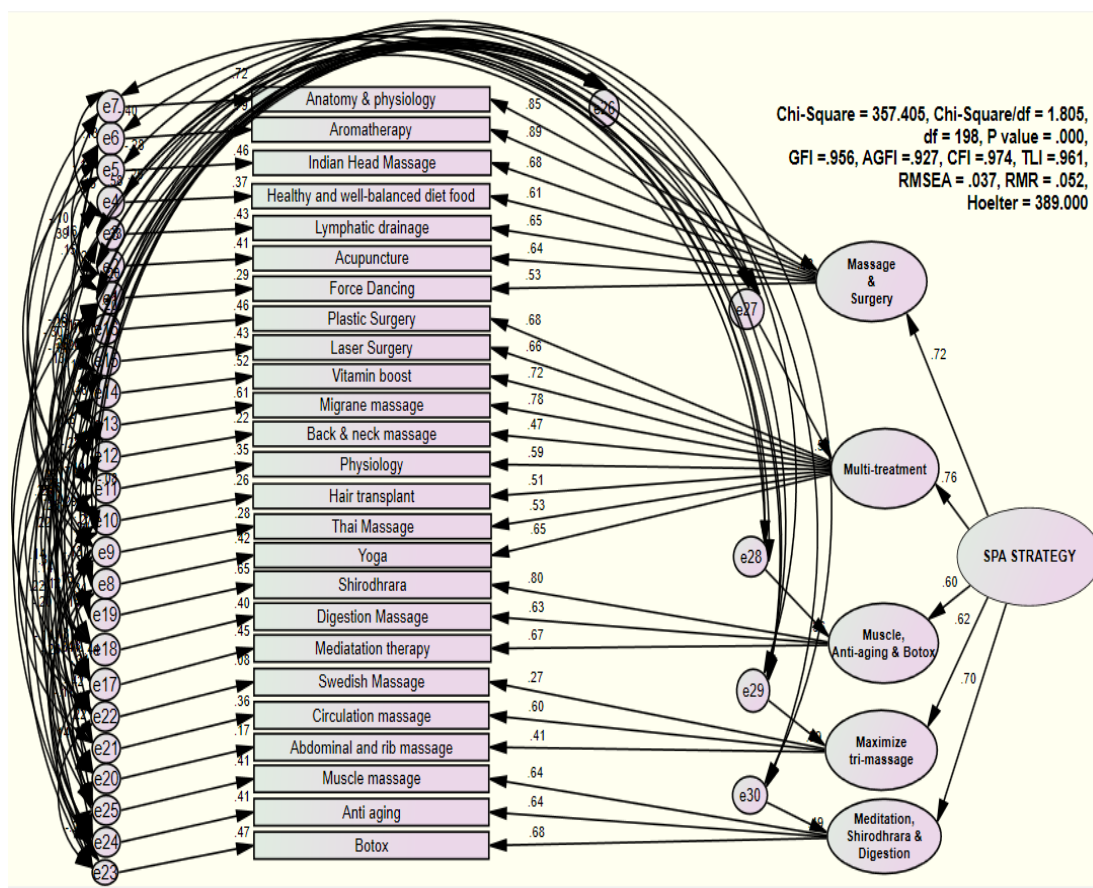
ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

1. ผลการทดสอบสมมติฐานโมเดลองค์ประกอบรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปา และสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) พบว่า โมเดลองค์ประกอบของความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ในภาพรวมจากค่าสถิติต่าง ๆ ที่ได้จากการคำนวณพบว่า สัดส่วนค่าสถิติไคสแควร์/ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (χ^2 / df) มีค่าเท่ากับ 1.805 ซึ่งน้อยกว่า 2 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเมื่อพิจารณาดัชนีกลุ่มที่กำหนดไว้ที่ระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 พบว่า ดัชนีทุกตัวได้แก่ GFI = 0.956 , AGFI = 0.927, CFI = 0.974, TLI = 0.961 ซึ่งผ่านเกณฑ์ ส่วนดัชนีที่กำหนดไว้ที่ระดับน้อยกว่า 0.08 พบว่า ดัชนี RMR = 0.052, RMSEA = 0.037 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่นเดียวกัน และ ดัชนี HOELTER(0.05) = 389 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า 200 จึงสรุปได้ว่า โมเดลองค์ประกอบการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ที่ได้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปได้ว่า โมเดลองค์ประกอบรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์” จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ภาพที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

3. ผลการทดสอบสมมติฐานความไม่มีความแปรเปลี่ยนของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าความแตกต่างของค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 139.827 (367.889-338.670=29.219) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P value<0.05) เมื่อค่าองศาอิสระ (Degree of Freedom) เท่ากับ 0 (332-330=2) สรุปได้ว่า มีความแปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หรือ รูปแบบโมเดลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน กลุ่มลูกค้าที่ใช้บริการสปาและสุขภาพความงามมีความแตกต่างกันชัดเจนถึงร้อยละ 95 เป็นอย่างน้อย (P-value = 0.000)

สรุปได้ว่า มีความแปรเปลี่ยนของโมเดลองค์ประกอบรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินโมเดล
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการ
เปิดเสรีการค้าอาเซียน จากผลการวิจัย

ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญภาคเอกชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการ
ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้า
อาเซียนจำนวน 10 ท่านได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม 10 แห่ง นายกสมาคม
ธุรกิจท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกสมาคมสปา
ไทย ประเมินโมเดลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพ
ทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียนดังนี้

ตารางที่ 5.1 ผลการประเมินการนำไปประยุกต์ของโมเดลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและ
สุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ผลการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน			
ผู้ประเมินกลยุทธ์	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม			
ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่ 1	✓		ควรศึกษาเชิงลึกต่อไปถึงโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ลูกค้าชื่นชอบมากที่สุด เพื่อนำไปปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่
ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่ 2	✓		การให้ความสำคัญเรื่องความคุ้มค่าของราคาและการให้บริการเป็นเรื่องที่สำคัญมาก
ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่ 3	✓		-
ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่ 4	✓		-
ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่ 5	✓		ควรช่วยผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่ต่างๆ ประชาสัมพันธ์ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่ ผ่าน Roadshow

ผู้ประเมินกลยุทธ์	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและ สุขภาพความงามร้านที่ ที่ 7	✓		-
ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและ สุขภาพความงามร้านที่ ที่ 8	✓		
ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและ สุขภาพความงามร้านที่ ที่ 9	✓		-
ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและ สุขภาพความงามร้านที่ ที่ 10	✓		ควรหาวิธีจัดการลูกค้าที่ชอบ compliant
ผู้เชี่ยวชาญ			-
1)นายกสมาคมอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	✓		-
2)นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย	✓		-
3) นายกสมาคมสปาไทย	✓		

ตารางที่ 5.1 ผลการประเมินการนำไปประยุกต์ของโมเดลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

ผู้เชี่ยวชาญด้านสปาและสุขภาพความงามทุกท่าน ประเมินว่าโมเดลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (สปาและสุขภาพความงาม) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ที่ได้จากการวิจัย มีความเหมาะสมในการนำกลยุทธ์การตลาดที่ได้จากการวิจัยมาประยุกต์ใช้จริงในการบริการของธุรกิจ สปาและสุขภาพความงามได้

ผู้เชี่ยวชาญด้านสปาและสุขภาพความงามได้แก่ นายกสมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และนายกสมาคมสปาไทย ประเมินว่าโมเดลที่ใช้บริการสปาและสุขภาพความงามที่ได้จากการวิจัย มีความเหมาะสมในการนำกลยุทธ์จากการวิจัยมาประยุกต์ใช้จริงในการบริการของธุรกิจสปาและสุขภาพความงามได้

ผู้เชี่ยวชาญผู้เชี่ยวชาญด้านสปาและสุขภาพความงามทุกท่านประเมินว่าโมเดล ที่ได้จากการวิจัยมีความเหมาะสมในการนำกลยุทธ์การตลาดที่ได้จากการวิจัยมาประยุกต์ใช้จริงในการบริการสปาและสุขภาพความงามสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

อภิปรายผล

การอภิปรายผล ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาดังได้สรุปในหัวข้อที่ผ่านมา อภิปราย โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้รวบรวมจากการทบทวนวรรณกรรม โดยกำหนดประเด็นการ อภิปรายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เป็นรายข้อ ซึ่งประกอบด้วย

1. สภาพทั่วไปของสปาและสุขภาพความงามที่บริการสปาและสุขภาพความงามเพื่อ สร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน (ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนของผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามที่ ให้บริการนักท่องเที่ยว พบว่า สภาพของธุรกิจสปาและสุขภาพความงามในปัจจุบันเป็นธุรกิจที่มีการ แข่งขันสูง เนื่องจากมีสปาและสุขภาพความงามที่เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยสภาพทั่วไปของสปา และสุขภาพความงามส่วนใหญ่เป็นสปาแบบ day spa ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาใช้บริการใน ประเทศไทย จุดแข็งของสปาและสุขภาพความงามตามผลการวิเคราะห์ตามทฤษฎี diamond model ด้านเงื่อนไขของปัจจัยผลิต (Factor Condition) ร่วมกับการ SWOT พบว่า การให้พบว่าเงื่อนไขของ ปัจจัยการผลิตผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม คือ การที่ผู้ประกอบการจะต้องมีใบ ประกอบอาชีพด้านแพทย์แผนไทย หรือมีใบประกอบคุณวุฒิวิชาชีพของผู้ประกอบการสปา มี ผู้เชี่ยวชาญในการคุมสถานประกอบการ มีสถานที่และมีพนักงานเพียงพอกับจำนวนผู้รับบริการ โดย เจ้าหน้าที่ต้องผ่านการฝึกอบรมมาแล้วเป็นอย่างดี โดยผ่านการเรียนวิชาพื้นฐานวิชากายวิภาค ศาสตร์และสรีระวิทยา และเรียนวิชาอื่นๆเช่น การนวดอินเดียนเฮท โยคะ ฯลฯ

อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสปาและสุขภาพความงาม ได้แก่ ธุรกิจสายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ฯลฯ ทำให้เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Condition) ร่วมกับการ SWOT พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่เปิดตัวใหม่จะต้องอาศัยความ พยายามในการสร้างชื่อ เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่เปิดมานานจะมี ฐานนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการสูง เนื่องจากเป็นธุรกิจบริการที่ลูกค้าใช้แล้วมักจะเกิดการพูดปากต่อปาก และกลับไปใช้ซ้ำๆ ทำให้กลุ่มลูกค้าชาวต่างชาติที่เดินทางมาพักผ่อนในวันหยุด นอกจากนี้บริบทของการ แข่งขันและกลยุทธ์ของผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม (Context for Firm Strategy, Structure and Rivalry) ขึ้นอยู่กับการวางแผนการตลาด ได้แก่ การสร้างโปรแกรมสปาและสุขภาพ ความงามที่หลากหลาย การโฆษณาผ่านสื่อที่ทันสมัย ราคาที่สมเหตุสมผล การนำอัตลักษณ์ของการ นวดไทยมาสร้างจุดขาย ความคุ้มค่าของสินค้าและบริการ และการสร้างตราสินค้า (Branding)

นอกจากนี้การรวมตัวของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจ จะส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้ โดยต้องเริ่มต้นจากหน่วยที่เล็กที่สุดของระบบ เศรษฐกิจ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม ซึ่งหากผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม สามารถเพิ่มผลผลิตของตนให้สูงขึ้นได้ โดยเฉพาะจากการเพิ่มขึ้น ของผลิตภาพแรงงาน (Productivity) ไม่ใช่จากการลดต้นทุนเพียงอย่างเดียว ย่อมอยู่ในสภาพที่ได้เปรียบ คู่แข่งขัน และหากหลายๆ ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม ในอุตสาหกรรมมีผลิตภาพเพิ่มขึ้น ก็ย่อมส่งผลให้อุตสาหกรรมนั้นๆ มีความสามารถเพิ่มมากขึ้นและเมื่อหลายๆ อุตสาหกรรมในประเทศมีผลิตภาพเพิ่มขึ้น ก็จะนำไปสู่ การยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้สูงขึ้นได้

2.สภาพและแนวทางการให้บริการของผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงาม (Wellness) ในประเทศไทย(ตอบตามวัตถุประสงค์ที่ 2)

S จุดแข็ง	W จุดอ่อน	O โอกาส	T อุปสรรค
<p>จุดแข็งของสปาและสุขภาพความงาม พบว่า การให้พบว่าเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจระหว่างคือการมีเครือข่ายทางธุรกิจต้นทางและปลายทาง ปัจจุบันมีการสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศที่จะเดินทางไปปลายทาง ทำให้มีเครือข่ายและความสัมพันธ์เชิงธุรกิจมากกว่าการทำเพียงแค่ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม</p>	<p>ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่เปิดตัวใหม่จะต้องอาศัยความพยายามในการสร้างชื่อ เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงามร้านที่ที่เปิดมานานจะมีฐานนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการสูง เนื่องจากเป็นธุรกิจบริการที่ลูกค้าใช้แล้วมักจะไม่ค่อยเปลี่ยน ทำให้การรับรู้ยังอยู่ในวงแคบๆ กลุ่มลูกค้าชาวต่างชาติที่เดินทางมาพักผ่อนในวันหยุดนอกจากนี้บริบทของการแข่งขันและกลยุทธ์ของผู้ประกอบการธุรกิจสปาและสุขภาพความงาม (Context for Firm Strategy, Structure and Rivalry) ขึ้นอยู่กับการวางแผนการตลาด ได้แก่ การสร้างโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่หลากหลาย การโฆษณาผ่านสื่อที่ทันสมัย ราคาที่สมเหตุสมผล การนำอัตลักษณ์ของการนวดไทยมาสร้างจุดขาย นอกจากนี้การสร้างความคุ้มค่าของสินค้าและบริการยังเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องทำควบคู่กับการสร้างตราสินค้า (Branding)</p>	<p>การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทยพบว่าควรมีการร่วมมือกันในเชิงนโยบาย โดยรัฐบาลเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างกันก่อน จากนั้นภาครัฐบาลมอบหมายหน้าที่การประชาสัมพันธ์ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งทำหน้าที่เป็นประตูหน้าด้านในการประชาสัมพันธ์ ด้านสื่อต่างๆให้กับทั้ง 2 ประเทศ โดยสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน โดยการประสานกันระหว่างสปาและสุขภาพความงามต้นทางและปลายทาง ผลการวิเคราะห์ตามทฤษฎี diamond model ด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related & Supporting Industries) พบว่าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสปาและสุขภาพความงาม ได้แก่ ธุรกิจสายการบิน โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ฯลฯ</p>	<p>ปัจจุบันทั้งประเทศไทยประสบปัญหาทางการเมืองที่เป็นปัจจัยภายในและไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศสูญหายไป</p>

3. ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่างชาติเกี่ยวกับรูปแบบการดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวม(ตอบตามวัตถุประสงค์ที่ 3)

คุณลักษณะของผู้ใช้พฤติกรรมการใช้สปาและสุขภาพความงาม

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคลผู้ใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม

1) ปัจจัยส่วนบุคคลผู้ใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม

1. คุณลักษณะผู้ใช้บริการด้านปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้ คุณลักษณะของผู้ใช้บริการสปาและสุขภาพความงามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 51 – 60 ปี สัญชาติ Europe การศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 40,000 -50,000 บาท สถานภาพโสด

2.2 พฤติกรรมการใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม

1) พฤติกรรมการใช้บริการสปาและสุขภาพความงามของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ประเภทของนักท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย 3 อันดับแรก พบว่า 1) ประเภทของนักท่องเที่ยว แบบกลุ่ม (Group) มีอัตราส่วนร้อยละ 34.2 % 2) ประเภทของนักท่องเที่ยว แบบบุคคลสำคัญ (Very Important Person:VIP) มีอัตราส่วนร้อยละ 28.7% 3) ประเภทของนักท่องเที่ยว แบบส่วนตัว (Foreign Individual Tourism: FIT) มีอัตราส่วนร้อยละ 15.8%

ความสัมพันธ์ของ ความถี่โดยเฉลี่ยในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย อันดับแรก พบว่า 1) ประเภทของนักท่องเที่ยว 1-2 ครั้งต่อปี มีอัตราส่วนร้อยละ 52.3% 2) ประเภทของนักท่องเที่ยว 3-4 ครั้งต่อปี มีอัตราส่วนร้อยละ 26.7 % 3) ประเภทของนักท่องเที่ยว 5-6 ครั้งต่อปี มีอัตราส่วนร้อยละ 16.8% ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ ความถี่โดยเฉลี่ยในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย 3 อันดับแรกพบว่า 1) งบประมาณในการใช้จ่ายในบริการสปา น้อยกว่า 20,000 บาท มีอัตราส่วนร้อยละ 30.5 % 2) งบประมาณในการใช้จ่ายในบริการสปา 35,001 - 45,000 บาท มีอัตราส่วนร้อยละ 27.8 % 3) งบประมาณในการใช้จ่ายในบริการสปา 20,001 - 35,000 บาท มีอัตราส่วนร้อยละ 24.5% ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของ ระยะเวลาที่ใช้บริการสปาจำนวน กับ ผู้ประกอบการสปาและสุขภาพความงามประเทศไทย 3 อันดับแรก พบว่า 1) ระยะเวลาที่ใช้บริการสปาจำนวน 3 - 4 วัน มีอัตราส่วนร้อยละ 51.2% 2) ระยะเวลาที่ใช้บริการสปาจำนวน 1 - 2 มีอัตราส่วนร้อยละ 32.2% 3) ระยะเวลาที่ใช้บริการสปาจำนวน 5 - 6 วัน มีอัตราส่วนร้อยละ 9% ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านผู้มีอิทธิพลในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้ง 3 อันดับแรก พบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = 4.12 ระดับความสำคัญมาก 2) ความมีชื่อเสียงในบริษัทนำเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = 3.8 ระดับความสำคัญมาก มี 3) คู่รัก มีค่าเฉลี่ย = 3.41 ระดับความสำคัญ ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านช่องทางการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม 3 อันดับแรก พบว่า 1) การพูดปากต่อปาก ($\bar{X}$ =4.18) ระดับความสำคัญมาก มี 2) โบรชัวร์ ($\bar{X}$ =3.83) ระดับความสำคัญมาก 3) ภูเก็ต ($\bar{X}$ = 3.81) ระดับความสำคัญมาก ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านช่องทางการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม 3 อันดับแรก พบว่า 1) การจัดโปรแกรมของสปาและสุขภาพความงามน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.05$) ระดับความสำคัญมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen, Liu and Chang (2013) ที่กล่าวว่า การจัดโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่หลากหลายและน่าสนใจเป็นจุดเด่นในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับสถานประกอบการ 2) ความหลากหลายของการจัดโปรแกรมของสปาและสุขภาพความงาม ($\bar{X} = 3.96$) ระดับความสำคัญมาก 3) มีความมั่นใจในการให้บริการด้านความปลอดภัย เนื่องจากมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ดูแลตลอดเวลา ($\bar{X} = 3.91$) ระดับความสำคัญมาก ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านโปรแกรมสปาและสุขภาพความงาม 3 อันดับแรก พบว่า 1) การนวดไทย (Thai Massage) ($\bar{X} = 4.49$) ระดับความสำคัญมากที่สุด 2) การนวดสวีดิช (Swedish Massage) ($\bar{X} = 4.33$) ระดับความสำคัญมากที่สุด 3) การนวดน้ำมัน (Aromatherapy) ($\bar{X} = 3.17$) ระดับความสำคัญมาก ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่โน้มน้าวใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย 3 อันดับแรก พบว่า 1) ความปลอดภัยและสะดวกของการใช้บริการสปาและสุขภาพความงาม (The Convenience and safety of wellness services) ($\bar{X} = 4.13$) ระดับความสำคัญมาก 2) การจัดโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่หลากหลาย (The various Wellness Services Program) ($\bar{X} = 4.13$) ระดับความสำคัญมาก 3) การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ของสปาและสุขภาพความงามที่ทันสมัย (The up to date advertisement of the wellness services) ($\bar{X} = 3.4$) ระดับความสำคัญมาก ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านประเภทของโปรแกรมสปาและสุขภาพความงามที่ใช้บริการ 3 อันดับแรก พบว่า 1) การนวดไทย (Spa Massage) ($\bar{X} = 4.24$) ระดับความสำคัญมากที่สุด 2) การดูแลโภชนาการ และอาหารเพื่อสุขภาพ (Nutritional Awareness /Healthy Living) ($\bar{X} = 3.72$) ระดับความสำคัญมาก 3) ดูแลศัลยกรรมเสริมความงาม (Cosmetic/Surgery Care) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.67$) ระดับความสำคัญมาก ตามลำดับ

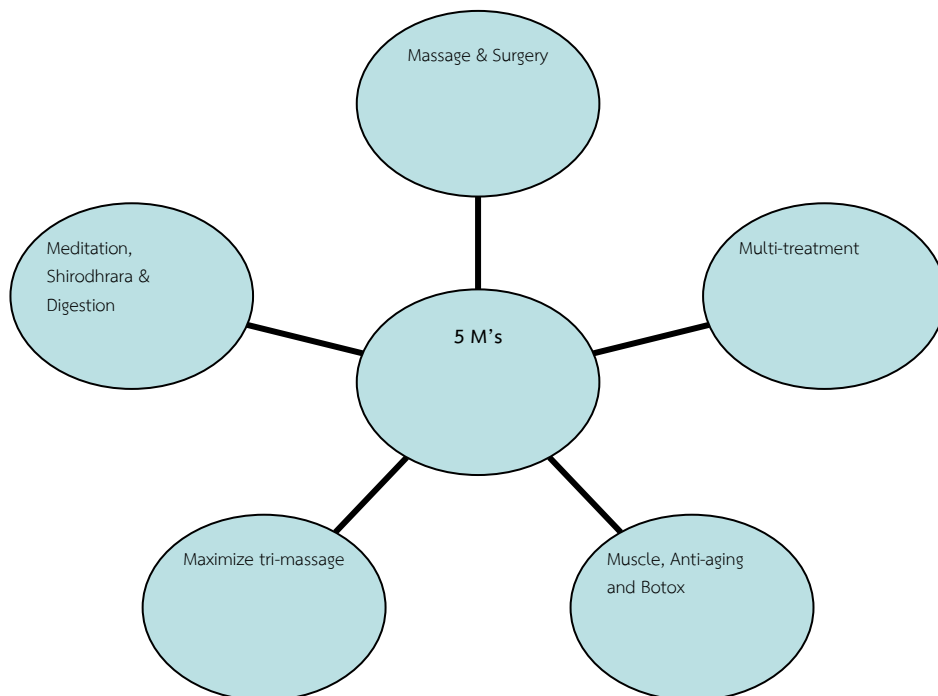
4. ตัวแบบของผู้ใช้บริการสปาและสุขภาพความงามที่ค้นพบของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน (ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4)

จากตัวแบบของสปาและสุขภาพความงามสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียนได้ จากการใช้การพัฒนาในรูปแบบธุรกิจสปาและสุขภาพความงามซึ่งได้แก่ “5 Ms” เนื่องจากผู้ประกอบการสามารถนำกลยุทธ์ที่ได้ไปปรับใช้กับการประกอบธุรกิจเพื่อให้ส่งเสริมความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจ

4.1 ตัวแบบของผู้ใช้บริการสปาและสุขภาพความงามที่ค้นพบของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียนที่ค้นพบ คือ 5 M's

- M = Massage & Surgery
- M = Multi-treatment
- M = Muscle, Anti-aging and Botox
- M = Maximize tri-massage
- M = Meditation, Shirodhara & Digestion

ภาพที่ 5.2 ตัวแบบของผู้ใช้บริการสปาและสุขภาพความงามที่ค้นพบของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน

1) การนวดและศัลยกรรม (Massage & Surgery ประกอบด้วย 1) กายวิภาคศาสตร์และสรีระวิทยา (Anatomy & physiology) เป็นการศึกษาเบื้องต้นที่ก่อนที่จะทำให้ผู้ให้บริการมีความเป็นมืออาชีพ มีความน่าเชื่อถือ สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวว่าผู้นวดเป็นผู้มีความรู้และการนวดครั้งนั้นๆจะเป็นการนวดบำบัดโรคมากกว่าการนวดแล้วเกิดโรคจากการรู้ไม่จริง 2) การรักษาด้วยอะโรมา (Aromatherapy) เป็นการนวดด้วยการใช้กลิ่นบำบัดที่สกัดมาจากธรรมชาติ เช่น ดอกกุหลาบ ดอกมะลิ

ตะไคร้ ฯลฯ เป็นการนวดด้วย เทคนิคการลูบวนและเคล้นคลึงเท่านั้น แต่จะมีการใช้น้ำมันหอมระเหย (Essential oil) ที่สกัดจากพืช สมุนไพร มีกลิ่นหอม และมีคุณสมบัติทางยา โดยได้จากการสกัดสารที่ได้จากสมุนไพรต่างๆ ที่เป็น การสกัดด้วยไอน้ำหรือการบีบคั้นจากส่วนต่างๆ ของพืช เช่น ดอก ใบ กิ่งก้าน เปลือก เมล็ด ราก และยางเพื่อก่อให้เกิดความผาสุกของสุขภาพ 4 อย่าง ได้แก่ สุขภาพทางจิตใจ สุขภาพทางสังคม สุขภาพทางอารมณ์ และสุขภาพทางจิตวิญญาณ โดยการสูดดมจากขวดน้ำมันหอมระเหย โดยประโยชน์นั้น จะช่วยให้ระบบหายใจดีขึ้น บำบัดอาการหลอดลมอักเสบ บำบัดอาการหวัด ช่วยขจัดความอ่อนล้าของจิตใจและร่างกาย ช่วยลดความตึงเครียดและความกลัว ช่วยให้จิตใจสงบ 3) การนวดแบบอินเดียเฮดส์ (Indian Head Massage) เป็นเทคนิคการนวดศีรษะตามแบบอินเดียโบราณ เพื่อรักษาและบรรเทาอาการปวดศีรษะ การนวดศีรษะช่วยให้ผ่อนคลายประสาทรับความรู้สึก ซึ่งบริเวณที่นวดควรชุ่มไปด้วยน้ำมันนวดไปตามทิศทางขั้วของผมแต่ละเชื้อชาติอาจมีแนวขั้วผมที่แตกต่างกันไป(วนินทร์ หงสกุล, 2546; Andrews, 2014;Bertsch & Ostermann, 2011; Dustin, Bricker, & Schwab, 2009; Moscardo, 2011; Smith& Kelly, 2006; Kelly, 2010)

2) ทรีทเม้นท์หลายทางเลือก (Multi-treatment) ประกอบด้วย 1) การทำศัลยกรรม (Plastic Surgery) หรือการผ่าตัดเพื่อเสริมความงามโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านศัลยกรรม โดยเป็นการทำเฉพาะส่วนที่ผู้รับบริการยังไม่พอใจในหน้าตาไม่พอใจวัยระบอบบางอย่างของตนเอง (Smith& Kelly, 2006; Kelly, 2010 2) การรักษาด้วยการเลเซอร์ (Laser Surgery) เป็นการทำให้เสริมความงามโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านศัลยกรรมในกรณีที่มีปัญหาบางอย่าง เช่น ใบหน้าเป็นกระ เป็นฝ้า ลบรอยแผลเป็น ฯลฯ เพื่อให้ชะลอวัยลง 3) การใช้วิตามินในการดูแลสุขภาพ (Vitamin boost) เป็นการรับประทานวิตามินต่างๆ เพื่อชะลอวัย ลดความเหี่ยวของร่างกาย อีกทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะของผู้ป่วย เช่นหากขร่างกายขาดวิตามินใดก็ให้รับประทานวิตามินนั้นๆ เข้าไปพร้อมกับอาหารที่ต้องเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ลดไขมัน เพื่อให้วิตามินดูดซับได้ดี(Bertsch and Ostermann, 2011; Dustin, Bricker, & Schwab, 2009; Mangla, 2015; Moscardo, 2011; Nunes, 2015; Smith & Kelly, 2006; Kelly, 2010)

-----M-----
Muscle, Anti-aging and Botox

3) การนวดคลายกล้ามเนื้อ การชะลอวัย และการโบท็อกซ์ ประกอบด้วย 1) การนวดคลายกล้ามเนื้อ (Muscle Massage) เป็นการนวดโดยการเคลื่อนไหวมือ ซึ่งโดยพื้นฐานทั่วไปจะมีการลูบวน การคลึง คลึง การสับตบ หรือ ปั่น และการสั่นมือ เน้นการนวดเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อในส่วนต่างๆ ของร่างกาย 2) การชะลอวัย (Anti-aging) คือการทำให้ดูอ่อนเยาว์ เป็นทริทเมนต์ที่ทำให้ผิวหนังนั้นคืนสู่ความอ่อนเยาว์และชะลอการแก่ก่อนวัย สุขวิญ์ ปรัชญาปารมิตา (2541) และ 3) การโบท็อกซ์ (Botox) การโบท็อกซ์ หรือโบทูลินัม ท็อกซิน เป็นการรักษาด้วยการใช้โปรตีนชนิดหนึ่ง มีฤทธิ์ทำให้กล้ามเนื้อคลายตัว จะทำให้รอยเหี่ยวย่นขยับออกและคลายออกในระยะเวลาที่รวดเร็ว (Brown, 2010; Kelly, 2010;Voigt et al., 2011)

-----M-----
Maximize tri-massage

4)การนวด 3 แบบ Maximize tri-massage ประกอบด้วย 1) การนวดแบบผสมผสาน (Swedish Massage) เป็นการนวดคลาสสิกประเภทหนึ่ง เป็นสไตล์การ นวดที่หนักหน่วง และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเพิ่มพลังงาน เสริมสร้างความแข็งแรง ทำให้ระบบในการหมุนเวียนโลหิตดี ทำให้เกิดความผ่อนคลายและความสบายใจ ลักษณะเด่นของการนวด สวีดิชตรงที่มีการจับพลิกแพลงในแบบต่างๆ มากมาย เช่น เอฟเฟลอเรจ (Effeurage)เป็นการนวดเบา ๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนผิว หรือที่อยู่ลึก ประกอบด้วยการลูบแบบที่หมุนวนเข้าไปหาหัวใจเพื่อเพิ่มการหมุนเวียนโลหิต กับการลูบแบบหมุนวนสลับกันไปทางซ้ายที ขวาที และการลูบวนเป็นวงเกลียว ซึ่งจะกระตุ้นการหมุนเวียนของโลหิตที่ผิวหน้า เพ็ทริสเสจ (Petrissage) เป็นการขยำ นั่นก็คือกล้ามเนื้อจะถูกยกขึ้นดึงให้ห่างออกมาจากกระดูก แล้วบีบ การขยำนี้อาจกระตุ้นการหมุนเวียนโลหิตในเส้นโลหิตที่อยู่ลึกลงไป รวมทั้งการหมุนเวียนของน้ำเหลือง และเป็นการให้กล้ามเนื้อได้ออกกำลังกาย เทปอเตเมนต์ (Tapotement) หรือการลูบแบบเคาะ โดยการตีแบบแบมือ ท่อมือ หรือ ตบเบาๆ ลงที่กล้ามเนื้อและประสาท ทำให้เกิดความสงบ ฟริคชัน (Friction) เป็นการออกแรงกดลงไปบนเนื้อเยื่อการนวดทำนี้ทำให้อุณหภูมิในบริเวณที่ถูกนวดสูงขึ้น และมีประโยชน์ในการทำให้เอ็นหรือพังผืดที่ยึดติดกันได้แยกออกจากกัน ไวเบรชัน (Vibration) เป็นการนวดซึ่งจะมีการเขย่าหรือการเคลื่อนไหวอย่างมีจังหวะ ในระดับความเร็วต่าง ๆ กัน ทำให้เกิดคลื่นความสั่นสะเทือน และผลของการสั่นสะเทือนนี้จะรู้สึกได้ที่บริเวณผิว หรือ ที่บริเวณซึ่งอยู่ลึกลงไปบนเนื้อเยื่อของกล้ามเนื้อ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความแรงความสั่นสะเทือน ประโยชน์ของการนวดสวีดิช คือ บรรเทาอาการปวดหรือขัดกล้ามเนื้อ ลดความเครียด ลดการบวม และทำให้มีความรู้สึกสบายขึ้นทั่วร่างกาย

(สุวิชัย ประชญาปารมิตา ,2541) 2) การนวดเพื่อไหลเวียนโลหิต (Circulation massage) เป็นการนวดเพื่อกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตเป็นไปด้วยดี แก้อาการตันต่ำลดความดันสูง แก้อัมพาต และยังเป็นการนำพาสารอาหาร นำพาของเสียออกจากร่างกาย (สุวิชัย ประชญาปารมิตา ,2541) และ 3) การออกกำลังกายหน้าท้องและบริเวณซี่โครง (Abdominal and rib massage) เป็นวิธีนวดที่จุดทริกเกอร์ การนวดแบบย่อนเส้นใยของมัดกล้ามเนื้อหน้าท้อง คือ เทคนิคการนวดซึ่งผู้นวดจะใช้วิธีการถูไปตามแนวขวางเส้นใยของมัดกล้ามเนื้อ หน้าท้องหรือแนวทางที่ตั้งฉากกับแนวเส้นใยของกล้ามเนื้อบริเวณซี่โครง การนวดแบบบิบบย้าในระดับลึก เป็นเทคนิคการนวดที่ใช้วิธีการนวดกล้ามเนื้อแบบกด ถี่ๆ ลึกๆ (Bertsch & Ostermann, 2011; Moscardo, 2011; Mueller & Kaufmann, 2001; Schuster et al., 2004; Voigt et al. 2011)

-----M-----

Meditation, Shirodhrara & Digestion

5)สมาธิบำบัด โดดารา และการนวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Meditation, Shirodhrara & Digestion) ประกอบด้วย 1) สมาธิบำบัด Meditation การหันเหความเอาใจใส่ไปสู่แง่มุมที่กระจ่างชัดของธรรมชาติ ภายในตัวเราเองด้วยความตั้งใจ ซึ่งการทำสมาธิแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ การตั้งอยู่บนพื้นฐานในการควบคุมร่างกาย เพื่อรวมร่างกายและจิตใจเข้าด้วยกันร่างกายต้องนิ่งไม่มีการเคลื่อนไหว ทำนี้ช่วยลดระดับการเผาผลาญพลังงานในร่างกาย และลดความเครียด การตั้งอยู่บนพื้นฐานของการควบคุมความคิด ใช้เทคนิคในการเพ่ง เพื่อบรรลุถึงภาวะสมาธิ การตั้งอยู่บนพื้นฐานการปล่อยวางร่างกาย เป็นเทคนิคที่เกี่ยวกับการวางใจให้ผ่อนคลาย เป็นผลให้กล้ามเนื้อได้ผ่อนคลายไปด้วย และตั้งอยู่บนพื้นฐานการปล่อยวางความคิด จิตใจนิ่งและเปิดรับกับสิ่งที่ผ่านเข้ามา โดยการตรึงตรองอย่างมีสติ (สุวิชัย ประชญาปารมิตา ,2541) 2) ชิโดดารา (Shirodhrara) เป็นศาสตร์การนวดแบบอินเดียผสมสปาที่เหน็บ และจะนวดศีรษะและหน้าผากเพื่อลดความผ่อนคลาย จากนั้นจะนำน้ำมันปรุงพิเศษที่มีส่วนผสมของสมุนไพรอุ่นด้วยความร้อนพอเหมาะ หยดลงที่กลางหน้าผาก ซึ่งเชื่อว่าเป็นดวงตาที่ 3 3) นวดกระตุ้นการย่อยอาหาร (Digestion) เป็นการนวดเพื่อกระตุ้นระบบการย่อยอาหาร กระเพาะ และการขับถ่าย (Deci & Ryan, 2000; Ivtzan, 2008; Tay & Diener, 2011) Puczo, 2010). (Heintzman, 2010; Myers & Sweeney, 2004; Smith & Kelly, 2006; Voigt et al., 2011; Smith and Puczo, 2009)

ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบสปาและสุขภาพความงามของประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียนในครั้งนี้นี้ มีข้อจำกัดเรื่องกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเป็นการศึกษาเฉพาะธุรกิจสปาและสุขภาพความงามในประเทศไทยเพียงเท่านั้น

2. งานวิจัยนี้มีกลุ่มตัวอย่างเป็นชาวต่างชาติเพียงเท่านั้น ไม่มีการเก็บกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ เช่น อาเซียน ชาวไทย ยุโรป ฯลฯ

3. งานวิจัยนี้ศึกษาธุรกิจสปาทั้งเดย์สปา โฮเทลสปา และสปาทุกประเภทในประเทศไทยที่ขึ้นทะเบียนและไปรับรองอย่างถูกกฎหมาย ไม่ได้จำแนกสปาและสุขภาพความงามตามประเภท

5.3.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. หากทำการวิจัยครั้งต่อไปควรสำรวจข้อมูลผู้ใช้บริการชาวต่างชาติที่เดินทางมาใช้บริการแบบ Outbound หรือ Domestic

2. งานวิจัยครั้งต่อไปควรวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบสปาและสุขภาพความงามของประเทศไทย โดยแยกตามประเภทผู้ใช้บริการชาวต่างชาติ โดยเฉพาะเจาะจงลงไป เช่น ศึกษาชาวต่างชาติที่เป็น สแกนดิเนเวีย อาเซียน ยุโรป ฯลฯ เพื่อให้ได้ของลูกค้่ากลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มได้ชัดเจนมากขึ้น

3. งานวิจัยครั้งต่อไปควรสำรวจการใช้บริการของตัวแทนสปาและสุขภาพความงามในประเทศอื่นๆ นอกจากประเทศไทยผู้ใช้บริการสปาและสุขภาพความงามเพื่อสร้างตัวแบบกลยุทธ์การตลาดบริการของสปาและสุขภาพความงามในหลายๆประเทศ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับมีการเลือกใช้ว่าเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

4. เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาและสร้างนโยบายทางการท่องเที่ยวของสปาและสุขภาพความงาม โดยภาครัฐบาล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาสามารถนำข้อมูลการวิจัยไปสร้างเป็นนโยบายการท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์ของชาติในเชิงปฏิบัติต่อไป

5. ผู้ที่สนใจทั่วไป สามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและต่อยอดองค์ความรู้ทางวิชาการ โดยนำไปประยุกต์ใช้กับสปาและสุขภาพความงาม และสามารถเลือกใช้ในการพัฒนารูปแบบสปาและสุขภาพความงามของประเทศไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าอาเซียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

บรรณานุกรม

กนกพร สุคำว้าง (2549). **แนวคิดสุขภาพองค์กรรวม**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เกษม จันทร์แก้ว. (2541). **การวางแผนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**.

ปทุมธานี : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.

การประชุมเชิงนโยบายการพัฒนาศูนย์กลางบริการด้านสุขภาพ. Medical Hub
<http://www.thaigov.go.th/th/governmental/> สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2559.

กริช แร่งสูงเนิน. (2554). **การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 10.
กรุงเทพฯ : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

กัลยา วานิชย์บัญชา.(2546). **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล**. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2551). **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ :
ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2554). **เอกสารประกอบการอบรมการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วยโปรแกรม AMOS**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ให้คำปรึกษาและวิจัยทางสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการ
บัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2555). **การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**.
กรุงเทพฯ : S.R.printing mess production จำกัด.

ชนิษฐา เผือกผ่องใส. (2549). **ข้อควรรู้ก่อนและหลังเข้าสปา**. กรุงเทพมหานคร: โอเอส พรินติ้ง เฮ้าส์ .

เจริญผล สุวรรณโชติ. (2544). **ทฤษฎีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: ทิซซิ่งเอ็ท.

โครงการวิจัยกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ.2555-2559)
<www.kmitl.ac.th/research/F%2056/appendix-2.pdf>สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน
2555.

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากที่สุด 10 อันดับแรก <www.mot.go.th>สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน
2558.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). **ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2542). **โมเดลลิสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทวีช ชุนหะชา. (2545). คำศัพท์ที่เกี่ยวกับสปา. กรุงเทพมหานคร: เอพี พรินต์ติ้ง.

ประเวศ วะสี. (2543). สุขภาพในฐานะอุดมการณ์ของมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่3. นนทบุรี: สำนักงาน
ปฏิรูปสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.สุพรรณ วงศ์ใหญ่, 2549

ปทิตตา ตันติเวชกุล. (2546). “การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ,” จุลสารการท่องเที่ยว. 22(1) : 29-41 ;
มกราคม – มีนาคม.

ปาสิรัตน์ การดี ศรีศักดิ์ สุทรไชย นภัสวรรณ เพชรคอน และปิยะดา มะลา.(2549). การพัฒนาศักยภาพการ
ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (http://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/9_2549/planThai.htm) สืบค้น
เมื่อ 18 ธันวาคม 2559.

พหล ศักดิ์คะทัศน์ และอิทธิฤทธิ์ พลังธีรสิน .(2552).การพัฒนาดัชนีชี้วัดและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ
อย่างยั่งยืนของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่,มหาวิทยาลัยแม่โจ้:
เชียงใหม่.

พันทิพา มาลา. 2546. การศึกษาแนวทางการบริหารงานวัฒนธรรมของสำนักศิลปวัฒนธรรม
สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ละอองทราย โกมลมาลย์ และคณะ (2555)ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าผู้ใช้บริการสปาในเขต
กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

วนินทร หงสกุล. (2555). มิติใหม่ สสว. กับการส่งเสริม SMEs เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.
วิษัญ ปรัชญาปารมิตา .(2541).การแพทย์นอกระบบ 177 ทางเลือกไปสู่สุขภาพ : กรุงเทพฯ.

สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยปี .(2555). <[www. mot.go.th](http://www.mot.go.th)> สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน
2559.

สิทธิชัย ธรรมเสนห์ .(2554). การบริหารจัดการธุรกิจสปา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา

สรชัย พิศาลบุตร.(2550). คู่มือการทำวิจัยตลาดเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : บริษัท วิทย์พัฒน์ จำกัด.

Andrews, H. (2014). GSWS 2014 releases Global Wellness Economy
Monitor. *Spa Opportunities: Spa news and jobs in association with Spa Business
Magazine*. Retrieved from [http://www.spaopportunities.com/detail.cfm?
pagetype=detail&subject=news&codeID=311547](http://www.spaopportunities.com/detail.cfm?pagetype=detail&subject=news&codeID=311547)

Ardell, D. (1977). *High level wellness: An alternative to doctors, drugs, and disease*.
Emmaus, PA: Rodale Press.

- Bies, W., & Zacharia, L. (2007). **Medical tourism: Outsourcing surgery.** *Mathematical and Computer Modeling*, 46, 1144 - 1159.
- Bernal, R. L. (2007). **The globalization of the health-care industry: Opportunities for the Caribbean.** *Cepal Review* 92, August, pp. 83 – 99.
- Bertsch, G., & Ostermann, G. (2011). **The effect of wellness brand awareness on expected and perceived service quality.** *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 6(2), 103-120
- Bollen, K. A.(1989). **Structural Equation with Latent Variables.** New York: John Wiley and Sons.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). **The " what" and " why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior.** *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Diaz-Briquets, S. (2001). **Medicare: A potential income-generating activity for Cuba in the future.** *Cuba in Transition ASCE*, pp. 185 – 194.
- Dustin, D. L., Bricker, K. S., & Schwab, K. A. (2009). **People and nature: Toward an ecological model of health promotion.** *Leisure Sciences*, 32(1), 3-14.Moscardo,
- El Taguri, A. (2007). **Medical tourism and the Libyan national health services.** *Libyan Journal of Medicine*, 2, 1 – 4.
- Forgione, D. A., & Smith, P. C. (2007). **Medical tourism and its impact on the US health care system.** *Journal of Health Care Finance*, 34(1), 27 - 35.
- Heintzman, P. (2010). **Nature-based recreation and spirituality: A complex relationship.** *Leisure Sciences*, 32, 72–89.
- Hutchison, B. (2005). **“Medical Tourism Growing Worldwide,”** UDaily, July 25,2005 <http://www.udel.edu/PR/UDaily/2005/mar/tourism072505.html>., Retrieved: August 31, 2007.
- Ivtzan, I. (2008). **Meditation on Consciousness.** *Journal of Scientific Exploration*, 22(2), 147-160.
- Laura Ell.(2015). **Codes of Conduct for Indigenous-Inspired Spa and Wellness Tourism.** Faculty of Social and Applied Sciences,Royal Roads University .Victoria, British Columbia, CanadaSupervisor: JOE PAVELKA, PHD JULY 2015

- Mangla, S.I. (2015). **Wellness Tourism Explodes Into \$500 Billion Industry.** *International Business Times*. Retrieved from <http://www.ibtimes.com/wellnesstourism-explodes-500-billion-industry-1799648>;
- Moscardo, G. (2011). **Searching for well-being: exploring change in tourist motivation.** *Tourism Recreation Research*, 36(1), 15-26.
- Myers, J. E., & Sweeney, T. J. (2004). **The indivisible self: An evidence-based model of wellness.** *Journal of Individual Psychology*, 60, 234-244.
- Puczkó, L. (2010, September). **Health, Wellness and Tourism: healthy tourists, healthy business?.** In *Proceeding of the Travel and Tourism Research Association Europe 2010 Annual Conference* (pp. 1-3).
- Ramirez de Arellano, A. B. (2007). **Patients without borders: The emergence of medical tourism.** *International Journal of Health Services*, 37(1), 193 -198
- Rogers, M. (2008). **Medical Tourism.** *Travel Agent*. August 18 pp. 60 – 64.
- Teh, I., & Chu, C. (2005). **Supplementing growth with medical tourism.** *Asia Pacific Biotech News*, 9 (8), 306 – 311.
- Tourism Research and Marketing. (2006). *Medical Tourism: A Global Analysis*. London: ATLAS.
- Smith, M. K., and Puczkó, L. (2009). **Health and Wellness Tourism.** Burlington, MA: Routledge.
- Tay, L., & Diener, E. (2011). **Needs and subjective well-being around the world.** *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(2), 354.
- Voigt, C., Howat, G., & Brown, G. (2010). **Hedonic and eudaimonic experiences among wellness tourists: an exploratory enquiry.** *Annals of Leisure Research*, 13(3), 541-562.
- Wanlanai Saiprasert. (2011). **An Examination of the medical tourist motivational behaviour and perception: A Structural model,** Oklahoma State University.
- Smith, M., and Kelly, C. (2010). **Holistic tourism: Journeys of the self?.** *Tourism Recreation Research*, 31(1), 15-24

